



Innst. S. nr. 148

(2006-2007)

**Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen**

St.meld. nr. 9 (2006-2007)

**Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om arbeid, velferd og
inkludering**

INNHold

1.	Sammendrag	5
1.1	Hovedinnhold i meldingen	5
1.2	Komiteens innledende merknader	7
2.	Analyse	12
2.1	Utviklingstrekk i samfunnsøkonomi, arbeidsmarked og arbeidsliv	12
2.2	Personer i utkanten av arbeidsmarkedet	13
2.3	Nærmere om situasjonen for innvandrere og personer med nedsatt funksjonsevne	14
2.4	Organisatoriske rammer og samhandling	15
2.5	Arbeidsrettede tjenester og tiltak	16
2.6	Inntektssikringssystemet	16
2.7	Økonomiske insentiver i inntektssikringssystemet	18
2.8	Aktuelle utviklingstrekk og reformer i andre land	18
2.9	Komiteens merknader	19
3.	Politikkdel	21
3.1	Mål, prinsipper og strategier for å fremme inkludering i arbeidslivet	21
3.1.1	Sammenfatning og forslag	22
3.1.2	Komiteens merknader	22
3.2	Nye arbeidsrettede tiltak og tjenester	32
3.2.1	Sammenfatning og forslag	32
3.2.2	Komiteens merknader	35
3.3	Reformert, midlertidig inntektssikring i folketrygden	41
3.3.1	Sammenfatning og forslag	41
3.3.2	Komiteens merknader	42
3.4	Kvalifiseringsprogram for utsatte grupper med ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden	43
3.4.1	Sammenfatning og forslag	43
3.4.2	Komiteens merknader	45
3.5	Et forebyggende arbeidsliv	46
3.5.1	Sammenfatning og forslag	46
3.5.2	Komiteens merknader	47
3.6	Konsekvenser for enkeltmennesker, samfunn, offentlig økonomi og forvaltning	48
3.6.1	Sammenfatning	49
3.6.2	Komiteens merknader	49
4.	Komiteens behandling	49
5.	Forslag fra mindretall	50
6.	Komiteens tilråding	51
	Vedlegg	52



Innst. S. nr. 148

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

St.meld. nr. 9 (2006-2007)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om arbeid, velferd og inkludering

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Hovedinnhold i meldingen

Regjeringens hovedmål med meldingen er å legge fram forslag til strategier og tiltak for å styrke inkluderingen i arbeidslivet av personer i yrkesaktiv alder som har problemer med å få innpass i arbeidslivet eller er i ferd med å falle ut av det. Forslagene utgjør sammen med endringen i organiseringen av arbeids- og velferdsforvaltningen, en omfattende reform av politikken på arbeids- og velferdsområdet. Gjennom de endringer i enkelttiltak og enkeltordninger som foreslås, snus tilnærmingen til den enkelte bruker fra hans eller hennes begrensninger til muligheter. Hovedgrepene i meldingen er:

- Velferdskontrakter brukes som gjennomgående og systematisk prinsipp for å konkretisere gjensidige forventninger, krav og forpliktelser mellom forvaltning og bruker.
- Mer arbeidsrettede tiltak og tjenester for å senke tersklene inn i arbeid og heve tersklene ut av arbeidslivet, herunder tilpassede tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne og innvandrere.
- Mer fleksibel og bedre samordnet bruk av virkemidler, slik at virkemidlene skal kunne benyttes ut fra den enkeltes behov for å komme i arbeid.
- En ny tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden som erstatter rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad. Omleggingen skal bidra til å vri ressursbruk fra stønadsforvaltning til aktive tiltak og oppfølging.
- Ett nytt kvalifiseringsprogram med tilhørende kvalifiseringsstønad for personer med vesentlig ned-

satt arbeids- og inntektsevne, og med ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold i folketrygden.

Gjennom bruken av begrepet velferdskontrakt understrekes det at det skal være en sammenheng mellom rettigheter og plikter, og at det før forvaltningen treffer vedtak skal foregå en prosess som kan sammenlignes med en kontraktsinngåelse. Balanseringen av rettigheter og plikter vil også bidra til økt verdighet og større grad av myndiggjøring.

Den enkelte skal i sitt møte med arbeids- og velferdsforvaltningen oppleve reell brukermedvirkning og god individuell oppfølging. Rettssikkerhet og likebehandling tillegges stor vekt. Utvikling av kompetanse i forvaltningen, samarbeidet mellom ulike deler av forvaltningen og hensynet til at den enkeltes rettigheter blir ivaretatt gjennom saksbehandlingsprosedyrer, klageordninger mv. blir av stor betydning i det videre arbeidet.

Den enkelte som på grunn av helsemessige eller andre årsaker står uten ordinær arbeidsinntekt skal ha en sikker, trygg og forutsigbar inntektssikring fra det offentlige. Regjeringen bygger videre på, og kommer med forslag til, å utvide systemet for inntektssikringsordninger.

Denne meldingen omfatter de midlertidige ytelsene, som i tillegg til å gi mottakerne økonomisk trygghet, skal legge til rette for å få folk inn i aktive, arbeidsrettede løp. Dette i motsetning til de varige ytelsene som gis til de som ikke er, eller forventes å bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid.

En spesiell utfordring er knyttet til de som ikke har opptjent rettigheter i folketrygden og som har økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde. Regjeringen foreslår at det utformes et eget kommunalt kvalifiseringsprogram med tilhørende kvalifiseringsstønad for personer som i dag har ingen, eller svært begrensede rettigheter til statlig inntektssikring.

De mange ulike ytelsene, og koblingen mellom ytelser og hvilke tiltak og tjenester som er tilgjengelige, kan svekke og forsinke arbeidet med å gjøre stønadsmottakerne i stand til å forsørge seg selv. Erfaring tilsier at det er en sammenheng mellom lengden på den passive stønadsperioden og varig utestenging fra arbeidslivet.

Regjeringen foreslår at den midlertidige inntektssikringen som gis gjennom folketrygden forenkles betydelig. Dagens inndeling i rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad foreslås erstattet av en ny tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden. Regelverket for ordningen vil i hovedsak følge dagens system for rehabiliteringspenger og attføringspenger. Når tre ordninger nå erstattes av én, blir det viktig å sikre at de som kan jobbe har et press på seg for å komme ut i jobb. Det er derfor avgjørende at det i forvaltningen av den nye ordningen etableres klare avklarings- og eventuelle stoppunkter for den enkeltes tilgang til stønaden.

De nye NAV-kontorene gir helt nye muligheter for tidlig å fange opp og følge opp den enkelte.

Arbeids- og velferdsforvaltningen har en rekke virkemidler som har som mål å bidra til at den enkelte skal komme inn i, eller tilbake til arbeidslivet. Dagens regelverk sikrer imidlertid ikke brukerne lik tilgang til tjenester og tiltak. Regjeringen foreslår derfor omfattende endringer som gjør at etatens tiltak og tjenester skal kunne tildeles ut fra hvilke behov den enkelte har, ikke hvilken inntektssikring vedkommende har rett på. Brukerne vil bli delt inn i to grupper; de som har behov og de som ikke har behov for bistand for å komme i arbeid.

Målgruppen for de ulike arbeidsmarkedspolitiske virkemidlene blir med dette utvidet, og tjenester som tidligere har vært forbeholdt avgrensede målgrupper blir nå gjort tilgjengelig for flere. Arbeids- og velferdsetaten får blant annet mulighet til å anskaffe avklarings- og oppfølgingstjenester ut fra den enkelte brukers behov, noe som blant annet kommer langtidsarbeidssøkere, ungdom, grupper av innvandrere og sosialhjelpsmottakere til gode.

Regjeringen foreslår at det settes i gang forsøk med sikte på økt bruk av lønnstilskudd, også på permanent basis. Lønnstilskudd brukes i dag sjelden, og i svært begrenset grad overfor personer med nedsatt arbeidsevne. Tilskuddet skal også kunne gis for de som er i ferd med å falle ut av arbeidsmarkedet, uten at det samtidig svekker arbeidsgivernes ansvar etter arbeidsmiljøloven. Målet er å sikre at de som i dag vil kvalifisere for varig uførepensjon skal kunne delta i arbeidsmarkedet ut fra de forutsetninger de har.

Berørte departementer vil gå gjennom ansvarsforhold og finansieringsordninger for å videreutvikle rehabiliteringsinstitusjonenes tilbud til brukerne slik at flere kan delta i arbeidslivet. Denne gjennomgangen vil ses i sammenheng med Arbeids- og velferdsetatens adgang til å anskaffe avklarings- og oppfølgingstjenester fra eksterne aktører.

Et felles trekk for mange av de som har falt ut, eller står i fare for å falle ut av arbeidsmarkedet, er at de har

svak utdanningsbakgrunn og ofte svake grunnleggende ferdigheter innen lesing, skriving og regning. Regjeringen vil komme nærmere tilbake til spørsmålet om gjennomføring av videregående opplæring i stortingsmeldingen om utdanning som verktøy for sosial utjamning.

Regjeringen foreslår at kompensasjonsnivåene i folketrygdens inntektssikringsordninger generelt holdes på dagens nivå, selv om en reduksjon isolert sett kunne gjøre det mer lønnsomt å arbeide. I den konkrete oppfølgingen med utforming av nødvendige lovendringer, vil det vurderes nærmere om det er behov for tilpasninger i utformingen av enkelte av tilleggssytelsene.

Regjeringen foreslår en opptrapping av den forebyggende innsatsen rettet mot personer som er i jobb, men som står i fare for å falle ut av arbeidslivet. Regjeringen vil i samarbeid med arbeidslivets parter iverksette prosjekter for å identifisere og videreutvikle gode tiltak og virkemidler knyttet til forebyggende arbeidsmiljøarbeid. Det er et mål å finne en mer hensiktsmessig fordeling mellom virksomhetene og myndighetenes ansvar for forebygging og tilrettelegging, i tillegg til at flere arbeidsgivere tar et mer omfattende ansvar enn i dag, i tråd med det som er nedfelt i arbeidsmiljøloven.

Arbeidsgiverne har beskjedne direkte økonomiske kostnader ved at ansatte går ut i langvarig sykefravær da det offentlige dekker alle kostnadene. Dette stiller spørsmål ved balansen mellom det offentlige og de private ansvar, og hvorvidt den bidrar til de beste løsningene i dag. Det vises til Regjeringens forslag i statsbudsjettet om at arbeidsgiverne skal få et medfinansieringsansvar i sykepengeperioden, samt til den pågående prosessen med partene i arbeidslivet.

Regjeringen har vurdert ulike endringer i organiseringen av ordningen med varig tilrettelagt arbeid. Etter en samlet vurdering, hvor hensynet til forankringen til resten av arbeidsmarkedstiltakene har veid tyngst, foreslås det ikke endringer i de organisatoriske rammene for tiltaket. Regjeringen tar imidlertid sikte på å sende et forslag til mindre tilpasninger i regelverket for finansiering på høring.

I meldingens kapittel 15 redegjøres det også nærmere for konsekvenser av forslagene. Her uttaler Regjeringen blant annet at gevinstene både for den enkelte og for samfunnet vil avhenge av hvor mange flere som kommer i arbeid. Selv beskjedne endringer vil gi store gevinster. Det er vanskelig å anslå de samlede virkningene av forslagene i meldingen. Det skyldes at det foreslås endringer som omfatter en rekke virkemidler samtidig, og at konsekvensene i form av resultater og måloppnåelse først vil kunne komme noe fram i tid. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil prioritere resultatoppfølging og analyser av tiltakene som forslås.

Når det gjelder gjennomføring av reformen vises det til at det er ønskelig at forslagene som gjelder et nytt kvalifiseringsprogram iverksettes raskt. Det tas sikte på å legge fram et lovforslag om dette våren 2007, med sikte på iverksetting fra 1. oktober 2007. Forsøk med lønnstilskudd er i statsbudsjettet for 2007 foreslått igangsatt fra 1. januar 2007. Forslagene vil på mange områder kreve omfattende endringer i gjeldende lovverk. Det tas sikte på at endringene som gjelder folke-

trygden legges fram våren 2008, med mulighet for iverksetting fra 1. januar 2009. Forslag til endringer på tiltaks- og tjenesteområdet vil bli sendt på høring i 2007, med sikte på iverksetting fra 1. januar 2008. Med denne tidsplanen vil endringene i den samlede virkemiddelbruken implementeres når to tredeler av de nye kontorene til arbeids- og velferdsforvaltningen er etablert lokalt. Dette betyr at de nye systemene vil være etablert både lokalt og sentralt når alle NAV-kontorene er på plass.

1.2 Komiteens innledende merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen og Sverre Myrli, fra Fremskrittspartiet, Robert Eriksson, Kari Kjønaas Kjos og Kenneth Svendsen, fra Høyre, Martin Engeset, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund, fra Senterpartiet, Dagfinn Sundsbø og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Regjeringens utgangspunkt for St.meld. nr. 9 (2006-2007) Arbeid, velferd og inkludering, som er en målrettet politikk for at flere skal komme i arbeid, og gir sin tilslutning til Regjeringens videreføring av arbeidslinjen som et av de viktigste virkemidlene i bekjempelse av fattigdom. Komiteen viser til at hovedtrekkene i meldingen generelt er blitt positivt mottatt av dem som møtte til høring i Stortinget.

Komiteen understreker at tiltakene i denne meldingen må sees i sammenheng med forslag til tiltak i en rekke andre dokumenter med samme formål. Det vises til endringer i arbeidsmiljøloven, som skal forebygge helseplager og hindre utstøting fra arbeidsmarkedet, gjennom understrekning av arbeidsgivers plikt til å sørge for et forsvarlig arbeidsmiljø, jf. Innst. O. nr. 18 (2005-2006), Innst. O. nr. 6 (2006-2007) og Innst. O. nr. 17 (2006-2007). Vedtatte endringer i sykelønnsordningen skal bidra til tidligere oppfølging og raskere tilbakeføring til arbeidslivet, jf. Innst. O. nr. 29 (2006-2007). Prinsippene for en ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV-reformen) ble lagt gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 46 (2004-2005) Ny arbeids- og velferdsforvaltning. Gjennom lov om arbeids- og velferdsforvaltningen er de formelle rammene for en ny arbeids- og velferdsforvaltning etablert, jf. Innst. O. nr. 55 (2005-2006). Arbeids- og velferdsforvaltningen omfatter alle de oppgavene som tidligere ble ivaretatt av Aetat og trygdeetaten og minimum den økonomiske sosialhjelpen, som er kommunenes ansvar etter sosialtjenesteloven. Arbeids- og velferdsforvaltningen skal samles i felles lokale kontorer (NAV-kontorer) slik at den enkelte bruker har ett sted å forholde seg til. Regjeringen har etablert en egen handlingsplan mot sosial dumping, jf. St.meld. nr. 2 (2005-2006) Revidert nasjonalbudsjett 2006. Regjeringen la 20. oktober 2006 fram to stortingsmeldinger om henholdsvis seniorpolitikk og pensjonsreform, med formål at flere skal stå i arbeid lenger. Sammen med statsbudsjettet for 2007 ble

det lagt fram to handlingsplaner, en mot fattigdom og en for inkludering av innvandrere, der virkemidlene først og fremst sikter mot deltakelse i arbeidslivet.

Komiteen er enig i at bekjempelse av fattigdom må føres med et sett av tiltak på flere typer politikkområder, og omfatte mer enn arbeidslinjen. Ulike virkemidler må tas i bruk, i form av tiltak, stønader eller en kombinasjon av disse. Komiteen viser til at denne meldingen retter seg spesielt mot personer i yrkesaktiv alder, som enten er utstøtt eller utestengt fra arbeidslivet. Komiteen understreker også nødvendigheten av å se tiltak i denne meldingen i sammenheng med virkemidler som sorterer under flere departementers ansvarsområder. Det vises spesielt til de framlagte meldingene om utdanning som verktøy for sosial utjevning (St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen og hang), nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering i helse- og sosialsektoren, nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller (St.meld. nr. 20 (2006-2007)) og Nasjonal helseplan, som ble lagt fram sammen med statsbudsjettet for 2007.

Komiteen viser til at arbeid til alle alltid har vært den viktigste byggesteinen i utviklingen av det norske velferdssamfunnet. Målet om et arbeidsliv med plass til alle, er et mål det etter komiteens mening alltid vil være nødvendig å strekke seg etter, men som av ulike årsaker vil være umulig å oppnå fullt ut. Arbeidslinjen må derfor kombineres med universelle stønadsordninger for dem som av ulike årsaker ikke er eller kan bli i stand til å forsørge seg gjennom inntekter av eget arbeid. Komiteen vil klart og tydelig understreke at det i et velferdssamfunn ikke skal oppleves stigmatiserende å falle utenfor det ordinære arbeidslivet. Det innebærer at det sosiale stønadssystemet i form av trygder og sosialhjelp fortsatt må være universelt utformet, men samtidig fleksibelt nok til at det kan tilpasses individuelle behov for å kombinere stønader med ulike former for kvalifisering til yrkesdeltakelse. Samme krav til fleksibilitet må gjelde dem som av ulike grunner ikke kan yte hundre prosent, men som likevel har en restarbeidsevne som kan komme både dem selv og samfunnet til gode, i form av sosial inkludering, bedret personlig økonomi og økt verdiskaping. Komiteen understreker at den som av ulike grunner ikke kan være yrkesaktiv, skal ha den samme selvfølgelig retten til et verdig liv, gjennom ytelser i de universelle ordningene, på et nivå som det er mulig å leve av.

Komiteen viser til at forslagene til samordning og individretting av stønader og tiltak i denne meldingen, sammen med den organisatoriske reformen i arbeids- og velferdsforvaltningen, er den største sosialpolitiske reformen på flere tiår, både når det gjelder antall berørte personer, og når det gjelder størrelsen på de beløpene som forvaltes i det nye systemet. Målet er at enda flere skal få del i velferdsutviklingen i samfunnet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter Regjeringen i at reformene skal ha som særlig siktemål å inkludere ikke-vestlige innvandrere i arbeidslivet, med spesiell vekt på kvinner og situasjonen for nye generasjoner. Det kan

ikke tillates at det i det norske samfunnet festner seg sosiale forskjeller som følger etniske skillelinjer. Flertallet understreker at det samme gjelder personer med nedsatt funksjonsevne.

Komiteen viser til at hovedformålet med meldingen er et samfunn som inkluderer alle. Målet er å gi alle en rett og plikt til å bruke sin arbeidsevne, uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne og etniske opprinnelse.

Komiteen vil derfor understreke viktigheten av at NAV retter et særlig fokus mot å inkludere seniorer, mennesker med nedsatt funksjonsevne, psykiske lidelser, rusavhengighet, ungdom, innvandrere og andre som av en eller annen grunn sliter med å komme inn på arbeidsmarkedet.

Komiteen tar til orientering brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, av 9. mars 2007, om utsatt frist for Uførepensjonsutvalget fra 15. mars til 1. mai 2007. Komiteen viser til at utvalgets utredning om uførepensjonering vil ha mange berøringspunkter med de endringene som foreslås i inntektssikringssystemene i denne meldingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser videre til at departementet allerede har startet arbeidet med konkretiseringen av forslagene i St.meld. nr. 9 (2006-2007). Utkast til lovforslag om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad er sendt på høring 16. februar 2007, med frist for merknader 30. mars 2007. I statsbudsjettet for 2007 er det satt av midler til oppstart av ordningen allerede i inneværende år. Regjeringen tar videre sikte på å fremme en odelstingsproposisjon for Stortinget høsten 2007 med sikte på behandling i Stortinget våren 2008. Det vil dermed bli god anledning for både departementet og Stortinget til å se disse forslagene i sammenheng med forslagene fra Uførepensjonsutvalget.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, er derfor enig i at en avventer utvalgets innstilling før det foretas endringer i uførepensjoneringen, men vil allerede nå understreke at endringer i uførepensjoneringen også må ha som siktemål at det skal bli lettere å kombinere arbeid og trygd, blant annet gjennom forbedringer i avkortingsreglene, slik at kraftige terskelvirkninger unngås.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til sine merknader i Innst. S. nr. 138 (2006-2007) til Dokument nr. 8:106 (2005-2006), der det henvises til at vurdering av uføresøkeres medisinske forhold vil skje i forbindelse med oppfølging av Uførepensjonsutvalgets innstilling. Flertallet viser videre til at systematisk vurdering av den enkeltes funksjons- og arbeidsevne generelt vil ligge til grunn for Arbeids- og velferdsetatens arbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at en omlegging av ufø-

retrygden og skattesystemet er en forutsetning dersom en skal lykkes med målet om at flere uføretrygdede bruker sin restarbeidsevne. Svært mange uføretrygdede opplever liten eller ingen økonomiske gevinster ved å bruke sin restarbeidsevne. Noen opplever sågar å tape økonomisk. Dette er utfordringer som disse medlemmer imøteser en gjennomgang av, når Uførepensjonsutvalget legger frem sin anbefaling, og vil derfor avvende denne.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til utviklingen i antall uføretrygdede og peker spesielt på det bekymringsfulle i at antallet unge mennesker på uføretrygd øker sterkt. Disse medlemmer mener det er en fallitterklæring for samfunnet å uføretrygde unge mennesker. Disse medlemmer viser til at alle andre tiltak må være forsøkt før uføretrygd skal vurderes. Disse medlemmer viser til Dokument nr. 8:106 (2005-2006), som tar opp mulige løsninger i uføresystemet som skal gi den enkelte en bedre funksjonsvurdering, og til sine merknader til forslaget til vedtak i Innst. S. nr. 138 (2006-2007). Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen holder et høyt tempo i å gjennomføre endringer i uføresystemet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at uførepensjonen burde vært behandlet i sammenheng med denne stortingsmeldingen, men disse medlemmer konstaterer at Uførepensjonsutvalgets utredning på nytt er skjøvet ut i tid, til 1. mai 2007, slik at muligheten for å behandle denne i sammenheng med St.meld. nr. 9 (2006-2007) ikke er til stede. Sammenhengen mellom uførepensjon og de tre ytelsene, medisinsk rehabilitering, attføring og midlertidig uførestønad, som nå gjøres om til en felles ytelse, er klar og burde vært behandlet under ett. Særlig er det lite hensiktsmessig at den midlertidige uførestønaden nå ikke kan vurderes i sammenheng med uførepensjonen før den innlemmes i den nye, samlede ytelsen.

Disse medlemmer mener i utgangspunktet at bare de som er 100 pst. uføre og ikke har noen mulighet for å kunne vende tilbake til arbeidslivet, skal tilståes en varig ytelse som ikke skal etterprøves. Alle som har en restarbeidsevne, som bare er midlertidig ute av stand til å forsørge seg selv ved egen arbeidsinnsats eller som kan tenkes å bli rehabilitert/habilitert, må få muligheter til å delta i arbeidslivet eller til behandling og opptrening som kan bedre deres mulighet til å komme tilbake til arbeidslivet. Dette krever, slik disse medlemmer ser det, grundig planlegging og oppfølging fra NAV-kontorene, og plikt og vilje til egeninnsats fra brukeren.

Disse medlemmer viser til St.meld. nr. 35 (1995-1996) og Innst. S. nr. 180 (1995-1996) Velferdsmeldingen der komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet i en felles merknad viste til at antallet uførepensjonister økte med 80 000 fra 1980 til 1991. Det samme flertallet sa videre i merknaden:

"Flertallet vil peke på at den sterke økningen i antall uføretrygdete på 1980-tallet viste at ordningen med uføretrygd og attføring ikke fungerte etter forutsetningene, og at arbeidslivet i dag ikke er åpent nok for alle."

Disse medlemmer vil understreke at Norge i dag har ca. 325 000 uførepensjonister, at økningen har vært betydelig i mange år og at situasjonen siden St.meld. nr. 35 (1995-1996) ble lagt frem i hvert fall ikke er blitt bedre.

Komiteen viser til at velferdsstatens ulike ordninger for inntektssikring hittil har hatt som et av de viktigste formålene, å dekke opp for folks begrensninger i forhold til yrkesliv og egen forsørging. Komiteen viser med tilfredshet til at det grunnleggende prinsippet for de nye reformene nå er å snu fokus fra negative begrensninger til positivt fokus på folks egne ressurser og muligheter for personlig utvikling. Komiteen støtter dette verdistandpunktet som uttrykk for et positivt menneskesyn, der den enkelte skal ha rett til å finne sin identitet og plass i samfunnet ved å få bidra til det fellesskapet man er en del av.

Komiteen viser til at dette verdistandpunktet er lagt til grunn i de foreslåtte endringene i velferdsordningene.

Komiteen viser til at meldingen legger opp til økt bruk av arbeidsrettede kvalifiseringstiltak i NAV. Etter komiteens oppfatning er det positivt. En slik satsing bør imidlertid ikke skje uten gode rutiner for kvalitets-sikring av de enkelte tiltak. Det er nødvendig å utvikle gode registreringsverktøy for å måle resultatene av de enkelte kurs og for å sikre brukere plass på egnede ledige tiltaksplasser. Slik kunnskap trengs både for å tilby de mest relevante kurs for brukerne, men det er også nødvendig for at myndighetene skal ha mulighet for god styring av den nye arbeids- og velferdsetaten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til behovet for å videreutvikle gode rutiner for oppfølging og resultatkontroll. Dette blir et viktig redskap i departementets styring med og oppfølging av den nye arbeids- og velferdsforvaltningens resultater. Et viktig element i denne oppfølgingen vil bli å foreta kvalitetsvurderinger i forhold til forvaltningens oppfyllelse av sine forpliktelser overfor brukere i henhold til avtalte velferdskontrakter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at begrepet "velferdskontrakt" ikke bare skal omfatte vilkår knyttet til brukeren, men i like stor grad omfatter brukerens rettigheter og forvaltningens plikter overfor enkeltbrukere som oppfyller vilkårene som er knyttet til mottak av tiltak og stønader.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ser ikke på innføring av velferdskontrakter som en helt ny

ordning, men som et nytt begrep for den mulighet forvaltningen i dag alt har til å knytte vilkår til de tjenester, ytelser og tiltak som tilbys.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det i "individuell plan" ligger de samme plikter og rettigheter for begge parter. "Individuell plan" er etter disse medlemmers syn et godt innarbeidet begrep som gir NAV-kontorene de nødvendige virkemidler og motparten den nødvendig klagerett og rettssikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til sine respektive partiers merknader om velferdskontrakter og vil fremheve at "individuell plan" er et bedre begrep hvor man også unngår juridiske konsekvenser.

Komiteen viser til at tiltak og tjenester skal arbeidsrettes i større grad enn før. Det vil innebære større grad av individretting av tjenestene og større vektlegging av såkalt restarbeidsevne.

Komiteen støtter at virkemidler som tidligere har vært forbeholdt mottakere av bestemte stønader, nå skal samles i ett sett av virkemidler og i prinsippet åpnes for alle brukere av NAV-kontorets tjenester. Det vil bidra til en individuell skreddersøm som i langt større grad enn i dag tar utgangspunkt i den enkeltes muligheter og ressurser.

Tre typer midlertidige stønader samles til én. Komiteen viser til at dette vil bidra til administrativ innsparing og styrke mulighetene for individuelle tilpasninger.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser også til at den nye kvalifiseringsstønad med tilhørende kvalifiseringsprogram, beregnet på sosialhjelpsmottakere med små eller ingen rettigheter i folketrygden, utvider velferdssamfunnets tilbud om bistand og kvalifisering til arbeidslivet til nye grupper av stønadsmottakere.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ser positivt på etablering av et nytt kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad for langtidsmottakere av sosialhjelp.

Komiteen viser til høringsbrev av 14. februar 2007 fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, "For-slag om kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad i nytt kapittel 5A i sosialtjenesteloven" med tilhørende høringsnotat. I notatet vises det til gjeldende regler for klage på vedtak etter sosialtjenestelovens kapittel 5A, og til at Regjeringen i denne omgang ikke vil fremme forslag til endringer i gjeldende klageregler. Det innebærer at enkeltvedtak etter nytt kapittel 5A kan påklages til fylkesmannen, som kan prøve alle sider ved vedtaket, men bare overprøve kommunenes frie skjønn, der skjønnets er åpenbart urimelig. Regjeringen viser imidlertid til St.prp. nr. 46 (2004-2005) Ny arbeids- og

velferdsforvaltning. Der reises spørsmålet om en eventuell utredning av et framtidig klage- og ankesystem, felles for hele den nye arbeids- og velferdsforvaltningen. Regjeringen viser videre til Ot.prp. nr. 47 (2005-2006) Om lov om arbeids- og velferdsforvaltningen, der det fastslås at en eventuell utredning først vil bli foretatt etter at Regjeringen har tatt stilling til forslaget om en samordning av den kommunale sosial- og helse-lovgivningen (jf. NOU 2004:18 Helhet og plan i sosial- og helsetjenestene (Bernt-utvalget)). Komiteen avventer Regjeringens endelige forslag til nytt kapittel 5A, som skal legges fram for Stortinget våren 2007.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at innholdet i det nye kvalifiseringsprogrammet med tilhørende kvalifiseringsstønad ligner mer på den nye midlertidige inntektssikringen i folketrygdloven enn de tradisjonelle ytelsene etter lov om sosiale tjenester.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, har merket seg at meldingen påpeker at hensynet til den enkeltes rettigheter vil bli ivaretatt gjennom saksbehandlingsprosedyrer, klageordninger mv., og vil fremheve viktigheten av dette.

I det påfølgende oppfølgingsarbeidet må det gis lov-messige rammer for og utvikles gode faglige metoder og redskaper for skjønnsutøvelsen i arbeids- og velferdsforvaltningen, så vel som oppfølging av resultatene av denne skjønnsutøvelsen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil særlig påpeke at mye taler for å utvide dagens klageordning. Disse medlemmer ber Regjeringen vurdere dette og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å utvide dagens klageordning for brukerne av NAV, og melde tilbake til Stortinget på egnet måte."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre støtter Regjeringens utgangspunkt om at Norge er mulighetenes samfunn som har en trygg økonomi og en høy materiell velferd. Arbeids-løsheten er for tiden lav, Norge har et høyt utdannings-nivå, og relativt små forskjeller mellom folk. Slike forhold skulle etter disse medlemmers mening være et godt grunnlag for høy aktivitet og muligheter for de aller fleste til å ha en god og verdig hverdag. Allikevel er det et faktum at mer enn 700 000 personer i yrkesakti- alder, i et lite land som Norge, er avhengige av offentlige ytelser til livsopphold og at pensjonister, som bare har minstepensjon å leve av, ofte ikke nyter godt av de muligheter og den høye materielle velferden flertallet i samfunnet kan glede seg over.

Disse medlemmer er stort sett enige i Regjerin- gens vurderinger når det gjelder arbeidslinja og at det

er vesentlig for den enkelte og for samfunnet at alle som har arbeidsevne, stor eller liten, deltar i arbeids- livet og bidrar til å ta vare på seg og sine og til samfun- net som helhet. Disse medlemmer vil imidlertid benytte andre virkemidler enn de Regjeringen går inn for i St.meld. nr. 9 (2006-2007) i flere sammenhenger for å fremme ansvar hos den enkelte, redusere byrå- krati og offentlige utgifter og sørge for at midlene kanaliseres til tiltak og tjenester som er effektive og målrettet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av å sørge for at de som har et reelt behov på grunn av sykdom, skade eller lyte, eller som av andre grunner er ute av stand til å ta vare på seg selv, skal motta de ytelser og tjenester de har behov for og i størst mulig grad bli i stand til å klare seg selv og leve en verdig tilværelse, også økonomisk. Disse med- lemmer mener også at de som ikke har andre inntek- ter enn folketrygdens minstepensjon, har problemer med å ha en verdig livssituasjon i Norge i dag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er fornøyd med opprettelsen av den nye arbeids- og velferdsetaten NAV som skal gi brukerne bedre tilgjengelighet, færre personer å for- holde seg til i velferdssystemet og bedre informasjon om rettigheter og plikter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at mulighetene til å vurdere brukernes behov og tilrettelegge for effektive tiltak som kan bidra til rehabilitering/habilitering raskest mulig vil være betydelig bedre når brukerens situasjon kan vurderes under ett og sees i sammenheng. Derfor mener disse medlemmer at også de kommunale sosialkontorene burde vært innlemmet som en integrert del av NAV-kontorene, ikke bare i samlokalisering.

Disse medlemmer er bekymret for at den nød- vendige smidigheten mellom den statlige og den kom- munale delen av velferdskontoret kan bli vanskelig å gjennomføre i praksis så lenge ansvaret hviler på to forskjellige nivåer og forskjellige budsjetter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Venstre, vil bemerke at NAV-reformen er mer enn samlokalisering av statlige og kommunale tjenester. Arbeids- og velferdsforvaltning- en omfatter alle de oppgavene som tidligere ble ivare- tatt av Aetat og trygdeetaten og minimum den økono- miske sosialhjelpen, som er kommunenes ansvar etter sosialtjenesteloven. Kontoret skal med andre ord ivareta oppgaver for Arbeids- og velferdsetaten og kom- munenes oppgaver etter sosialtjenesteloven kapittel 5. Der kommunen - etter avtale med Arbeids- og velferds- etaten - har lagt andre oppgaver til kontoret, er også disse del av arbeids- og velferdsforvaltningen lokalt. I tillegg kan kontoret ha ytterligere kommunale tjenester i samme bygg (samlokalisering) uten at disse inngår i arbeids- og velferdsforvaltningen. Arbeids- og vel-

ferdsforvaltningen skal samles i felles lokale kontorer (NAV-kontorer) slik at den enkelte bruker har ett sted å forholde seg til. Førstelinjekontoret skal baseres på et forpliktende samarbeid mellom stat og kommune nedfelt i lokale samarbeidsavtaler. Samarbeidsavtaler og etablering av felles lokale kontorer har en lovmessig forankring i lov om arbeids- og velferdsforvaltningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til sine generelle merknader i Innst. S. nr. 180 (1995-1996) til St.meld. nr. 35 (1995-1996) Velferdsmeldingen der Fremskrittspartiets medlem hadde følgende merknad:

"Statens ansvar i velferdssamfunnet må etter dette medlems mening være å sikre alle tilstrekkelig helsetilbud, omsorg for eldre og funksjonshemmede, en rimelig alderspensjon, samt sørge for tilstrekkelig utkomme for dem som pga. sykdom eller funksjonshemming ikke er i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid."

Og videre:

"Dette medlem mener at den foreliggende velferdsmelding i for liten grad legger opp til at enkeltmennesket må ta større ansvar for sin livssituasjon og sin velferd. Dette medlem mener også at enkeltmennesket i større grad må ta konsekvensene av egne valg."

Disse medlemmer er fortsatt av en slik oppfatning og mener at dersom samfunnet skal ha muligheter til å gi gode, riktige og tilstrekkelige ytelser og tjenester til dem som har behov for det, må alle som har mulighet og evne til å være yrkesaktiv og bruke sin arbeidsevne, stor eller liten, ha en selvfølgelig plikt til det.

Disse medlemmer støtter samlingen av medisinsk rehabilitering, yrkesrettet attføring og midlertidig uførestønad til en samlet ytelse som skal kunne ytes mer i samsvar med brukerens behov enn med spesielle rettigheter, men vil ikke gå inn for velferdskontrakter og kvalifiseringsstønad slik det er lagt opp til i meldingen. Disse medlemmer kommer tilbake til de enkelte elementer i St.meld. nr. 9 (2006-2007) under de respektive kapitler og punkter i innstillingen.

Komiteen vil understreke at implementering av NAV-reformen i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger, er nødvendig for at forslagene i St.meld. nr. 9 (2006-2007) skal kunne gjennomføres. Tilbudet i etaten skal være helhetlig. Det er for eksempel langt fra tilstrekkelig kun å tilby en felles inngangsdør til et kontor som fortsatt tilbyr en tredelt tjeneste. Fokuset i NAV-kontoret skal rettes mot den enkelte brukers ressurser og behov. Dette vil gi brukerne bedre forutsetninger for å komme i arbeid og meningsfylt aktivitet, men for å lykkes er det nødvendig med kompetansehevende og kulturbyggende tiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen. Komiteen vil fremheve de ansatte ved NAV-kontoret som en svært viktig ressurs, og påpeke viktigheten av at den enkelte ansatt føler seg inkludert i det omfattende reformarbeidet. Et viktig suksesskriterium for reformen er engasjerte og motiverte medarbeidere. I den sammenheng er det ikke

minst viktig at reformarbeidet skjer i henhold til fastlagte tempoplaner.

Komiteen viser til at meldingen legger opp til økt bruk av skjønnsutøvelse i arbeids- og velferdsforvaltningen. Etter komiteens mening er det hensiktsmessig å gi NAV-kontoret mer smidige rammer for valg av tilbud og tiltak. Dette vil gjøre arbeidet mer individrettet og resultatorientert. Samtidig er en slik endret arbeidsmåte utfordrende i et rettssikkerhets- og likebehandlingsspektiv. Den enkelte bruker vil kunne komme i en vanskelig situasjon dersom for eksempel samhandlingen med saksbehandleren er dårlig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Regjeringen har varslet en gjennomgang av legenes rolle som en del av oppfølgingen av Uførepensjonsutvalget. Flertallet viser videre til behandlingen av Dokument nr. 8:106 (2005-2006), til at kravet om aktivitet er sentralt i avtalen om inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) og at dette er presisert ytterligere gjennom endringene i sykkelmeldingsreglene som trådte i kraft 1. mars 2007.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at meldingen beskriver legenes sentrale rolle når stønader utløses, men inneholder ikke forslag for ytterligere å ansvarliggjøre legene i deres arbeid.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at Regjeringen er defensiv hva gjelder legenes arbeid og viser til sine merknader om dette i Budsjett-innst. S. nr. 15 (2006-2007).

Komiteen vil fremheve at forslagene i meldingen, samt den vedtatte NAV-reformen, innebærer vesentlige omveltninger på det velferdspolitiske området. Det er viktig med fortløpende evalueringer for å sikre at vedtatte tiltak virker i tråd med intensjonene, og for å avdekke mulige uønskede effekter. Komiteen forutsetter grundige tilbakemeldinger i fremtidige budsjett-dokumenter som viser utviklingen i arbeids- og velferdsforvaltningen, samt i hvilken grad de nye arbeidsredskapene som nå vedtas gir ønsket effekt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser for øvrig til sine utdypende merknader senere i innstillingen om blant annet velferdskontrakt, kvalifiseringsprogram, arbeidsevnevurdering, ny stønad for tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden, samt forslag om tidsbestemt lønnstilskudd.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er i all hovedsak positiv til meldingens hovedinnhold. Disse medlemmer understreker at hver enkelt borgers mulighet til å skape og leve det gode liv for seg og sine er målet

for samfunnsutviklingen. Mennesker er ulike og trenger ulike løsninger. Velferdstilbudene må alltid bygge på respekt for det enkelte menneskets integritet, og i størst mulig grad tilpasses den enkeltes ønsker og behov. For disse medlemmer handler velferdspolitikken om en sterk offentlig velferdsstat som gir like muligheter, og tør å prioritere dem som trenger det mest. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen viderefører arbeidet med NAV-reformen, som ble vedtatt og igangsatt under Samarbeidsregjeringen, der Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre var med. En vellykket reform vil være en viktig forutsetning for en bedre og mer målrettet velferdspolitik, særlig overfor dem som trenger det mest. Disse medlemmer har merket seg at Arbeiderpartiets motstand mot "skredersøm" er forlatt, og at Regjeringen i meldingen åpner for mer fleksible ordninger og individuelle tilpasninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at universelle ordninger med muligheter for gode, individuelle tilpasninger er hovedformålet med den nye reformen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til det selvfølgelig i at alle er likeverdige borgere, men at målet om likhet i resultat noen ganger nødvendiggjør bruk av positiv forskjellsbehandling, for å motvirke faktisk diskriminering i arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre støtter ikke forslaget om kvotering av innvandrere og funksjonshemmede, da dette er likeverdige borgere. Det er svært viktig at begge grupper lettere kommer inn på arbeidsmarkedet, men disse medlemmer ønsker å ta i bruk andre virkemidler enn kvotering for å få dette til.

Komiteens medlem fra Venstre er positiv til ordningen med tidsubestemt lønnstilskudd, både for å sikre de som er i ferd med å falle ut av arbeidsmarkedet på grunn av sykdom eller andre årsaker, og for å gi mer fleksible muligheter til de som er ute av arbeidsmarkedet.

Dette medlem viser til at Venstre har som mål å innføre en borgerlønn, en garantert minsteinntekt for alle som av ulike årsaker ikke kommer inn i det ordinære arbeidslivet og dermed ikke kan forsørge seg selv. Samtidig skal ikke en ordning med borgerlønn føre til passivering og hindre aktiv jobbsøking for mottakerne. Tilknyttet borgerlønn skal det være en personlig handlingsplan som bør være vidt definert. Den enkelte bruker skal selv være med å sette et mål for sin aktivitet, som ikke må være ensbetydende med lønnsarbeid, men kan romme en type aktivitet som gir den enkelte mulighet til å hjelpe seg selv til en bedre eller mer stabil tilværelse.

Dette medlem mener Venstres løsning med borgerlønn vil bidra til å hindre at folk føler seg som klienter, motvirke passivitet, samt gjøre det enklere for den enkelte å vite hva man har krav på av minimalytelser fra det offentlige. Borgerlønnen skal ligge på 2,5 G og regnes som skattbar inntekt. Borgerlønn skaper mer verdighet og rettferdighet i sosialpolitikken fordi det åpner for mer individorienterte løsninger som er Venstres visjon. Ulike mennesker med ulike problemer krever nye og individuelle løsninger.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette en prøveordning i regi av den nye Arbeids- og velferdsetaten som gir langtidsmottakere av sosialhjelp rett til en borgerlønn på 2,5 G. I første omgang bør prøveprosjektet utføres i 10 ulike kommuner innenfor en ramme på 60 mill. kroner i året."

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Venstre, viser til forslagene i meldingen om ny midlertidig inntektssikring i folketrygden og nytt kvalifiseringsprogram med stønad til langtidsmottakere av sosialhjelp med små eller ingen rettigheter i folketrygden. Etter flertallets mening vil disse ordningene, kombinert med tiltak tilpasset den enkeltes egne ressurser, bygd på prinsippet om velferdskontrakt, med gjensidige rettigheter og plikter i forholdet mellom bruker og forvaltning, være et bedre virkemiddel i arbeidet med å bekjempe fattigdom enn en borgerlønn uten slik tydeliggjøring av plikter og rettigheter. Målet med den nye reformen er å sikre at flere kan bygge seg en framtid utenfor fattigdom, basert på inntekt av eget arbeid. Tiltakene i den tilhørende individuelle planen skal tilpasses den enkeltes utgangspunkt. Det vil omfatte tiltak og tjenester fra flere sektorer, også tiltak fra behandlingsapparatet for rusmisbrukere. Flertallet understreker også at det fortsatt skal være slik at universelle ordninger skal sikre inntekt for dem som av ulike grunner ikke har mulighet til å forsørge seg ved inntekt av eget arbeid.

2. ANALYSE

2.1 Utviklingstrekk i samfunnsøkonomi, arbeidsmarked og arbeidsliv

Under dette punktet blir det i meldingen redegjort nærmere for blant annet:

- Samfunnsøkonomiske utviklingstrekk og langsiktige utfordringer, herunder nærmere om betydningen av arbeidstilbudet for bærekraften i offentlige finanser.
- Utviklingstrekk i arbeidsmarkedet, herunder mange deltar i arbeidslivet, arbeidstiden er redusert samt høykonjunktur.
- Store bevegelser i arbeidsmarkedet.
- Arbeid og fordeling.

- Samfunnsmessige utviklingstrekk, herunder om globalisering og økt omstilling samt teknologisk utvikling og ny arbeidsorganisering.
- Kunnskap og kompetanse i arbeidslivet, herunder om økt utdanningsnivå i befolkningen, utdanning og yrkesdeltakelse, ungdom med risiko for å falle ut av arbeidsmarkedet, kompetansekrav i arbeidslivet og opplæring i arbeidslivet.
- Arbeidsliv og familieliv, herunder om nye familie- og samlivsformer.
- Nærmere om innvandring og arbeidsinnvandring, herunder om arbeidsmarkedssituasjonen for første-generasjonsinnvandrere og for etterkommere.

I sin oppsummering uttaler Regjeringen blant annet at arbeidskraften er vår viktigste ressurs, og en god utnyttelse av arbeidskraften er den beste garantien for at velferdssamfunnet kan videreutvikles og forbedres.

Ytre rammevilkår som globalisering med økt konkurranse og teknologisk utvikling bidrar til endrede rammevilkår for bedrifter og arbeidsplasser. Dette gir forskyvninger i næringsstruktur, arbeidsorganisering og virksomhetenes kunnskapsbehov. Økt omstillings-takt på arbeidsplassene medfører økende grad av jobb-skifter. De aller fleste som melder seg arbeidsledige er i ny jobb kort tid etterpå. Enkelte har imidlertid problemer med å komme i ny jobb etter en ufrivillig avgang. Økt omstilling i arbeidslivet er ofte belastende for den enkelte. Dette kan føre til langtidsfravær og varig utstøting til ulike trygdeytelser.

Økende sysselsetting og deltakelse i arbeidslivet har gått sammen med økende sykefravær og en økende andel av personer i yrkesaktiv alder på trygd. Endringer i befolkningsstrukturen med stadig flere eldre og personer med opparbeidede rettigheter kan forklare deler av økningen av antall personer på trygdeytelser, men også en rekke strukturelle forhold kan bidra til å forklare disse utviklingstrekkene. Potensialet for økt yrkesdeltakelse ligger særlig hos eldre, innvandrere og uføretrygdete.

Utdanningsnivået i befolkningen har økt, men behovet for kontinuerlig etter- og videreutdanning vokser i takt med endringen i arbeidslivet. For enkelte vil manglende eller utdatert kompetanse i forhold til hva som etterspørres i arbeidsmarkedet bidra til at de har problemer med å få eller beholde en tilknytning til arbeidslivet. Disse er viktige målgrupper for den nye arbeids- og velferdsforvaltningen.

Arbeidstilbudet har stor betydning for offentlige inntekter, og for det offentlige velferdstilbudet. En høy yrkesdeltakelse innebærer at en stor del av befolkningen i yrkesaktiv alder har inntekt av eget arbeid og opp-tjener trygderettigheter. Personer som faller ut av arbeidslivet på grunn av sykdom eller andre grunner har derfor fortsatt økonomisk trygghet og slipper å leve på privat forsørgelse.

Aldringen av befolkningen betyr at det i fremtiden vil bli et økende behov for å yte tjenester og omsorg for den delen av befolkningen som ikke deltar i arbeidslivet. Det kan gi knapphet på arbeidskraft i årene frem-over. En politikk som bidrar til at marginale og utsatte

personer kommer i jobb vil bidra til å fremme samfunnsmessige velferds mål og tilfredsstille mange personers ønsker og ambisjoner om delta i ordinær sysselsetting.

Yrkesdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn er lavere enn i befolkningen ellers. Innvandrerne utgjør en underutnyttet ressurs i arbeidsmarkedet. God integrering av innvandrerbefolkningen i arbeidsmarkedet er viktig både for den enkelte og for samfunnet.

2.2 Personer i utkanten av arbeidsmarkedet

Om lag 700 000 personer i yrkesaktiv alder er til enhver tid borte fra arbeidslivet og mottar livsoppholdsytelser fra det offentlige på grunn av problemer knyttet til sykdom, arbeidsledighet eller sosiale forhold.

Det blir i meldingen redegjort nærmere for blant annet:

- Arbeidsledighet - utvikling i antall mottakere av dagpenger.
- Mottakere av økonomisk sosialhjelp, herunder langtidsmottakere av sosialhjelp samt ungdom, arbeidsløshet og marginalisering.
- Mottakere av helserelaterte stønader, herunder sykefravær, rehabiliteringspenger og attføringspenger, samt uføreytelser. Sistnevnte redegjør for varighet på andre helserelaterte stønader før innvilgelse av en uføreytelse og overganger fra helserelaterte ytelser.
- Lange og sammensatte stønadsforløp, herunder analyser av forløp som starter med arbeidsledighet, helseproblemer eller et sosialt problem, sykepenger, arbeidsledighet, sosialhjelp. I tillegg kommer attføring og overgang til arbeid.
- Generelle trekk ved de helserelaterte ordningene, herunder sykefravær og uførepensjonering fordelt på alder, vekst i andel yngre mennesker på helserelaterte ytelser, kjønnsforskjeller i sykefravær og uførepensjonering, diagnoser og sykefravær/uførepensjonering (muskel- og skjelettlidelser, psykiske lidelser samt sykefravær og rusmiddelproblematikk), sykefravær og uførepensjonering - næringsvise variasjoner og geografiske variasjoner (innvandrere og uførepensjonering) samt sosial ulikhet og helse.
- Hvilke forhold kan forklare utviklingen i sykefravær og uførepensjonering, herunder alderssammensetningen, helseforhold/helsetilstand, betydningen av arbeidsmiljø og arbeidsvilkår, nedbemanning, omstillinger og sykefravær/uførepensjonering, arbeidsledighet og sykefravær/uførepensjonering, regelendringer mv. og uføretilgang samt normer og holdninger til trygd og arbeid.
- Familieytelser, herunder ytelser til enslige forsørgere og mottakere av fødsels- og adopsjonspenger (foreldrepenger).
- Forekomst av og utvikling i lavinntekt.

I sin oppsummering uttaler Regjeringen blant annet at et betydelig antall personer i yrkesaktiv alder til

enhver tid er borte fra arbeidslivet og mottar livsoppholdsytelser fra det offentlige på grunn av sykdom, arbeidsledighet eller sosiale forhold. Det meste av veksten har skjedd i form av økt sykefravær og uførepensjonering. Særlig alvorlig er det store omfanget av uførepensjonering, ikke minst i yngre aldersgrupper, fordi det stiller personer varig utenfor arbeidslivet.

Arbeidsledigheten har gått ned den senere tiden, og de aller fleste som blir ledige kommer relativt raskt tilbake i arbeid. Samtidig har andelen langtidsledige med en sammenhengende ledighetsperiode på over et halvt år gått litt opp. Undersøkelser viser at personer med svært langvarig ledighet oftere har helsemessige og/eller sosiale problemer.

I de senere årene har antall sosialhjelpsmottakere ligget stabilt. Om lag halvparten var i 2005 langtidsmottakere med en sammenhengende stønadperiode på over 1/2 år. I underkant av halvparten av langtidsmottakerne hadde sosialhjelp som hovedinntekt. Arbeidslivstilknytningen for denne gruppen er lav. Mange langtidsmottakere av sosialhjelp har relativt omfattende helseproblemer, særlig psykiske plager. Personer som mottar sosialhjelp i ung alder har større problemer på arbeidsmarkedet senere i livet enn andre grupper.

Antallet som mottar ulike helserelaterte ytelser har økt betydelig over lengre tid. Sykefraværet ser nå ut til å øke igjen. Også varigheten av fraværene ser ut til å øke. Den relative veksten i helserelaterte ytelser har vært særlig høy i de yngste aldersgruppene, men gjør seg gjeldende i alle aldersgrupper, bortsett fra de eldste yrkesaktive, som i økende grad går over på AFP.

Mange av de som uførepensjoneres har en lang stønadshistorie bak seg. Det er en sterk sammenheng mellom lengden på den passive stønadperioden og varig arbeidslivstilknytning. Det er et betydelig problem at mange mottar midlertidige sykdomsrelaterte stønader eller økonomisk sosialhjelp i lang tid før aktive arbeidsrettede tiltak settes inn. En del har svært sammensatte stønadsforløp, ofte med tilbakefall og flere stønadsperioder på samme ytelse. Oppfølging og attføring synes i mange tilfeller å bli satt i verk for sent i prosessen og er for lite koordinert.

De som starter et stønadsforløp som følge av et sosialt problem (økonomisk sosialhjelp) synes å ha større problemer med å komme i arbeid sammenlignet med de som kommer inn i stønadssystemet på grunn av arbeidsledighet (dagpenger) eller et helseproblem (sykepenger). De som starter et stønadsforløp med sosialhjelp er gjennomgående yngre og har mindre yrkeserfaring enn de som i utgangspunktet har et ledighets- eller et helseproblem.

Det er betydelig grad av usikkerhet knyttet til videre forløp etter iverksetting av attføring. Mange går tilbake til nye utredninger eller nye runder med midlertidige stønader. I tillegg til sen iverksetting av tiltak er dette en viktig forklaring på langvarige stønadsforløp.

Forbruket av livsoppholdsytelser varierer etter individuelle kjennetegn og sosial status mv. Kvinner har høyere sykefravær enn menn, også ved kontroll for svangerskapsrelatert sykdom. Det er klare kjønnsforskjeller i bruk av attføringstiltak.

Langtids sosialhjelpsmottakere skiller seg fra befolkningen for øvrig ved at yngre aldersgrupper og ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert, de har et lavere utdanningsnivå, og det er en overvekt av menn.

Sannsynligheten for å bli uførepensjonert er større for kvinner enn for menn, den øker med stigende alder og er høyere blant innvandrere fra Nord-Afrika og Midt-Østen enn blant andre innvandrergupper og etniske nordmenn. Sannsynligheten for uførepensjonering er også høyere blant de med lav utdanning, og er spesielt høy i enkelte tjenesteytende yrker.

Muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser er de hyppigst forekommende diagnosegruppene innenfor de helserelaterte ordningene. Psykiske problemer sammen med problemer knyttet til rusmiddelmisbruk ligger ofte til grunn for behovet for økonomisk sosialhjelp. Det har vært en markant vekst i andelen sykefraværstilfeller med en psykisk diagnose de senere årene. Det er grunn til å tro at rusmiddelmisbruk er en årsak til sykefravær og uførhet som i mange tilfeller skjules bak mer sosialt akseptable diagnoser.

Det finnes ingen entydig forklaring på den betydelige veksten i helserelaterte ytelser. Men også kontrollert for alder har uførhet og sykefravær økt betraktelig. Økningen har kommet på tross av at det ikke er tegn som tyder på noen klar svekkelse i befolkningens helsestand.

Regelendringer, skjerpede krav både til leger, arbeidsgiverne og den enkelte stønadsmottaker, mer bruk av aktive tiltak og attføring mv. har påvirket forbruket av livsoppholdsytelser i ulik grad. Samtidig kan en se en tendens til forflytning av problemer fra ett område til et annet dersom det ikke skjer en koordinert og samtidig innsats på flere områder.

Forholdet mellom helse og trygdeforbruk er også avhengig av hva som skjer i arbeidslivet. Det er grunn til å anta at økt omstillingstakt i økonomi og arbeidsliv har medført helsemessige og andre belastninger for flere arbeidstakere og trolig har bidratt til økt uførepensjonering. Arbeidsmiljøfaktorer, både fysiske og psykososiale faktorer, synes i hovedtrekk å ha endret seg relativt lite. Også endringer i familiemønstre med økning i antall samlivsbrudd kan ha hatt en viss betydning for vekst i sykefravær og uførepensjonering.

Veksten i antallet personer med livsoppholdsytelser kan dermed reflektere grunnleggende verdi- og holdningsmessige endringer i samfunnet og synes å ha sammenheng med utviklingstrekk både i arbeidsliv, i familiemønstre, i organisering og innretning av det samlede velferdstilbudet. Det kan tyde på at det samlede velferdstilbudet ikke er godt nok innrettet i forhold til behovet for bistand blant enkelte grupper, og at det ikke i tilstrekkelig grad ivaretar og fremmer målet om arbeid.

2.3 Nærmere om situasjonen for innvandrere og personer med nedsatt funksjonsevne

Nærmere om situasjonen for innvandrere

Når det gjelder innvandrerbefolkningen i Norge, så utgjorde den ved inngangen til 2006 ca. 387 000 personer, dvs. 8,3 pst. av befolkningen. Det er relativt mange

unge voksne sammenlignet med resten av befolkningen. En stor del av innvandringen til Norge består av flyktninger, 117 000 dvs. 2,5 pst. av den totale folkemengden. Mange innvandrere har kort botid i landet. Ca. 100 000 personer har innvandret mellom 2001 og 2005.

Det redegjøres i meldingen nærmere for blant annet:

- Status i dag når det gjelder: sysselsetting, arbeidsledighet, personer utenfor arbeidsstyrken, innvandrebeholdningen og økonomisk utsatthet.
- Eksisterende ordninger og tiltak blir redegjort for, herunder introduksjonsordningen for nyankomne, opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, forsøket Ny sjanse, arbeids- og velferdsetatens tiltak, grunnskoleopplæring for voksne samt innvandrere og attføring, samt diskrimineringsloven.
- Utfordringer, herunder lav utdanning og svake grunnleggende ferdigheter, godkjenning av utenlandsk høyere utdanning, yrkesprøving for de med kompetanse på videregående skoles nivå, rekruttering og diskriminering i arbeidslivet, etablering av egne arbeidsplasser, økt likestilling: Flere innvandrerkvinner i arbeid samt å unngå at dårlige levekår videreføres til neste generasjon.

Arbeidsmarkedet for personer med nedsatt funksjonsevne

Personer med nedsatt funksjonsevne er en viktig ressurs for arbeidsmarkedet. De har kompetanse og ressurser som det er viktig å få nyttiggjort og tatt i bruk i arbeidslivet. Samtidig er det store individuelle forskjeller i den enkeltes kompetanse, ressurser og konkrete livssituasjon. Langt fra alle har redusert funksjonsnivå og bistandsbehov i forhold til arbeidslivet.

I meldingen redegjøres det nærmere for blant annet:

- Situasjonen på arbeidsmarkedet for personer med nedsatt funksjonsevne, de som ønsker arbeid samt utdanningsnivå.
- Nærmere om iverksatte strategier og ordninger, herunder en aktiv arbeidsmarkedspolitikk, tilgjengelighet og likestilling, lovgivning om vern mot diskriminering, Syse-utvalget, tilrettelegging i arbeidslivet, opptrappingsplanen for psykisk helse, tiltaksplan for å rekruttere personer med nedsatt funksjonsevne til staten samt strategiplan for familier med barn med nedsatt funksjonsevne.
- Utfordringer.
- Spekteret av virkemidler.

I sin oppsummering uttaler Regjeringen blant annet at Norge står foran en betydelig omlegging av arbeids- og velferdspolitikken med implementeringen av arbeids- og velferdsforvaltningen. Det er behov for å vurdere å forsterke eksisterende virkemidler og ta i bruk nye virkemidler og strategier på enkelte områder for å støtte opp om reformens mål om å få flere i arbeid. Det legges til grunn at det hovedsakelig skal være en felles arbeidsmarkedspolitikk og felles virkemiddel-

meny som skal kunne tas i bruk for alle gjennom mest mulig universelle løsninger. Det er behov for et bredt spekter av arbeidsrettede tiltak og tjenester. Hvilke virkemidler som skal nyttes overfor den enkelte må ta utgangspunkt i individuelle behov. De omfattende endringer i virkemidlene som foreslås kommer også innvandrerbefolkningen og personer med nedsatt funksjonsevne til gode. Det knytter seg imidlertid særskilte utfordringer til innvandrerbefolkningen og personer med nedsatt funksjonsevne som på hvert av områdene krever særskilte tiltak for å støtte opp om reformens formål om å få flere i arbeid.

Det er svært viktig å øke yrkesdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere. Lav kompetanse og svake grunnleggende ferdigheter i forhold til arbeidsmarkedets krav er en viktig utfordring, og tilsier at mange vil kunne ha behov for tilpasset opplæring og særskilt bistand for å komme over i varige arbeidsforhold. Forskjellige former for diskriminering på arbeidsmarkedet hindrer en god bruk av innvandrerbefolkningens ressurser og tilsier større fokus på en bevisst og aktiv rekrutteringspolitikk blant alle arbeidsgivere. Godkjenningsordninger for utenlandsk utdanning er et viktig element for arbeidslivets bruk av innvandrernes kompetanse. Økt deltakelse i arbeidslivet blant kvinner er viktig både for å bidra til økt likestilling og for å bekjempe dårlige levekår blant ikke-vestlige innvandrere.

Sysselsettingen blant personer med nedsatt funksjonsevne er betydelig lavere enn i befolkningen sett under ett. Hittil har man i stor grad vektlagt utdanningsrelaterte virkemidler, mens virkemidler rettet mot arbeidsgiver for å lette inngangen til arbeidslivet har vært brukt i noe mindre grad. Å sikre unge med nedsatt funksjonsevne innpass i arbeidslivet bidrar til å hindre at enkelte unødig ender opp på uføreytelser. En styrket rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne bidrar også til å sikre økt tilgang på arbeidskraft i årene som kommer.

2.4 Organisatoriske rammer og samhandling

Meldingen omtaler her prinsipper for og hovedtrekk ved organiseringen av den nye arbeids- og velferdsforvaltningen. Den beskriver roller, oppgaver og utfordringer knyttet til samarbeid med myndigheter på andre samfunnssektorer som i særlig grad berører arbeids- og velferdsforvaltningens oppgaveløsning og måloppnåelse. Det gjelder samarbeid med arbeidsmiljømyndighetene, helsetjenesten - både den kommunale helsetjenesten og spesialisthelsetjenesten med særlig vekt på legens rolle som premissleverandør ved tildeeling av trygdeytelser - samt utdanningsmyndighetene og kriminalomsorgen.

I sin oppsummering uttaler Regjeringen blant annet at etablering av en ny arbeids- og velferdsforvaltning er et av hovedgrepene i arbeidet med å utvikle en helhetlig arbeids- og velferdspolitikk. En reorganisering av arbeids- og velferdsforvaltningen er samtidig en viktig forutsetning for å oppnå en bedre og mer effektiv virkemiddelbruk i tråd med de endringer og forslag som fremmes i meldingen.

Målet om å få flere i arbeid og færre på passive stønader kan imidlertid ikke nås uten et løpende samvirke mellom arbeids- og velferdsforvaltningen og det arbeidet som utføres av arbeidsgivere og arbeidstakere, partene i arbeidslivet og andre myndigheter.

Arbeidstilsynet og Arbeids- og velferdsetaten har funksjoner og oppgaver knyttet til å hindre at personer som er i arbeid blir syke og støtes ut av arbeidslivet. Begge etater forvalter lovregler på området, men har ulike hovedvirkemidler. For å sikre en mest mulig samordnet innsats for å forebygge sykefravær og utstøting har departementet etablert et prosjekt for å tydeliggjøre ansvarsforholdene mellom etatene og mellom etatene og virksomhetene.

Helse- og sosialtjenesten skal samarbeide med arbeids- og velferdsforvaltningen, blant annet i behandlings- og rehabiliteringsprosesser hvor brukeren har arbeid som mål. Styrket kvalitet, kompetanse og kapasitet i helsetjenestens rehabiliteringsarbeid kan bidra til at flere blir i stand til å mestre deltakelse i arbeidslivet.

Legen har en nøkkelrolle som premissleverandør for Arbeids- og velferdsetatens vedtak om tildeling av trygdeytelser til enkeltpersoner. Sikring av god medisinsk dokumentasjon og gode faglige vurderinger som grunnlag for de vedtak som fattes er viktig. Gjennom Opptappingsplanen for psykisk helse og Helse- og omsorgsdepartementets forslag i 2007-budsjettet til en strategiplan for arbeid og psykisk helse, vil mennesker med psykiske lidelser få bedre muligheter til å utnytte egen arbeidsevne.

Utdanning har stor betydning for enkeltpersoners yrkesaktivitet og inntekt, og sannsynligheten for å være sysselsatt øker sterkt med økende utdanningsnivå. Det er en betydelig andel som mangler viktig kompetanse eller som ikke makter å gjennomføre en ordinær videregående opplæring. Samspillet mellom utdannings- og arbeidsmarkedsmyndighetene kan være av vesentlig betydning når det gjelder å gjennomføre tiltak mot utsatte grupper. Å nå målgruppene i risikozonene for langvarige ledighetsperioder og varig utstøting, kan gi betydelige gevinster for både den enkelte og for samfunnet generelt.

Et tett samarbeid mellom arbeids- og velferdsforvaltningen, den enkelte kommune og Kriminalomsorgen, er viktig for at domfelte og varetektsinnsatte skal sikres tilgang og rettigheter til det samlede tjenestespekter og derved styrke sin tilknytning til arbeidsmarkedet.

2.5 Arbeidsrettede tjenester og tiltak

Under dette punktet gjennomgås hovedtrekk ved dagens arbeidsrettede tjenester og tiltak for å hjelpe personer som har behov for bistand for å komme inn i eller fortsatt kunne delta i arbeidslivet. De viktigste tjenestene og tiltakene som Arbeids- og velferdsetaten og sosialtjenesten i kommunene har ansvaret for beskrives. Tiltakene er tallrike og varierte, og drives ofte i samarbeid mellom de nevnte etatene, utdanningsetatene, helsetjenestene, arbeidsgivere med flere. NAV-reformen vil gi organisatoriske rammer for mer effektive arbeidsmåter, og bedre koordinering av tjenester og tiltak tilpasset behovene til den enkelte.

Regjeringen viser i sin oppsummering til at muligheten for ulike typer tiltak og tjenester i praksis har vært knyttet til rettigheter til bestemte ytelser. Dette har i enkelte tilfeller begrenset tilgangen på hensiktsmessige tiltak. Dessuten har det ført til at hvilken type livsoppholdsytelse en har og lengden på den, i stor grad har vært styrende på servicen til brukerne. Det finnes allerede i dag samarbeidsrutiner for å komme rundt noen av disse begrensningene, og samarbeidet mellom etatene har vært omfattende.

En ytelse fra folketrygden åpner muligheter for andre tiltak enn det økonomisk sosialhjelp gjør, der sosialhjelpsmottakeren er avhengig av at akkurat den kommunen har relevante tiltak å tilby. Men også mellom de ulike områdene i folketrygdloven finner en slike forskjeller. Rehabiliteringspenger forutsetter andre tiltak enn det for eksempel attføring og sykepenger gjør, selv om utfordringene som brukerne har, kan være nokså like. Men kanskje viktigere er den styrende funksjonen de enkelte ytelsene har på arbeidet i etatene. Ønsket om tidligere intervensjon og regelmessig oppfølging kan ha vært hemmet av krav til å være kvalifisert for ulike ytelser.

Dette punktet i meldingen har også sammenfattet evalueringer og erfaringer med tiltaksnivået, utformingen av tiltak og tjenester og tilpasning av dem. Evalueringer har en sentral plass i utviklingen av gode tiltak og tjenester og i utvikling av kunnskap om hvordan tiltak best kan tilpasses individuelle behov og forutsetninger.

2.6 Inntektssikringssystemet

Folketrygdens formål er å gi økonomisk trygghet ved å sikre inntekt og kompensere for særlige utgifter ved arbeidsløshet, svangerskap, fødsel og adopsjon, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall. Folketrygden er i utgangspunktet en sosialforsikring ved at retten til ytelsene er knyttet til tidligere inntekt og opptjente pensjonspoeng, men det gis også ytelser til personer som ikke har vært i arbeid. Folketrygdens forvaltere skal ikke være passive utbetalere av ytelser, men bidra til at den enkelte i størst mulig grad skal kunne klare seg selv i arbeids- og dagliglivet. For flere av ytelsene har det derfor vært viktig at ytelsen utformes slik at den sikrer at den enkelte stønadsmottaker stimuleres til å søke arbeid. Det er blitt lagt større vekt på arbeidsrettet aktivitet, samtidig som det har vært et sterkere fokus på overgang fra passive til aktive trygdeytelser.

I meldingen blir det redegjort nærmere for:

- Helserelaterte ytelser, herunder sykepenger, rehabiliteringspenger, ytelser under yrkesrettet attføring, tidsbegrenset uførestønad samt uførepensjon.
- Arbeidsrelaterte ytelser, herunder dagpenger under arbeidsløshet, stønad til livsopphold mv. til tiltaksdeltaker (individsstønad), stønad til helt ledige som har avsluttet lang dagpengeperiode (ventestønad), ventelønn samt vartpenger.
- Andre midlertidige ytelser, herunder stønad til enslig mor eller far (overgangsstønad), ytelser til gjen-

levende ektefelle, ytelser til tidligere familiepleier, introduksjonsstønadsamt økonomisk sosialhjelp.

- Aktivitetskrav.
- Forholdet til tjenestepensjon.
- Behovsprøvd stønads, herunder bostøtte og behovsprøvd forsørgingstillegg.
- Nærmere om skatteregler for de ulike ytelsene, herunder skattebegrensningsregelen, særfradrag for uførhet samt særskilte regler for enslige forsørgere.
- Viktige endringer som er gjennomført i inntektssikringsordningene, herunder endringer i inngangsvilkårene i de helserelaterte ytelsene, endringer i varigheten, styrkede aktivitetskrav i ytelsene og arbeidsretting av ytelsene.

I sin oppsummering viser Regjeringen til blant annet at det i dag finnes en rekke ytelser som dekker midlertidig tap i inntekt som skyldes helseproblemer, arbeidsløshet eller omsorg for små barn. Hovedformålet om å sikre midlertidig inntektsbortfall løses i hovedsak på en god måte innenfor de ulike ordningene.

De mange inntektssikringsordningene er både komplekse og ressurskrevende å administrere og de inneholder i tillegg en del utilsiktede stønadsfeller. Det er nødvendig å se nærmere på inntektssikringsordningene for å legge til rette for økt overgang til arbeid, en mer effektiv forvaltning, og for å kunne bruke mer av de administrative ressursene på bedre oppfølging av den enkelte mottaker.

I dag finnes det en rekke ytelser som i mange tilfeller vil avløse hverandre i tid. Selv om en del av ulikhetene i livsoppholdsytelsene er velbegrunnet, er andre mer utilsiktet. Ulikheter har oppstått ved at det er gjort endringer i enkeltytelser uten at det samtidig er tatt stilling til om tilsvarende endringer burde gjøres i de andre ytelsene. Andre har oppstått som følge av at ytelsene har vært administrert av ulike etater som har hatt ulike administrative rutiner.

Mange ulike strategier og tiltak har vært prøvd for å begrense tilstrømmingen til uførepensjon uten å ha gitt ønskede og varige resultater. Det er gjort en rekke endringer for å arbeidsrette folketrygdens midlertidige livsoppholdsytelser. Dette har likevel ikke gjort noe med de mer grunnleggende utfordringene i dagens regelverk. Regelverket er fortsatt splittet i mange ytelser som hver tar fatt i en begrenset del av de problemene stønadmottakerne har med å komme i eller tilbake til arbeid. Dagens helserelaterte ytelser fokuserer sterkt på brukerens begrensninger, og ikke på mulighetene.

Med få unntak, er ikke regelverket for ytelsene til hinder for at det settes i gang nødvendig oppfølging og tiltak uavhengig av hvilken ytelse personen mottar. Dagens oppdeling av inntektssikringssystemet i mange ulike ytelser som hver for seg har en klar tidsbegrensning, har imidlertid ført til at oppfølging og tiltak i praksis har blitt nært koblet mot livsoppholdsytelsen, fremfor mot stønadmottakers behov. Dette er blitt forsterket ved at ulike etater har hatt ansvaret for de ulike ytelsene. Alt dette bidrar til å forsinke arbeidet med å

få stønadmottaker i stand til å forsørge seg selv ved arbeid, eller klare seg best mulig i dagliglivet, og vil kunne føre til at stønadsforløpene blir så lange at dette i seg selv vil kunne bidra til å redusere stønadmottakers muligheter for å komme seg tilbake i arbeid.

I forbindelse med overganger mellom ulike trygdeytelser vil det også kunne oppstå unødige passive perioder ved at oppmerksomheten blir dreid mot vedtaksadministrasjon og bort fra aktivitet og oppfølging. Mens søknaden behandles, pågår det normalt lite oppfølging og aktivitet. Satsingen på tidlig inngripen i sykdomsløp og parallell bistand til behandling og arbeidsrettede aktiviteter, innebærer at man oftere vil kunne få perioder med sykdom under attføringsløpet. Dagens regelverk gjør det i slike tilfeller nødvendig å stanse attføringsløpet, vurdere om det skal innvilges rehabiliteringspenger eller andre livsoppholdsytelser, for så å behandle nytt krav om attføring på et litt senere tidspunkt. Når det er konkret utsikt til at man vil kunne gjenoppta attføring, fremstår dagens regelverk som klart uhensiktsmessig. Det svekker stønadmottakers fokus og motivasjon, er samfunnsøkonomisk ulønnsomt og administrativt ressurskrevende.

Agderforskning påpeker at forvaltningen bør se på enkeltindividet mer helhetlig, og ikke i forhold til ulike inntektssikringsordninger i folketrygdloven. De mener at medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring bør ses mer i sammenheng. Ifølge Agderforskning kommer det et mentalt skille for brukeren ved overgangen til tidsbegrenset uførestønads. Det å gjennomgå medisinsk rehabilitering eller yrkesrettet attføring signaliserer fortsatt et håp om å komme tilbake til arbeidslivet, mens innvilging av uføreytelse tolkes som at det ikke lenger er håp om å komme tilbake til arbeidslivet. Agderforskning finner at stønadmottakerne i høy grad likestiller tidsbegrenset uførestønads med en varig uførepensjon. Dersom målet med tidsbegrenset uførestønads er å få flest mulig tilbake i arbeid, men riktignok gi dem mer tid til å nå dette målet, anbefales det at tidsbegrenset uførestønads i større grad må skille seg ut fra varig uførepensjon, både i navn og i saksbehandling.

Dagens helserelaterte ytelser har absolutte og relativt strenge medisinske inngangsvilkår. Stønadmottakere som beveger seg mellom de ulike helserelaterte folketrygdytelser må dermed gjentatte ganger dokumentere sine helseproblemer, og begrunne at det er disse som er årsaken til den reduserte inntekts- eller arbeidsevnen. Søkelyset rettes da mot stønadmottakers begrensninger og det som ikke fungerer, fremfor at fokus rettes mot den enkeltes ressurser, potensial, og hva som skal til for å kunne komme i arbeid.

OECD har påpekt at fastlegene spiller en mer sentral rolle ved tildeling av uførepensjon enn hva som er tilfellet i de fleste andre land. Det er grunn til å tro at dette også kan gjelde mer generelt, i og med at medisinsk-faglige vurderinger også er sentrale inngangsvilkår for å kunne få innvilget sykepenger, rehabiliteringspenger og attføringspenger.

De absolutte medisinske inngangsvilkårene for de helserelaterte folketrygdytelsene, innebærer at en del personer som har en betydelig redusert arbeidsevne

ikke vil fylle vilkårene for rett til ytelse og dermed ikke ha rett til yrkesrettet attføring. Dersom disse personene har behov for bistand for å komme tilbake til eller inn i arbeidslivet, vil de imidlertid kunne få tilbud om ulike tiltak av Arbeids- og velferdsetaten. Mens de deltar på tiltak, vil de motta stønad til livsopphold til tiltaksdeltaker (individstønad). Dette innebærer at Arbeids- og velferdsetaten i dag administrerer to parallelle systemer for yrkeshemmede arbeidssøkere.

2.7 Økonomiske insentiver i inntektssikrings-systemet

I tillegg til helse og arbeidsledighet, kan blant annet økonomiske insentiver i det samlede skatte-, pensjons- og overføringssystemet være ett av flere elementer som påvirker den enkeltes motivasjon til å stå i arbeid.

Det blir i meldingen vist hvordan ulike forhold kan påvirke strømmene inn og ut av ulike trygdeytelser. Det ses på hvordan økonomiske insentiver i enkelte av de midlertidige inntektssikringsordningene isolert sett kan fremstå. Beregningene viser hva den enkelte maksimalt kan motta av ytelse, og tar ikke hensyn til at mottak av en ytelse kan medføre at rettighetene til en annen ytelse faller bort.

Det er stor usikkerhet knyttet til i hvor stor grad økonomiske insentiver påvirker de faktiske strømmene inn og ut av ulike ordninger. Økonomiske insentiver har trolig størst effekt i de tilfellene hvor en kombinasjon av ulike ytelse innbærer at stønadsmottakere tjener svært lite eller til og med taper på å arbeide, det vil si såkalte stønadsfeller. I tillegg kan det som oppfattes som økonomiske tilpasninger, bidra til å redusere legitimiteten til ytelsessystemet samlet sett. I en del andre land har fokuset blitt rettet mot avkortingsreglene for ytelsene i forhold til arbeidsinntekt. Det skal lønne seg å arbeide og på den måten motvirke at personer av økonomiske grunner blir svært lenge eller varig utenfor arbeidslivet.

I meldingen redegjøres det nærmere for følgende:

- Arbeidsgivernes insentiver, herunder forholdet mellom arbeidsgiveres kostnader og de samfunnsøkonomiske kostnadene, ulike veier fra arbeid til trygd, samt fra trygd til arbeid.
- Insentiver for den enkelte, herunder nærmere om økonomiske insentiver i inntektssikringssystemet, insentivstrukturens virkning på den enkeltes atferd, veier fra arbeid til trygd, betydningen av tjenestepensjonsordninger, fordeling av populasjonen på de ulike typeeksempelene blir grafisk fremstilt, virkningen av bostøtte, attføringsstønader, samt insentivene til å øke arbeidsinnsatsen.

Regjeringen uttaler i sin oppsummering blant annet at ytelsene skal sikre inntekt og kompensere for merutgifter når arbeidsinntekten faller bort. Samtidig er det viktig at ordningene ikke utformes slik at de reduserer arbeidstakeres og trygdemottakeres motivasjon til å søke seg mot arbeid framfor trygd. Ytelsen skal balansere disse to hensynene. Hensynet til "riktige" økonomiske insentiver tilsier at de ulike ytelsene i kombina-

sjon med skattesystemet, bør utformes slik at det alltid lønner seg for den enkelte å være i inntektsgivende arbeid framfor å motta ulike former for offentlige velferdsytelser.

Når en vurderer hvordan ytelsene påvirker insentivene til å arbeide, er det ikke bare hovedytelsen fra folketrygden som har betydning. Ulike tilleggssystemer, friinntektsordninger, skattefordeler, tjenestepensjonsytelser og uføreforsikringer påvirker også hvor stor økonomisk betydning det har for den enkelte å gå fra arbeid til trygd. Gjennomgangen har vist at når en tar hensyn til samspillet mellom livsoppholdsytelser, tilleggssystemer og skattesystem på kort sikt, kan den økonomiske gevinsten av å arbeide framfor å motta trygd isolert sett være liten, spesielt for personer med lav og middels inntekt. Dette vil kunne gi opphav til såkalte stønadsfeller, det vil si at uheldige økonomiske insentiver på kort sikt bidrar til at personer forblir på et relativt lavt inntektsnivå også på lengre sikt, selv om de har potensial til å øke inntekten over tid gjennom deltakelse i arbeidsmarkedet. Det er også viktig å ta hensyn til hvor lenge den enkelte kan motta ytelsen. De økonomiske insentivene vil spille en mindre rolle i korte, avgrensede stønadsløp.

Det er viktig å understreke at økonomiske insentiver i det samlede skatte-, pensjons- og overføringssystemet bare er ett av flere elementer som påvirker mulighetene og motivasjonen til å stå i arbeid. Helsen, situasjon, personlig økonomi, preferanser i forhold til fritid, familiære forhold, yrkes- og utdanningsløp og forhold på arbeidsplassen er noen av de andre forholdene som er med på å påvirke den enkeltes valg.

Arbeidsgivernes behov for arbeidskraft og villighet til å beholde eller ansette personer som mottar trygd er viktig. Deres mulighet til å støte ut enkelte arbeidstakere og dermed velte kostnader over på staten, arbeids- og velferdsmyndighetenes evne til å gi relevante tilbud og stille krav til deltakelse, samt legens/helsevesenets utøvelse av rollene som behandler og portvakt til trygdesystemet, er videre viktige forhold som påvirker den enkeltes muligheter.

2.8 Aktuelle utviklingstrekk og reformer i andre land

Under dette punktet blir det i meldingen redegjort nærmere for blant annet:

- Sysselsetting, arbeidsledighet og yrkespassivitet.
- Årsaker til yrkespassivitet.
- Arbeidsmarkedspolitik.
- Systemer for midlertidig inntektssikring, herunder sykepenges og medisinsk rehabilitering og yrkes- og arbeidslivsrettet rehabilitering.
- Sosiale overføringer i et fordelingsperspektiv.
- Ordninger og reformer i enkeltland, herunder sysselsettingsstrategier i EU og OECD-området, Sverige: Sykepengeordningen og aktiv arbeidsmarkedspolitikk (reformer i sykepengeordningen og uføreordningen samt aktivitetsgarantien), Danmark: Det rommelige arbeidsmarked (uføre), Nederland: Reformen i stønadssystemet (organiseringen av arbeids- og sosialområdet samt stønads-

systemet), Storbritannia: Arbeids- og aktivitetsplikt, Tyskland: Hartz-reformen samt Finland: Nasjonale program for et inkluderende arbeidsmarked.

I sin oppsummering viser Regjeringen blant annet til at utformingen av arbeids- og velferdstjeneste i Norge følger de samme utviklingstrekk som våre naboland ved at arbeids- og velferdstjenestene forenkles og samordnes. I den "nordiske modellen" som kjennetegner Norge og Sverige, står det statlige ansvar fortsatt sterkt. I den "kontinentale" og "anglo-saksiske" modellen står kommunene i større grad ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, ofte med bruk av private tjenesteleveranser.

Formålet med disse reformene har vært et ønske om å rette mer av innsatsen overfor stønadsmottakerne i retning av aktivitet og jobb. Enkelte land har også endret noen av stønadsordningene i forbindelse med de organisatoriske reformene. Finland, Storbritannia og Tyskland har redusert skillet mellom personer med og uten opparbeidede rettigheter gjennom en egen stønad med tilknyttede aktivitetskrav for personer uten rettigheter til dagpenger. Aktivitetsgarantien i Sverige inneholder også tilsvarende ytelser med aktiviseringskrav overfor utsatte grupper i arbeidsmarkedet. Da reformene og endringer tilknyttet stønadsordningene er av ganske ny dato, er det få evalueringer som kan vise til effekter av tiltakene.

Det er en klar dreining mot vektlegging av aktive tiltak og større bruk av arbeidsevnevurdering og balanseringen mellom rettigheter og plikter for den enkelte stønadsmottaker er kommet sterkere i fokus i flere land. Utgangssituasjonen for de arbeids- og velferdspolitiske reformene varierer mellom de ulike land. Norge var relativt tidlig ute med en aktiv politikk overfor yrkeshemmede, og internasjonalt er det i tillegg en utvikling mot økt innsats på aktive tiltak også for andre grupper enn arbeidsledige.

2.9 Komiteens merknader

Komiteen viser til Regjeringens analyse av utviklingstrekkene i samfunnsøkonomi, arbeidsmarked og arbeidsliv. Der vises det til at økende sysselsetting og deltakelse i arbeidslivet har gått sammen med økende sykefravær og en økende andel av personer i yrkesaktiv alder på trygd. Potensialet for økt yrkesdeltakelse framover ligger særlig hos eldre, innvandrere, uføretrygdede og deltidsarbeidende.

Komiteen viser til reforhandlet avtale om inkluderende arbeidsliv, der partenes ambisjon om redusert sykefravær og økt inkludering i arbeidslivet skal realiseres parallelt. Komiteen vil likevel påpeke at når man etter hvert lykkes med å inkludere stadig flere i arbeidslivet, helt eller delvis, så kan det også tenkes å kunne slå ut i en viss økning av sykefraværet. Komiteen viser til at man med dagens statistikk over sykefravær vil ha problemer med å synliggjøre slike effekter. Komiteen ber Regjeringen vurdere mulige forbedringer i statistikkgrunnlaget i tilknytning til den varslede økningen i forskningsinnsatsen på årsaker til

sykefravær, slik at resultater av reformene lar seg dokumentere på en god måte.

Regjeringen viser til utviklingen i de ulike stønadsordningene, der ledigheten går ned, antall sosialhjelpsmottakere holder seg stabilt, mens antallet som mottar ulike helserelaterte ytelser øker betydelig, herunder sykepenges og uførepensjonering. Komiteen deler Regjeringens bekymring for denne veksten, spesielt at den relativt sett øker mest i de yngste aldersgruppene. Lange perioder med passiv stønad øker sjansen for varig utstøting. Komiteen understreker derfor behovet for at NAV-kontorene prioriterer innsatsen for disse gruppene. Systemer for måling og rapportering av resultater og måloppnåelse i den nye arbeids- og velferdsetaten må legges opp på en slik måte at slik innsats synliggjøres på en positiv måte. Komiteen støtter samtidig Regjeringens understreking av behovet for tidlig inngripen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter Regjeringens syn på at det hovedsakelig skal være en felles og universell arbeidsmarkedspolitikk med tilhørende virkemidler, men støtter at det iverksettes særlige tiltak for grupper som har særskilt behov for kvalifisering for å få arbeid, eller som utsettes for diskriminering i arbeidslivet, herunder innvandrere og funksjonshemmede. Dette er grupper som med en kombinasjon av aktive virkemidler og holdningsendringer vil bli en viktig og nødvendig del av arbeidsstyrken framover.

Komiteen viser til NAV-reformens hovedmål - flere i arbeid, aktivitet og færre på stønad, enklere for brukerne og tilpasset deres behov, en helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning. Komiteen viser til at omfattende beløp brukes over statsbudsjettet til stønader hvert år og understreker betydningen av at mest mulig av midlene brukes til tiltak som har arbeid som mål, minst mulig til passive stønader og administrasjon. Komiteen understreker samtidig viktigheten av at gode styrings- og rapporteringsrutiner utvikles, slik at en kan måle i hvilken grad aktive tiltak faktisk gir resultater i form av flere i arbeid. Komiteen ber i den forbindelse Regjeringen gjennomgå hensiktsmessigheten i måten Stortinget i dag bevilger ressurser til arbeidsmarkedstiltak på. Spørsmålet er om vedtak om et på forhånd fastsatt antall tiltaksplasser gjennom året, gir for lite fleksibilitet i tiltakene. Spesielt gjelder dette for brukere med sammensatte behov som trenger et lengre attføringsløp for at resultatet skal bli etter hensikten. Komiteen mener det er viktig å få en oversikt over hvor mange som etter formidling og attføring, kommer i arbeid, og også beholder arbeid, i for eksempel ett, to, tre år etter formidling. Komiteen understreker betydningen av at en fortsetter å prioritere brukere med behov for varig tilrettelagt arbeid (VTA) og arbeid med bistand (AB). Dette vil ofte være brukere med behov for ekstra tilrettelegging og fleksibilitet, både når det gjelder tiltakenes innhold og varighet. Komiteen viser til Regjeringens understreking av behovet for ny kompetanse, nye samarbeidsformer og

styringsprinsipper og nye arbeidsmetoder og understreker at avlæring og ny læring når det gjelder arbeidsmetoder er en nøkkelfaktor for at reformen skal bli en suksess. Arbeidsmetodene må utvikles slik at de utgjør et fleksibelt arbeidsverktøy i den nye etaten.

Komiteen viser til svar fra Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen på spørsmål nr. 556, hvor det siteres fra tildelingsbrevet til Arbeids- og velferdsetaten:

"Arbeids- og velferdsforvaltningen skal sette brukernes behov i sentrum. Det handler bl.a. om service, respekt, informasjon, tilgjengelighet, kompetanse og et godt tilpasset tjenestetilbud. Gjennom opplæring av ansatte skal det legges vekt på å sikre likeverdige offentlige tjenester (LOFT) i NAV-kontoret som tar hensyn til brukernes bakgrunn. Dette perspektivet skal være forankret i etatens ledelse."

Komiteen viser til det pågående arbeidet med intern organisering av den nye Arbeids- og velferdsetaten, og ber om at behovet for beslutningsmyndighet i førstelinjen og behovet for god kompetanse i møtet med brukeren gis høyeste prioritet. Etter komiteens mening er dette avgjørende for en vellykket reform. Komiteen viser til den brede politiske enigheten om hva som er formålet med NAV-reformen, en førstelinje som er god på individuell veiledning og oppfølging. Komiteen understreker at det å samle visse forvaltningsoppgaver i spesialenheter, skal bygge opp under målene med NAV-reformen, ved å frigjøre administrative ressurser til oppfølging av brukerne i førstelinjen. Gjennom en god samhandling mellom spesialenhet og NAV-kontor, skal NAV-kontoret fremstå med nødvendig nøkkelkompetanse for å realisere intensjonen i reformen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti legger til grunn at opprettelsen av spesialenheter innenfor NAV, som Regjeringen har varslet, har som formål å styrke førstelinjetjenesten ved de lokale NAV-kontorene gjennom mer effektiv drift og bedre service til brukerne. Disse medlemmer legger videre til grunn at Regjeringen følger etableringen av disse spesialenheterne nøye, og kommer tilbake til Stortinget dersom det skulle vise seg at disse etableringene fører til en dårligere service for brukerne.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre frykter imidlertid en sentralisering i Arbeids- og velferdsetaten som innebærer at særlig små kommuner ikke vil ha igjen den nøkkelkompetanse som en mer skjønnsbasert reform vil kreve. Disse medlemmer er bekymret for at den kompetanse som kreves for gjennomføring av velferdreformen ikke vil komme brukerne til gode, fordi førstelinjetjenesten blir tappet for ressurser ved en sentralisering. Hvis dette skjer, blir poenget med en dør inn i NAV-systemet borte. Det blir en dør inn og deretter en ny rekke av dører hvor brukerne blir stående i kø. Flere urovekkende tilbakemeldinger fra ansatte ved NAV-kontorer og fra små kommuner melder om at hele sta-

ben ikke blir med når NAV-kontorene blir opprettet, staben fra de ulike enhetene blir redusert og resten blir plassert i spesialenheter utenfor kommunene. Hele intensjonen med NAV-reformen fra Stortingets side var at førstelinjetjenesten skulle ta beslutninger sammen med brukeren.

Komiteen er positiv til at Regjeringen har etablert et prosjekt som skal tydeliggjøre forholdet mellom ulike etater som arbeider mot samme målgrupper, spesielt når det gjelder forebygging av sykefravær og utstøting. Komiteen viser til betydningen av at den nye arbeids- og velferdsetaten bygger nettverk med andre instanser både i offentlig, privat og frivillig sektor. Regjeringen viser særlig til samarbeidet med helse- og sosialtjenesten, primærhelsetjenesten og utdanningssystemet. Komiteen slutter seg til dette, men vil også vise til betydningen av nettverk med arbeidsgivere i privat og offentlig sektor. Komiteen forutsetter videre at kontakt med utdanningssystemet også omfatter voksenopplæringen. Regjeringen peker også på viktigheten av samarbeidet mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunesektoren, spesielt når det gjelder grupper som står i fare for langvarige ledighetsperioder og utstøting. Spesielt nevnes grupper med mangelfull utdanning og innsatte som skal tilbake til arbeidslivet etter soning, med behov for sammensatte tiltak og tjenester. Komiteen slutter seg til betydningen av ekstra oppmerksomhet og tilpasning i tjenestene overfor spesielt utsatte grupper og viser til behovet for fleksibilitet i tjenestetilbudet, både når det gjelder sammensetning og varighet. Komiteen viser til de tidsmessige begrensningene som er foreslått for mottak av ny midlertidig inntektssikring og nytt kvalifiseringsprogram, og støtter at det må innføres visse begrensninger i varigheten av programmene og settes mål for gjennomføring av en individuell plan. Komiteen viser imidlertid til at det i noen tilfeller, etter en individuell vurdering, kan være riktig å forlenge perioden med aktive tiltak, særlig for personer med sammensatte behov, for eksempel der behandling for rusmisbruk og psykiske problemer er en del av den individuelle planen. Det samme gjelder der utdanning anses som et sentralt ledd i overføring til arbeid, enten det gjelder personer uten fullført grunntutdanning eller videregående skole, eller personer som er aktuelle for høyere utdanning.

Komiteen viser til Regjeringens redegjørelse for de viktigste tjenestene og tiltakene som Arbeids- og velferdsetaten og sosialtjenesten i kommunene disponerer over. Komiteen viser til at det er helt vesentlig å få til en bedre koordinering i bruken av ulike tiltak og tjenester når individuelle planer skal skreddersys rundt den enkelte bruker. Komiteen merker seg at Regjeringen vektlegger nye arbeidsmetoder i førstelinjetjenesten og understreker at myndighet til å ta beslutninger sammen med brukeren er en nødvendig forutsetning for at nye og målrettede arbeidsmetoder kan utvikles og tas i bruk. Komiteen mener at forslagene om å fjerne de tette koblingene mellom bestemte ytelser og ulike typer av tiltak og tjenester er en av de

viktigste nyskapningene i den nye reformen. Her ligger nøkkelen til fleksibilitet i det nye systemet. Brukeren får tilgang til de tjenestene som passer best til egne behov, uavhengig av hvilken ytelse vedkommende er på. Dette representerer, etter komiteens mening, et viktig skritt i retning av et mer fleksibelt tiltaks- og stønadssystem, mindre byråkrati og sterkere brukerfokus i en forvaltning som tradisjonelt har vært svært regelstyrt i sine beslutninger og arbeidsmetoder. Det åpner for en sterkere vektlegging av skjønnsbaserte beslutninger i samråd med brukeren selv. Komiteen viser til hvordan det gjeldende regleverket kan ha virket hemmende for godt sosialfaglig arbeid, gode beslutninger og god resultatoppnåelse.

Komiteen viser til evalueringer av tidligere forsøk og understreker betydningen av at arbeid som har gitt gode resultater, får fortsette. Komiteen vil spesielt peke på erfaringene som viser at for sterkt arbeidsfokus i en tidlig fase for brukere med sammensatte behov, gir svak måloppnåelse på sikt. Komiteen vil peke på behovet for en gjennomgang av begrepet arbeid, slik det brukes i forhold til arbeidslinja, spesielt når målet er realisering av restarbeidsevne hos disse brukerne. Komiteen viser til at enkelte tiltaksarrangører i høringene i Stortinget påpekte at St.meld. nr. 9 (2006-2007) legger for stor vekt på den tradisjonelle definisjonen av arbeid som et forhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Komiteen viser til at det i det nye systemet ikke er noe som hindrer utradisjonelle måter å realisere restarbeidsevne på. Komiteen viser også til at det finnes gode eksempler på at flere arbeidstakere kan dele en stilling eller et oppdrag. For eksempel organiserer flere arbeidsmarkedsbedrifter med ansvar for tiltakene varig tilrettelagt arbeid (VTA) og arbeid med bistand (AB) såkalte utestyrker, som påtar seg oppdrag i det ordinære arbeidsmarkedet både i offentlig og privat sektor. Komiteen viser til at lignende tiltak også har vært organisert av dagsentre i offentlig eller privat regi, for eksempel psykiatrisk dagsenter i Holmestrand, Fontenehusene og Kirkens Bymisjon.

Komiteen viser også til erfaringene med at tidlig intervensjon i syke- og rehabiliteringsfasen er mer effektivt i forhold til å hindre framtidig utstøting, enn forsøk på å tilbakeføre dem som allerede er blitt uførepensjonister. Komiteen er enig i en slik prioritering av innsatsen på individnivå, men understreker at dette ikke må føre til at etaten prioriterer grupper med enklere behov framfor brukergrupper med sammensatte behov.

Komiteen viser til Regjeringens gjennomgang av dagens ulike typer av ytelser ved midlertidig tap av inntekt (sykepengen, attføringspengen, rehabiliteringspengen og tidsbegrenset uførepensjon) og støtter vurderingen av at det er behov for en gjennomgang av et stønadssystem som etter hvert bærer preg av mange og ukoordinerte regelendringer, administrert av ulike etater og med innebygde stønadsfeller og til dels uforklarlige forskjeller i ytelsesnivå som resultat. Komiteen har merket seg at manglende koordinering mellom etatene vurderes som hovedårsaken til at brukere er blitt gående uten oppfølging, ofte fra den ene stønaden til

den andre. Komiteen har også merket seg at de helserelaterte ytelsenes strenge medisinske inngangsvilkår oppfattes å være en viktig hindring når det gjelder å se den enkeltes muligheter, fordi oppmerksomheten hele tiden rettes mot de begrensningene som kvalifiserer til stønaden. Komiteen viser til at dette gir en arbeidsmetodikk som er helt motsatt av den som legges til grunn i den nye reformen av stønadssystemet, og som har som hovedmål å utløse brukernes restarbeidsevne. Komiteen har også merket seg at de mange ulike ordningene har gjort det uklart og ressurskrevende å bestemme hvilke personer som hører hjemme på hvilken ytelse. Komiteen legger til grunn at den nye, sammenslåtte midlertidige inntektssikringen i folketrygden vil bidra til nødvendig forenkling.

Komiteen viser til gjennomgangen av reformer i andre land og har merket seg at tendensen gjennomgående er forenkling og samordning av arbeids- og velferdstjenestene, som i Norge. Landene skiller seg fra hverandre i valget mellom statlig eller kommunal tjenesteyting. Aktivitetsplikt som motytelse for økte stønader er også et gjennomgående trekk ved ordningene i flere land.

3. POLITIKKDEL

3.1 Mål, prinsipper og strategier for å fremme inkludering i arbeidslivet

Under dette punktet blir det i meldingen redegjort nærmere for blant annet:

- Bakgrunn, strategier og samlede grep, herunder Regjeringens hovedgrep.
- Mål og prinsipper for det offentlige stønadssystemet, herunder hovedmål og hovedhensyn, dilemmaer ved avveining av ulike hensyn, samt forenkling og bedre arbeidsretting av behovsprøvde ytelser.
- Arbeidsplassen er den viktigste arena for inkludering, herunder myndighetenes oppgaver og virkemidler, samt hva kan virksomheter, arbeidsgivere og ansatte gjøre bedre?
- Om tildeling og oppfølging av helserelaterte ytelser i folketrygden, herunder medisinsk diagnose og legens rolle og oppgaver i folketrygden, samt arbeidsevnevurdering, samordning av helsetjenester og arbeidsrettede tiltak (habilitering og rehabilitering, tverrfaglige utredningstilbud ved sammensatte lidelser, individuell plan som koordineringsverktøy, felles kompetanseutvikling, felles begrepsapparat ved funksjons- og arbeidsevnevurderinger, tilgang på avklaringskompetanse, funksjonsvurderinger og opptrening, samarbeid om forsknings- og utviklingsarbeid, nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering i helse- og sosialtjenesten, samt nasjonal strategi for arbeid og psykisk helse).
- Om velferdskontrakt, herunder velferdskontrakt som begrep, om forholdet mellom forvaltning og bruker - individuell plan, egeninnsats med sikte på å komme i arbeid, krav til egeninnsats, om

aktivitetsfremmende sanksjoner, om rettssikkerhet.

- Handlingsplaner mot fattigdom, og for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen.

3.1.1 *Sammenfatning og forslag*

Regjeringens hovedmål med meldingen er å legge fram forslag til strategier og tiltak for å styrke inkluderingen i arbeidslivet av personer i yrkesaktiv alder som har problemer med å få innpass i arbeidslivet eller er i ferd med å falle ut av det. Meldingen omhandler først og fremst den nye arbeids- og velferdsforvaltningens virkemidler, men også relevante virkemidler i utdannings- og helsesektoren. Forslagene utgjør sammen med endringen i organiseringen av arbeids- og velferdsforvaltningen en omfattende reform av politikken på arbeids- og velferdsområdet. Gjennom de endringer i enkelttiltak og enkeltordninger som foreslås, snus tilnærmingen til den enkelte bruker fra vedkommendes begrensninger til vedkommendes muligheter.

Målet om å få flere i utkanten av arbeidsmarkedet over i inntektsgivende arbeid skal likevel ikke forfølges så langt at det går på bekostning av gode arbeidsmiljøer, en solidarisk inntektspolitikk og økonomisk trygghet, respekt og verdige liv for mennesker som ikke kan delta i arbeidslivet.

Velferdskontrakter brukes som et gjennomgående begrep. Man snakker ikke om en kontrakt i juridisk forstand, men om en samfunnskontrakt som en gjensidig forpliktelse mellom forvaltning og bruker. Denne forpliktelsen baseres på en balanse mellom rettigheter og plikter. Rettigheter vil medføre økonomisk sikkerhet, forutsigbarhet og individuelt tilpasset oppfølging. Plikter betyr deltakelse i tiltak som både kan fremme overgangen til aktivitet, arbeid og ansvar for egen livssituasjon. Dette vil også bidra til økt verdighet og selvrespekt.

Den enkelte skal i sitt møte med arbeids- og velferdsforvaltningen oppleve reell brukermedvirkning og god individuell oppfølging. Rettssikkerhet og likebehandling må tillegges stor vekt. Utvikling av kompetanse i forvaltningen, samarbeidet mellom ulike deler av forvaltningen og hensyn til at den enkeltes rettigheter blir ivaretatt gjennom saksbehandlingsprosedyrer, klageordninger mv., blir av stor betydning i det videre arbeidet.

Hovedformålet med folketrygdens ytelser er for det første å gi alle innbyggere økonomisk trygghet ved arbeidsledighet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall. Formålet er for det andre en sosial trygghet i form av å bidra til utjamning av inntekt og levekår over den enkeltes livsløp og mellom grupper av personer. For det tredje skal folketrygden bidra med hjelp til selvhjelp med sikte på at den enkelte skal kunne forsørge seg selv og klare seg best mulig til daglig (folketrygdloven § 1-1). Utfordringen ved utformingen av systemene er å sikre en god avveining av disse hensynene samtidig som systemene skal være enkle og forutsigbare og finansielt bærekraftige.

Det legges ikke opp til å foreslå endringer i de medisinske vilkårene for rett til sykepenger, rehabiliterings- og attføringspenger og uføreytelser i folketrygden. Gjennom å slå sammen folketrygdens attførings- og rehabiliteringspenger og tidsbegrenset uførestønad, innføres en enklere, mer arbeidsrettet og forutsigbar midlertidig inntektssikring. Tiltak og tjenester i hele Arbeids- og velferdsetatens ansvarsområde skal kunne brukes mer fleksibelt og tilpasses den enkeltes behov. For personer som ikke har en tilstrekkelig inntektssikring og oppfølging gjennom folketrygdens ordninger, primært langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp, foreslås det etablert et tilbud om et nytt kommunalt kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil sammen med Helse- og omsorgsdepartementet legge opp til bedre koordinering og oppfølging av arbeidsrettet og helsemessig rehabilitering.

Arbeids- og velferdsetaten vil bli bedt om å legge en bred og systematisk arbeidsevnevurdering til grunn for avklaring av tiltak og oppfølging av den enkelte stønadsmottaker.

Den økonomiske motivasjonsstrukturen i det samlede stønads- og skattesystemet kan skape stønadsfeller som gjør det mer lønnsomt på kort sikt å motta stønad enn å arbeide. Dette må avveies mot hensynet til sosial fordeling. Regjeringen vil forenkle dagens regler for avkorting av stønader mot samtidig arbeid, behovsprøvde tillegg og supplerende ytelser til folketrygden. Målet er at de kan ivareta ønskede fordelingshensyn samtidig som de økonomiske insentivene til lønnet arbeid blir bedre.

Arbeidsplassen og arbeidslivet er den viktigste arena for inkludering. Regjeringens strategi er basert på tiltak for å fremme inkludering og begrense utstøting fra arbeidslivet. Regjeringen prioriterer samarbeidet med partene i arbeidslivet om et mer inkluderende arbeidsliv.

En ny arbeidsmiljølov hvor arbeidsgivers ansvar for å forebygge utstøting og legge til rette for inkludering er mer tydeliggjort. Samtidig er det en utfordring å finne balansen mellom virksomhetenes ansvar, og når arbeids- og velferdsforvaltningen skal overta arbeidet med tilrettelegging og oppfølging. Det vil bli lagt vekt på å øke kunnskapen om hvordan regelverket fungerer og sørge for at arbeids- og velferdsforvaltningens rolle blir klargjort/definert.

Et utvalg som skal utrede en samlet diskrimineringslovgivning vil bli oppnevnt.

I tilknytning til forslaget til statsbudsjett for 2007 ble det lagt fram handlingsplaner mot fattigdom, og for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Mange av tiltakene i disse planene bygger opp under målene i denne meldingen.

3.1.2 *Komiteens merknader*

Komiteen viser til merknader under pkt. 1.2 om betydningen av mer arbeidsrettede tiltak og tjenester, mer fleksibel og samordnet bruk av virkemidler, én sammenslått og forenklet tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden og et nytt kvalifiseringsprogram for

sosialhjelpsmottakere, som virkemidler for å senke tersklene inn i arbeidslivet og heve tersklene ut. Sammen med den administrative delen av reformen, med omorganisering til én arbeids- og velferdsetat, er dette de viktigste virkemidlene i den store sosialpolitiske reformen som skal sikre velferd for den enkelte og verdiskaping for samfunnet, gjennom å få flere i arbeid og færre på stønad.

VELFERDSKONTRAKT

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Venstre, viser videre til at begrepet "velferdskontrakt" brukes for å synliggjøre en gjensidig forpliktelse mellom forvaltning og bruker i den nye måten å arbeide målrettet på. På den måten bidrar dette til å styrke den enkeltes posisjon i forhold til forvaltningen, sammenlignet med dagens praksis. Konkret vil dette dreie seg om en individuell plan, et kvalifiseringsprogram og annet.

Flertallet understreker at begrepet "velferdskontrakt" ikke skal forstås i kontraktsrettslig, juridisk forstand. Begrepet er ment som en måte å betegne de gjensidige forventninger og forpliktelser den enkelte bruker og det offentlige kan stille i forhold til hverandre. På den ene side forventes det aktiv oppfølging og bistand fra hjelpeapparatet. Brukeren skal få tjenester av god kvalitet. På den annen side skal brukeren delta aktivt i utforming og oppfølging av egen individuell plan med tanke på overgang til ordinært arbeid. Passiv utbetaling av midlertidige stønader skal være unntaket, ikke regelen.

Regjeringen vil gjennom prinsippet om velferdskontrakt understreke sammenhengen mellom rett og plikt. Brukere skal ha rett til inntektssikring, tiltak og tjenester, råd og bistand. Brukerne pålegges samtidig å gjøre det de kan for å komme i arbeid og gjennomføre planlagte og vedtatte tiltak, behandlings- og kvalifiseringsopplegg. Manglende overholdelse av plikter må kunne få konsekvenser. Brukeren skal på sin side ha klagerett hvis ikke hjelpeapparatet oppfyller sine vedtak.

Flertallet viser til at brukerne med andre ord ikke vil få en sterkere juridisk rett til innholdet i en individuell plan enn det som følger av regelverket for øvrig. Blant annet gjennom forslaget om et nytt kvalifiseringsprogram, legges det imidlertid opp til at slike planer vil få en økt betydning og omfatte flere brukere.

Komiteen viser til at en individuell plan vil inneholde arbeidsrettede tiltak, sosiale tiltak og helsetjenester mv. De enkelte tiltakene eller tjenestene må forankres i enkeltvedtak der dette følger av særlovgivning. (For helsetjenester fattes det for eksempel ikke enkeltvedtak.) Klagerett vil da også være regulert i særlovgivningen. Både sosial- og helselovgivningen gir den enkelte rett til å klage på tjenester som ikke holder faglige mål eller er faglig uforvarlige.

For personer som har fått en individuell plan, vil det følgelig være en kombinasjon av plan og enkeltvedtak. Sosial- og helsetjenestenes forskrift om individuell plan angir hva planen skal inneholde (plassering av koordineringsansvar og ansvar for oppfølging av deltjenestene

osv.). Det skal videre gis en forskrift om innholdet i en individuell plan etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven, jf. lovens § 15 siste ledd. Komiteen viser til behovet for å legge ansvaret for koordinering og oppfølging av individuell plan til ett sted, og ber om at dette vurderes lagt til NAV-kontoret.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre legger til grunn at begrepet "velferdskontrakt" ikke er å anse som en kontrakt i juridisk forstand, men som et arbeidsverktøy for samhandling mellom bruker og saksbehandler som institusjonaliserer reell brukermedvirkning. Disse medlemmer viser til at arbeids- og inkluderingsministeren i svarbrev til komiteen av 23. januar 2007 forsikrer om at velferdskontrakten ikke kommer til erstatning for dagens enkeltvedtak med tilhørende klagemulighet, og ber om at dette klargjøres ytterligere i lovbestemmelser og veiledninger som skal utarbeides etter behandlingen av St.meld. nr. 9 (2006-2007).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er i likhet med flere av høringsinstansene skeptisk til bruken av begrepet "velferdskontrakt". Tanken bak ideen skal være en bindende og forpliktende avtale mellom to likverdige parter. Det er vanskelig for disse medlemmer å se at konsekvensene for NAV ved å ikke følge opp sin del av kontrakten vil få nevneverdige følger. Meldingen gir i hvert fall ikke noe svar på dette. For motparten derimot vil det kunne få alvorlig økonomiske konsekvenser.

Disse medlemmer viser til at individuell plan etter hvert er tatt i bruk i mange sammenhenger, innenfor både helse- og sosialsektorene. Disse medlemmer mener slike planer kan være nyttige som redskaper for å klargjøre behov, gi henvisning til hjemmelsgrunnlag, underbygge anbefalt behandling/tiltak og beskrive fremgangsmåter, anbefalinger og tiltak samt konsekvenser, adferd og forpliktelser for brukeren. Ved bruk av individuelle planer anser disse medlemmer at det er unødvendig å introdusere et nytt begrep, som velferdskontrakter. I St.meld. nr. 9 (2006-2007) står det:

"Velferdskontrakter brukes som gjennomgående og systematisk prinsipp for å konkretisere gjensidige forventninger, krav og forpliktelser mellom forvaltning og bruker."

Disse medlemmer regner med at alle disse forhold kan ivaretas gjennom bruken av individuell plan.

Ved å introdusere begrepet "velferdskontrakt" mener disse medlemmer, i likhet med enkelte av høringsinstansene, at det skapes et inntrykk av juridiske forpliktelser som ikke nødvendigvis vil oppleves som like forpliktende for begge parter. Disse medlemmer er enige i at de forpliktelser som ligger i å følge opp behandling/tiltak i individuell plan skal sikre at brukeren ikke passivt blir gående på stønad, men deltar aktivt for å bli i stand til å gå over til aktivitet og arbeidsliv så snart som mulig. Planen skal imidlertid

også, slik disse medlemmer ser det, forplikte forvaltningen til å gjennomføre og følge opp sin del av "avtalen" mellom "partene". Disse medlemmer tror ikke at bruken av begrepet "velferdskontrakt" vil gi brukeren større sikkerhet for gjennomføring og oppfølging av behandling/tiltak men kunne gi en falsk trygghet for juridisk rett til slike tiltak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at deltakelse i arbeidslivet er det viktigste tiltaket for at den enkelte borger på egen hånd kan sikre seg og sin familie mot fattigdom og sosial ekskludering. Disse medlemmer er således positive til at meldingen inneholder ordninger som er arbeidsinitierende. Imidlertid er det en viss bekymring for at kvalifiseringsprogrammet med velferdskontrakter kan være med på å skape et A- og B-lag. Disse medlemmer er bekymret over en sortering av mennesker i den mest vanskeligstilte gruppen i vårt samfunn. En stor andel sosialklienter har sammensatte lidelser knyttet til rus og psykiatri. Disse må få den nødvendige hjelp til å mestre sine liv. Det må på plass en ny grunnholdning i sosialpolitikken basert på et positivt menneskesyn, der det tas i bruk positive virkemidler som inkluderer, motiverer og ansvarliggjør brukeren til å ta i bruk egne evner og krefter for virkeliggjøring av egne mål og muligheter. Disse medlemmer mener at bruk av individuell plan vil være et bedre begrep for å unngå det litt misvisende begrepet "velferdskontrakt", dette også for å unngå juridiske implikasjoner. Økt bruk av skjønn og fleksible og individuelle løsninger er positivt. Ulempen er at det også gir hver enkelt saksbehandler stor makt, og det vil være avgjørende for rettsikkerheten til den enkelte bruker at klageadgangen er tilstrekkelig sikret. Dette ble også påpekt av flere av høringsinstansene.

Komiteens medlem fra Høyre viser til sine merknader under pkt. 1.2, hvor det vises til at de forventninger til brukerne som ligger inne i velferdskontraktene er en videreføring av en allerede innført lovgang til å stille betingelser ved tilkjenning av sosialstøtte.

KVALIFISERINGSPROGRAM

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det foreslås innført et nytt kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad for personer uten rettigheter i folketrygden. Flertallet støtter forslaget.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at dette forslaget representerer en større rettferdighet i fordelingen av offentlige midler og tiltak mellom grupper som hittil har stått utenfor folketrygdens minstesikring og de som allerede har slike rettigheter. De universelle velferdsordningene utvides dermed til å omfatte flere enn i dag. Dette flertallet ser positivt på dette og støtter Regjeringens forslag om at den nye kvalifiseringsstø-

naden administreres som en del av kommunenes ansvarsområde.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil understreke at det å innføre velferdskontrakter ikke kan begrunnes som et virkemiddel for å skape større rettferdighet i fordelingen av offentlige midler. Disse medlemmer oppfatter at dette er i strid med Regjeringens egen begrunnelse ved innføring av velferdskontrakter. Slik disse medlemmer har forstått begrunnelsen for velferdskontrakter skal dette være et sentralt virkemiddel for å bringe langtids sosialhjelpsmottakere og andre mottakere av ytelser fra en stønadssituasjon tilbake til arbeid og aktivitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, bemerker at de som i dag er langtids sosialhjelpsmottakere og som i det nye systemet avtaler kvalifiseringsprogram, er garantert en stønad på 2 G. Dette er en rettighet de ikke har i dag.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at kvalifiseringsstønad, slik den er beskrevet i stortingsmeldingen, er en meget tidsbegrenset ytelse som følger et konkret kvalifiseringsprogram. Videre vises det til St.meld. nr. 9 (2006-2007) hvor det presiseres at kvalifiseringsprogram kan innvilges for ett år av gangen og samlet inntil to år. Disse medlemmer viser videre til at en forutsetning for å kunne motta kvalifiseringsstønad er at mottakeren følger opp og innfrir de forventninger og forpliktelser denne har til aktivitet i henhold til velferdskontrakten.

Komiteens medlem fra Venstre viser til sin generelle merknad og forslag om borgerlønn, som ønskes innført til alle langtidsmottakere av sosialhjelp og med en ramme på 2,5 G.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet oppfatter bekjempelse av fattigdom som en viktig oppgave. Like muligheter, rettigheter og plikter må ligge i bunn for en slik tenkning. Ikke alle har opparbeidet seg tilstrekkelige rettigheter i folketrygden og stiller av den grunn svært svakt. Økonomisk sosialhjelp er denne gruppens sikkerhetsnett. Disse medlemmer stiller seg undrende til at man på den ene siden vil slå sammen tre eksisterende ordninger for å forenkle og avbyråkratisere systemet, samtidig som man oppretter en ny ordning. Disse medlemmer vil gå imot en opprettelse av enda en ordning som i mange tilfeller vil oppleves som en sortering av mennesker. Et bedre tilbud og en høyere ytelse for de som kan og orker å forplikte seg, er ikke et system disse medlemmer kan støtte. Dette bryter også med Regjeringens eget utsagn om at "et for ensidig fokus på økonomiske insentiver, bryter med viktige formål i stønadssystemet". Etter disse medlemmers syn skal enhver som ikke har rettigheter i folketrygden og som søker om sosialhjelp,

gis den hjelp, støtte, tilbud og tilrettelegging som er nødvendig for å på sikt gjøre seg selvhjulpne. Disse medlemmer understreker viktigheten av at individuell plan utarbeides for også denne gruppen, innenfor de samme tilbudene uavhengig av type inntektssikring den enkelte er på.

Disse medlemmer mener videre at det er helt avgjørende at tiltaksaktørene utvikler seg faglig for å øke treffsikkerheten med hensyn til hvilke bistandsnivå den enkelte har. For å få dette til vil det være svært viktig at NAV-kontorene utvikler stor faglig kompetanse på å kunne være gode bestillere av tjenester.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre mener at en av samfunnets viktigste utfordringer er å redusere fattigdom og bedre levekårene for dem som har minst i Norge. Arbeidet for å nå dette målet må ikke gjennomføres på en måte som bidrar til ytterligere utenforskap for mennesker som allerede har det vanskelig. Disse medlemmer er urolig for at innføring av et kvalifiseringsprogram med tilhørende kvalifiseringsstønad, kan medføre et A- og B-lag i gruppen av sosialhjelpsmottakere. Skillet vil kunne komme som følge av at kvalifiseringsprogrammet kun er åpent for dem som har potensiale til å komme i arbeid. I svarbrev av 23. januar 2007 fra arbeids- og inkluderingsministeren til komiteen forsikrer imidlertid statsråden om at personer som på grunn av omfattende og sammensatte problemer ved første vurdering ikke møter kriteriene for kvalifiseringsprogrammet, vil kunne søke på ny. Disse medlemmer forutsetter at denne retningslinjen legges til grunn for arbeidet i NAV-kontoret. Disse medlemmer forutsetter også at personer som flere ganger har fått avslag på søknad om å delta i kvalifiseringsprogram, tilbys mer varige trygdeytelser som for eksempel uføretrygd. Dette er viktig for den enkeltes verdighet.

Til tross for enkelte betenkeligheter med forslaget om å innføre et kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad, vil disse medlemmer støtte forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er positivt at det legges opp til en ekstraordinær innsats for å gjøre arbeid mulig for langtidsmottakere av sosialhjelp. Det er svært viktig at kvaliteten på programmene blir god og at opplæringen innrettes etter den enkeltes behov og forutsetninger. Prognosene hva gjelder måloppnåelse for deltakerne på kvalifiseringsprogram er usikre. Disse medlemmer vil i den forbindelse påpeke at programdeltakelse kan være viktig for den enkeltes livskvalitet, for selv-tillit og for sosial kontakt. Slike positive faktorer må også medregnes når tiltaket skal vurderes.

Disse medlemmer vil fremheve at arbeidsrettede tiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp krever langsiktig og ressursintensiv innsats.

Komiteen mener det er særlig viktig at tiltakene i kvalifiseringsprogrammet fanger opp behovene til dem som trenger mer langsiktig kvalifisering for å komme

inn på arbeidsmarkedet. Dette fordrer klare kvalitetskrav til de enkelte tiltak, samt tilstrekkelige ressurser og god kompetanse i Arbeids- og velferdsetaten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at det nye kvalifiseringsprogrammet med tilhørende stønad innebærer at de universelle velferdsordningene utvides til å omfatte nye grupper, som i dag står uten eller med svært begrensede rettigheter i folketrygden. Personer som i dag er henvist til en tilværelse som langtidsmottakere av sosialhjelp uten rettigheter til arbeidsrettede tiltak, vil, etter en arbeidsevnevurdering, kunne få tilgang til hele tiltaksapparatet med en utvidet stønad på et nivå opp til 2 G. Flertallet viser til at det allerede i statsbudsjettet for 2007 er satt av 53 mill. kroner til oppstart av kvalifiseringsprogrammet i de kommunene som har etablert NAV-kontor.

Flertallet viser til at kvalifiseringsprogrammet er planlagt innfas i takt med opprettelsen av nye NAV-kontorer. Det innebærer at pilotkontorene starter å tilby program allerede i 2007, mens ca. 150 nye kommuner vil tilby kvalifiseringsprogram både i 2008 og 2009.

Komiteens medlem fra Høyre viser til at de beskjedne ambisjonene som Regjeringen legger til grunn med å avsette 53 mill. kroner til innfasing av kvalifiseringsprogrammet, kun gjør at 420 personer vil komme inn under/i ordningen i 2007, altså et gjennomsnitt på bare én person pr. kommune i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at implementering av et kvalifiseringsprogram derfor ikke bør skje uten at NAV har ressurser som innebærer at programmet kan fylles med hensiktsmessig og formålstjenlig innhold. Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen følger dette opp i fremtidige budsjetter.

ARBEIDSEVNEVURDERING

Komiteen viser til at Regjeringen vil be Arbeids- og velferdsetaten om å legge en bred og systematisk arbeidsevnevurdering til grunn for avklaring av tiltak og oppfølging av den enkelte arbeidstaker. Komiteen understreker betydningen av å utvikle arbeidsevnevurdering som metodikk og at dette gis høy prioritet i en tidlig fase i gjennomføring av reformen.

Komiteen viser til at slike metoder har vært utviklet, blant annet i Danmark, med godt resultat. Der brukes en såkalt ressursprofil, der brukerens kompetanse vurderes i forhold til alle arbeidsmarkedsrelevante forhold, også kompetanse tilegnet gjennom for eksempel fritidsinteresser og sosiale nettverk. Komiteen mener slike erfaringer fra andre nordiske land kan ha stor overføringsverdi til norske forhold.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at Regjeringen i det oppfølgende arbeidet vil utstyre arbeids- og velferdsfor-

valtningen med nødvendig lovgrunnlag og med nødvendige arbeidsredskaper for å takle de nye utfordringene i et mer skjønnsbasert system. Flertallet viser til at det allerede er igangsatt et utviklingsarbeid internt i Arbeids- og velferdsetaten for å få dette til.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at mange av dagens velferdsordninger tar utgangspunkt i borgernes helsemessige og/eller arbeidsmessige begrensninger. Det er etter disse medlemmers oppfatning nødvendig å vende fokuset mot hvilken arbeidsevne den enkelte har, og ikke utelukkende være opptatt av begrensningene. Selv om meldingen implisitt legger dette utgangspunkt til grunn for arbeidet i NAV-kontoret, skisserer den i liten grad hvordan en slik arbeidsevnevurdering skal skje. Det er etter disse medlemmers mening uheldig.

Disse medlemmer mener at det må foretas en arbeidsevnevurdering på saksbehandlernivå av hvilke muligheter den enkelte har til å fylle kravene som stilles på arbeidsmarkedet. Denne vurderingen skal være utgangspunkt for valg av tiltak og må derfor skje raskt. Vurderingen må være individuell og ta utgangspunkt i hvilke muligheter vedkommende har nå eller i fremtiden for å utføre ulike konkret spesifiserte arbeidsoppgaver som vil kunne bidra til hel eller delvis selvforsørgelse. Det bør kreves at en slik vurdering er gjennomført før det eventuelt besluttes å innvilge vedkommende en økonomisk ytelse til erstatning for arbeidsinntekt. Disse medlemmer mener at en lovfestet arbeidsevnevurdering vil være en garanti for at NAV-kontoret tidlig iverksetter tiltak som kan forhindre permanent utstøting fra arbeidslivet.

Disse medlemmer ber Regjeringen snarest mulig komme tilbake til Stortinget med konkret forslag til lovbestemmelse som implementerer en slik arbeidsevnevurdering i arbeids- og velferdsforvaltningen. Det er dessuten viktig med konkrete kompetansehevingsstrategier for ansatte ved NAV-kontoret som gjør arbeidsevnevurderingen reell og kvalitetsmessig god.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig komme tilbake til Stortinget med konkret forslag til lovbestemmelse som implementerer en arbeidsevnevurdering av brukerne i arbeids- og velferdsforvaltningen."

Komiteen mener at en viktig forutsetning for å lykkes med målsettingen om "flere i arbeid - færre på trygd" er at man i langt større grad benytter seg av tidlig inngripen som metode.

Etter komiteens syn bør det være en overordnet målsetting at antall dager fra et sykefravær starter til utføringstiltak kommer i gang skal ned fra dagens nivå på 922 dager. Komiteen understreker betydningen av at dette følges opp.

Komiteen vektlegger betydningen av å fjerne stønadsfeller i systemet, slik at det skal lønne seg å arbeide framfor å heve stønad.

Komiteen har merket seg at Regjeringen ønsker å gjøre arbeidsplassen til en sentral arena i arbeidet for inkludering og støtter intensjonen om et tett samarbeid med arbeidslivets parter.

Komiteen viser til at Regjeringen vil oppnevne et utvalg for å utrede en samlet lov mot diskriminering og gir sin tilslutning til dette.

BAKGRUNN, STRATEGIER OG SAMLENDE GREP

Bakgrunn

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til Regjeringens vurderinger av at Norge er et land med trygg økonomi og høy materiell velferd, men med ca. 1/4 av befolkningen i yrkesaktiv alder ute av arbeid. Dette er den viktigste årsaken til at Regjeringen har valgt å fremme en egen stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering som et ledd i den samlede fattigdomsbekjempelsen i Norge og som et ledd i å sikre tilgang på nødvendig arbeidskraft.

Komiteen viser til OECDs påvisning av at Norge til tross for høy ressursbruk og gode tiltak, har relativt svake resultater å vise til. Komiteen vil derfor understreke behovet for en løpende resultatoppfølging i takt med gjennomføring av reformen fram mot 2010.

Regjeringens hovedgrep

Komiteen støtter Regjeringens understrekning av arbeidsplassen som viktig arena for inkludering. Komiteen har videre merket seg Regjeringens oppfølging av Syse-utvalgets anbefaling om en egen lov mot diskriminering og for tilgjengelighet. Komiteen viser til sine generelle kommentarer innledningsvis om at det ikke skal oppleves stigmatiserende å motta stønad og støtter Regjeringens understrekning av at fokus på arbeidslinja ikke skal gå på bekostning av stønadsnivå som sikrer mot fattigdom, krav til arbeidsmiljøet og forbedringer i ytelsene til dem som ikke kan leve av egen inntekt. Komiteen understreker at brukermidvirkning og respekt for personer med varige stønadsbehov er en forutsetning for en vellykket reform.

MÅL OG PRINSIPPER FOR DET OFFENTLIGE STØNADSSYSTEMET

Hovedmål og hovedhensyn

Komiteen viser til folketrygdens hovedmål om at innbyggerne skal ha økonomisk og sosial trygghet og få hjelp til å kunne forsørge seg selv og understreker at folketrygdens betydning som grunnlaget for det norske velferdssamfunnet ligger fast.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at St.meld. nr. 9 (2006-2007) omhandler personer i yrkesaktiv alder, som er eller står i fare for å bli utstøtt eller utestengt fra arbeidslivet, men som ved hjelp av arbeidsrettede tiltak

fortsatt kan ventes å utnytte sin (rest)arbeidsevne. Flertallet henviser for øvrig til behandlingen av St.meld. nr. 5 (2006-2007) Opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden og til oppfølgingen av innstillingen fra Uførepensjonsutvalget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre konstaterer at Regjeringen i denne meldingen ikke kommenterer det faktum at altfor mange eldre og uføre i yrkesaktiv alder som lever på minstepensjon, har behov for både bostøtte og økonomisk sosialhjelp. Det ville etter disse medlemmers syn være ønskelig å øke denne gruppens inntektsnivå. Meldingen varsler ingen slik økning når den henviser til Uførepensjonsutvalgets arbeid.

Dilemmaer ved avveining av ulike hensyn

Komiteen deler Regjeringens vurdering av at stønadene må gi sikkerhet for en rimelig inntekt i perioder med behov for behandling eller kvalifisering, og at et for ensidig fokus på økonomiske insentiver, bryter med viktige formål i stønadssystemet.

Forenkling og bedre arbeidsretting av behovsprøvede ytelser

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter Regjeringens forslag om å samle dagens attføringspenger, rehabiliteringspenger og tidsbegrensede uførepensjon i én ytelse, som er skattbar, med et standardisert barnetillegg. Flertallet støtter Regjeringens forslag om omlegging av avkortingsreglene for personer som har inntekt av eget arbeid, slik at en unngår terskelvirkningene som følge av at inntekten overstiger en fastsatt friinntekt. I dag har uførepensjonister og mottakere av tidsbegrenset uførestønad rett til en friinntekt på 1 G. Mottakere av rehabiliteringspenger og attføringspenger har ingen tilsvarende friinntekt. Flertallet viser til at framtidig avkorting mot arbeidsinntekt for den nye midlertidige inntektssikringen i folketrygden skal baseres på arbeidede timer. Det overordnede målet må være at ingen taper på å arbeide.

Flertallet viser til at det i folketrygdsystemet i dag finnes en rekke regler for avkorting i stønad mot egen inntekt, som varierer fra stønadstype til stønadstype, og der terskelvirkningene kan være store for stønadsmottakere med relativt lave tilleggssinntekter. Flertallet viser til at Regjeringen gjennom tiltak i denne meldingen, tar sikte på å innføre et helhetlig system for avkorting når det gjelder den nye midlertidige inntektssikringen. Flertallet viser videre til meldingens kapittel 12.2.2, der det redegjøres for at stønadene til enslige forsørgere tidligere er gjort langt mer arbeidsrettede. Gjennom dette, med oppfølgingen av St.meld. nr. 5 (2006-2007) Opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden, og oppfølgingen etter uføreutvalgets innstilling, vil Regjeringen ha gjennomgått de fleste avkortingsreglene på en måte som sikrer at arbeidsmotivasjonen ivaretas gjennomgående i trygdesystemet.

Komiteen viser videre til kapittel 15.6 i St.meld. nr. 9 (2006-2007), der Regjeringen varsler evaluering av resultater, prosesser og virkninger av strategier og tiltak som foreslås gjennomført i meldingen, herunder kunnskap om hva som fremmer og hemmer gode prosesser for å oppnå hovedmålet om bedre fotfeste i arbeidslivet. Komiteen viser til at det også vil omfatte en evaluering av de nye avkortingsreglene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter Regjeringens forslag om å samle dagens attføringspenger, rehabiliteringspenger og tidsbegrenset uførepensjon i én ytelse. Nivået, tilleggssytelsene og avkorting mot arbeid bør imidlertid etter disse medlemmers syn behandles samtidig med den generelle gjennomgangen av uførepensjonen. Samtidig er det viktig at hovedhensikten ved den tidsbegrensede uførepensjonen, nemlig revurdering av arbeidsevne, nå ivaretas i den nye uførepensjonen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nivå, tilleggssytelser og avkorting på den nye tidsbegrensede ytelsen, samt sikring av revurdering av arbeidsevne, samtidig med behandlingen av ny uførepensjon."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Regjeringen allerede har startet arbeidet med konkretiseringen av forslagene i St.meld. nr. 9 (2006-2007). Planen er at det skal sendes ut et høringsnotat sommeren 2007, og at det skal fremmes en odelstingsproposisjon for Stortinget, med sikte på behandling i Stortinget våren 2008. Det vil dermed bli god anledning for både Regjeringen og Stortinget til å se disse forslagene i sammenheng med forslagene fra Uførepensjonsutvalget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil peke på at behovet for opprydding, forenkling og eventuelt sammenslåing av ytelser, også er til stede når det gjelder mer arbeidsrelaterte ytelser som dagpenger, ventestønad, ventelønn og vartpenger. Disse medlemmer viser til sine respektive partiers merknader i Budsjett-innst. S. nr. 15 (2006-2007) der disse medlemmer går imot en videreføring av ordningen med ventelønn.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen i St.meld. nr. 9 (2006-2007) peker på at det vil være hensiktsmessig å vurdere ventelønnsordningen i forbindelse med den forestående gjennomgangen av tjenestemannsloven, og at vartpengeordningen er nær knyttet til ventelønnsordningen og derfor bør sees i sammenheng med denne. Disse medlemmer mener det er på tide med en gjennomgang, opprydding og modernisering når det gjelder også disse ytelsene, og mener at dette kunne vært gjort i denne meldingen. Disse medlemmer vil derfor fremme forslag om å be

Regjeringen legge frem sak om en gjennomgang av de nevnte ytelsene.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak med gjennomgang og forenkling, eventuelt avvikling, av de arbeidsrelaterte ytelsene, ventestønad, ventelønn og vartpenger."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til Frischsenterets rapport "Veien til uføretrygd" (10/2006), hvor det dokumenteres at en av fire mottakere av uføreytelser med mer enn to barn, mottar mer i utbetalt ytelse enn hva de tjente under arbeid. For å sikre arbeidsincentivene og at det alltid skal være mer lønnsomt å jobbe enn å motta ytelse, ber disse medlemmer Regjeringen sørge for at nytt samlet ytelsesnivå, når tillegg er medregnet, ikke overstiger hva den enkelte hadde i lønnsinntekt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter Regjeringens syn på at det skal lønne seg å arbeide og viser til at kutt i stønadsnivået til personer med tidligere lave inntekter, ikke er aktuell politikk. Flertallet viser til drøftingene i meldingens kapittel 8, som konkluderer med at økonomiske insentiver i det samlede skatte-, pensjons- og overføringssystemet bare er ett av flere elementer som påvirker mulighetene og motivasjonen til å stå i arbeid. Vel så viktige elementer er helse, personlig økonomi for øvrig, preferanser i forhold til fritid, familiære forhold, yrkes- og utdanningsløp, forhold på arbeidsplassen, arbeidsgivers muligheter til å velte kostnader over på staten, arbeids- og velferdsmyndighetenes evne til å gi relevante tilbud og stille vilkår, samt legenes og helsevesenets utøvelse av rollen som behandler og portvakt til trygdesystemet. Flertallet viser til at det ofte vil være et samspill av flere av disse faktorene og mellom flere aktører, som forklarer prosessene som leder personer fra arbeidslivet over til trygd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre deler Regjeringens syn på at det alltid skal lønne seg å arbeide fremfor å gå på stønad eller trygd.

Denne erkjennelse må få betydning for utforming av skattepolitikken, pensjonssystemet og de ulike velferdsordninger, herunder regler for avkorting.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en kritisk gjennomgang av de ulike velferdsordninger, pensjonssystemet (herunder regler for avkorting) og skattesystemet og fremme konkrete forslag til endringer som gjør at det alltid skal lønne seg å arbeide fremfor å gå på stønad eller trygd."

Disse medlemmer viser til at Regjeringen i St.meld. nr. 9 (2006-2007) selv legger opp til en gjennomgang av de samlede ytelsene og supplerende stønader, jf. side 215 i meldingen hvor det blant annet uttales:

"[...] På denne bakgrunn vil regjeringen som del av oppfølgingen av denne meldingen også vurdere om det kan være behov for justeringer i slike supplerende ytelse, som kan støtte opp om målsettingen om å gjøre det mer lønnsomt å arbeide framfor å gå på trygd."

Dette kan ikke tolkes på annen måte enn at det vurderes som uheldig i forhold til målsettingen om å gjøre det mer lønnsomt å arbeide, når samlet ytelse i tidsbegrenset inntektssikring og supplerende ytelse i sum overgår det en person har hatt og vil komme til å ha i lønnsinntekt ved ordinært arbeid. Disse medlemmer registrerer at regjeringspartiene i dette spørsmålet ikke støtter opp om den grunnholdning stortingsmeldingen legger opp til, hvilket er oppsiktsvekkende.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at barnetillegget i dag er behovsprøvd for mottakere av tidsbegrenset uføretrygd. I meldingen foreslår Regjeringen å innlemme denne uførestønnen i en ny tidsbegrenset ytelse, samt å gjøre barnetillegget for den nye stønnen standardisert. Dette innebærer en redusert stønad for flere av dem som i dag mottar tidsbegrenset uføretrygd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Stortingets muntlige spørretime 11. oktober 2006 hvor statsminister Jens Stoltenberg ved flere anledninger hevdet at Fremskrittspartiet hadde stemt for "usosiale kutt"-forslag fremmet av regjeringen Bondevik II. I svar på skriftlig spørsmål nr. 55, datert 13. oktober 2006, fra representanten Dagfinn Høybråten om hvilke "usosiale kutt" statsministeren her refererte til, ble utelukkende standardisert barnetillegg for mottakere av tidsbegrenset uføretrygd oppgitt. Disse medlemmer har derfor med stor undring merket seg at Regjeringen i meldingen foreslår et standardisert, og ikke et behovsprøvd, barnetillegg for mottakere av ny stønad for tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden. Forslaget er altså så sent som i oktober 2006 betegnet som "usosialt" av statsministeren.

Disse medlemmer vil for øvrig bemerke at regjeringen Bondevik II, i sitt forslag til statsbudsjett for 2006, foreslo at barnetillegget for mottakere av tidsbegrenset uføretrygd skulle gjøres behovsprøvd fra 1. juni 2006.

Disse medlemmer mener at den reformerte stønnen for tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden bør gi opptjeningsrett for fødsels- og adopsjonspenger, og ber Regjeringen fremme forslag i tråd med dette.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som innebærer at den reformerte stønnen for tidsbegrenset

inntektssikring i folketrygden gir opptjeningsrett for fødsels- og adopsjonspenger."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det i meldingen varsles at spørsmålet om den nye inntektssikringen skal gi opptjeningsrett for fødsels- og adopsjonspenger, vil bli vurdert i oppfølgingen av meldingen.

Flertallet viser videre til at det var regjeringen Bondevik II og stortingsflertallet i forrige periode, inklusive medlemmene fra Fremskrittspartiet, som mot stemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet gjorde endringer i reglene for uførepensjon, som innebar at mottakere av den nye tidsbegrensede uførepensjonen mistet retten til behovsprøvd barnetillegg. Flertallet viser videre til at mottakere av tidsbegrenset uførepensjon igjen fikk rett til behovsprøvd barnetillegg i inneværende periode, med virkning fra 1. juli 2006. Regjeringen Stoltenberg II har således rettet opp det statsministeren ved flere anledninger har betegnet som "usosiale kutt".

Flertallet viser til at mottakere av tidsbegrenset uførestønad hittil har vært uten tilgang til de aktive tiltakene for tilbakeføring til arbeidslivet som gjelder for mottakere av rehabiliteringspenger (medisinske tiltak) og attføringspenger (arbeidsrettede tiltak). Når Regjeringen i St.meld. nr. 9 (2006-2007) foreslår at mottakere av ny stønad for tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden skal motta standardisert barnetillegg, viser flertallet til at dette må sees i sammenheng med den omleggingen som nå skjer i stønadssystemet, med to typer av stønader, én permanent uførepensjonering og én midlertidig inntektssikring i folketrygden. Omleggingen medfører at de som tidligere var på midlertidig uførepensjon uten tilgang til arbeidsrettede tiltak, nå overføres til den gruppen av stønadmottakere som skal ha individuell plan for tilbakeføring til arbeidslivet. I gjeldende system er det naturlig å sammenligne mottakerne av midlertidig uførepensjon med andre uførepensjonister. I det nye systemet som foreslås i denne meldingen, er det mer naturlig å sammenligne med dem som i dag er mottakere av attførings- og rehabiliteringspenger. Flertallet støtter Regjeringens forslag om at de som innvilges permanent stønad, bør ha et høyere barnetillegg enn dem som er på midlertidige stønader. Et vesentlig moment i denne vurderingen er den grunnleggende forutsetningen i det nye systemet, om at brukerne skal raskere gjennom systemet, enten til arbeid eller til varig stønad.

ARBEIDSPLASSEN ER DEN VIKTIGSTE ARENA FOR INKLUDERING

Myndighetenes oppgaver og virkemidler

Komiteen viser til det igangsatte prosjektet for å avklare oppgaver og arbeidsdeling mellom den nye Arbeids- og velferdsetaten og tilsynsmyndighetene, og har merket seg at Regjeringen vil komme tilbake med forslag til forbedringer når det gjelder etatenes

samlede innsats for bedre arbeidsmiljø og redusert sykefravær.

Hva kan virksomheter, arbeidsgivere og ansatte gjøre bedre?

Komiteen viser til at det høsten 2006 ble inngått en avtale mellom myndighetene og partene i arbeidslivet om videreføring av IA-avtalen og endringer i sykelønnsordningen, som medfører tettere oppfølging av sykmeldte, i tråd med intensjonene i reformene som omhandles her.

Komiteen viser til sine merknader om IA-avtalen og sykelønn i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2006-2007), jf. Budsjett-innst. S. nr. 15 (2006-2007).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at altfor mange med et fysisk handikap ikke kommer seg inn i arbeidsmarkedet. Det vises også til at flere bedrifter, blant annet Telenor, gjennom gode tiltak og tilpassing på arbeidsplassen, har ansatt mange med et handikap. Disse medlemmer mener Regjeringen her har hatt en for lite offensiv holdning, og at en med de rette tiltak kunne oppnådd mer. Etter disse medlemmers syn er det ofte enkle tiltak på arbeidsplassen som kan gi gode resultater gjennom at flere med et handikap får seg arbeid. Ofte er det manglende kunnskap om hva det offentlige kan bidra med for å tilrettelegge arbeidsforholdene hos dem som tilsetter nye medarbeidere, som er grunnen til at en ikke når de mål en har satt seg for å få et mer inkluderende arbeidsliv.

Disse medlemmer mener at en i langt større grad bør informere næringslivet om hvordan staten gjennom forskjellige tiltak kan legge til rette på arbeidsplassen for at personer med et handikap skal kunne delta med sine kunnskaper på en arbeidsplass. Disse medlemmer mener at gjennom et samarbeid mellom staten og de frivillige organisasjonene vil en på en langt mer effektiv måte kunne formidle slik informasjon.

Disse medlemmer viser for øvrig til merknader og forslag i Innst. S. nr.77 (2006-2007) hvor det ble fremmet forslag om igangsettelse av en informasjonskampanje om hvilke tiltak staten kunne dekke ved ansettelse av personer med nedsatt funksjonsevne. Disse medlemmer mener at en slik kampanje bør vare over tid, og at de frivillige organisasjonene bør få et langt større ansvar for informasjon til næringslivet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen inngå et nærmere samarbeid med de aktuelle frivillige organisasjonene, hvor disse får et langt større ansvar for informasjonen om hvilke tiltak staten dekker i forbindelse med ansettelse av personer med nedsatt funksjonsevne overfor næringslivet."

OM TILDELING OG OPPFØLGING AV HELSERELATERTE YTELSER I FOLKETRYGDEN

Medisinsk diagnose og legens rolle og oppgaver i folketrygden

Komiteen viser til at Regjeringen vil følge opp spørsmål om fastlegenes rolle og Arbeids- og velferdsetatens bruk av rådgivende leger i forbindelse med oppfølging av Uførepensjonsutvalgets innstilling. Komiteen ber om at det foretas en grundig gjennomgang av hvordan fastlegene kan spille en sentral rolle som samarbeidspartnere for de lokale NAV-kontorene og hvilken rolle de rådgivende legene bør ha i den nye Arbeids- og velferdsetaten. Komiteen viser i den forbindelse til sine merknader om en tydeliggjøring av behandlende leges rolle, slik det framgår av Innst. O. nr. 29 (2006-2007) til Ot.prp. nr. 6 (2006-2007) Om lov om endring i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven (tilrettelegging for og oppfølging av sykmeldte mv.), og til Stortingets behandling av Dokument nr. 8:106 (2005-2006) om alternative modeller for vurdering av søkernes funksjonsevne og medisinske forhold i uføresaker, jf. Innst. S. nr. 138 (2006-2007).

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine merknader om legenes viktige rolle når stønader utløses i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2006-2007), jf. Budsjett-innst. S. nr. 15 (2006-2007).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til sine merknader under punkt 1.2 Komiteens innledende merknader.

Samordning av helsetjenester og arbeidsrettede tiltak

Komiteen viser til sine merknader om betydningen av koordinering av tiltak og tjenester på tvers av sektorer for brukere med sammensatte behov. Komiteen understreker at behovet for helsetjenester må inngå i individuell plan og at samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og helsevesenet må skje på en måte som forplikter det offentlige til å levere rett tjeneste til rett tid, i henhold til avtalt individuell plan. Komiteen har merket seg at Regjeringen vil vurdere hvordan man på en bedre måte kan inkludere tjenester fra ulike opptreningsinstitusjoner som i dag faller utenfor de ulike etatenes ansvarsområde. Komiteen viser videre til Regjeringens pågående arbeid med en strategi for rehabilitering, som også vil omfatte tilbud til deler av målgruppen i St.meld. nr. 9 (2006-2007).

Komiteen slutter seg til målene i opptrappingsplanen for psykisk helse om styrket tilgjengelighet til arbeid og arbeidsmarkedstiltak for personer med psykiske lidelser og viser til nasjonal strategiplan for arbeid og psykisk helse, som nå er under utarbeidelse i et samarbeid mellom Sosial- og helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet. Komiteen viser til at flere undersøkelser tyder på at personer med alvorlige psykiske lidelser er blant dem som har svakest tilbud i kommunene og dårligst levekår. Uansett årsak er dette et kraftig signal om at mange med psykisk syk-

dom ikke får ta del i velferden. Komiteen viser til at opptrappingsplanen for psykisk helse som startet opp i 1999, har pågått under fire regjeringer, og nå er inne i sitt nest siste år. Komiteen viser til at arbeid og psykisk helse er en av bærebjelkene i opptrappingsplanen. Komiteen viser videre til at erfaringer så langt viser at personer med psykiske lidelser har stort behov for tett oppfølging og integrerende arbeidsrettede tiltak for at de skal lykkes med å komme i jobb. Nesten hver tredje person på uføretrygd har psykisk lidelse som hoveddiagnose, og dette er den hurtigst voksende årsak til uføretrygd. Komiteen viser i denne forbindelse til sine merknader under punkt 2.9, om behovet for fleksibilitet i tiltak og varighet for brukere med sammensatte behov. Komiteen mener at dette er spesielt viktig når det gjelder personer med psykiske lidelser.

Komiteen slutter seg for øvrig til Regjeringens forslag og vil understreke viktigheten av at ansvaret for koordinering av tjenester på tvers av sektorer blir lagt entydig på ett sted, for å sikre nødvendig progresjon i tråd med individuell plan.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine merknader i Innst. S. nr. 180 (1995-1996) hvor Fremskrittspartiet presenterte sitt velferdsalternativ med det ønsket å "samle administrasjonen av alle velferdsordninger i en statlig etat med lokale Velferdskontorer over hele landet." Videre: "utgiftene til de mange ulike hjelpeordninger i dag kan belastes både staten, fylkeskommunen og kommuner med det resultat at det blir en kamp mellom disse ulike forvaltningsledd om å overføre kostnadene og ansvaret til et annet nivå". Disse medlemmer mener at opprettelsen av NAV og St.meld. nr. 9 (2006-2007) er et skritt i denne retningen, samtidig som det er grunn til bekymring over at altfor mange av tjenestene og en todeling av finansieringen vil svekke intensjonen og muligheten til å lykkes med reformen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen foreslår en mer fleksibel og bedre samordnet bruk av virkemidler, hvor den enkelte skal få tiltak og oppfølging etter behov, og støtter dette.

Disse medlemmer vil likevel peke på at brukerne i det nye systemet vil bli delt i to grupper, de som har behov og de som ikke har behov for bistand til å komme i arbeid.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at sorteringen av de to gruppene blir riktig, slik at ingen mister muligheten til å komme i arbeid.

Disse medlemmer vil påpeke at nye personer på uføretrygd også kan, i det nye systemet, bedre arbeids- evnen etter som tiden går. Det er derfor viktig at det også for denne gruppen gis tilbud om reaktivisering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener det er en styrke for reformen at den også omfatter tjenester fra kommunene, og at kommunene

får en viktig rolle i oppfølgingen av det nye kvalifiseringsprogrammet for langtids sosialhjelpsmottakere. En særdeles viktig side ved de sammenslåtte NAV-kontorene vil nettopp være tilknytningen til kommunen og de lokale folkevalgte. Lokale folkevalgte er nærmere brukerne. Det vil avgjort være til fordel for brukerne at de folkevalgte i deres egen kommune får jevnlig rapport om oppnådde resultater. Enkeltbrukere vil dermed også være sikret en kortere vei til sine ansvarlige folkevalgte ombud. Det blir etter flertallets oppfatning muligheter for en bedre politisk styring og kontroll med reformen, når ansvaret hviler på politikere på ulike nivåer.

Komiteens medlem fra Venstre viser til sin generelle merknad og forslag om borgerlønn, som ønskes innført til alle langtidsmottakere av sosialhjelp og med en ramme på 2,5 G.

Om forholdet mellom forvaltning og bruker - individuell plan

Komiteen viser til den sentrale funksjonen individuell plan skal ha for å sikre brukermedvirkning, framdrift og koordinering av ulike tiltak og tjenester, ofte på tvers av ulike sektors myndighetsområder. Komiteen viser til behovet for at individuell plan blir brukt som et aktivt og dynamisk arbeidsverktøy, som justeres løpende. Komiteen viser videre til at den individuelle planen skal være forpliktende for begge parter, og at det derfor også må framgå hvor koordineringsansvaret til enhver tid skal ligge og hvordan en skal sikre at tjenesten faktisk ytes som en sammenhengende kjede av tiltak, uten unødige opphold i framdrift. Komiteen viser til at individuelle planer for mange brukere vil inneholde tjenester fra flere offentlige etater og leverandører av tjenester, og at det vil bli en utfordring å sikre jevn progresjon i gjennomføringen av tiltakene. Dette vil i særlig grad gjelde brukere med sammensatte behov. For å sikre at det offentlige blir i stand til å oppfylle sin del av brukerens individuelle plan, er det viktig at gjennomføringen organiseres slik at ansvaret for å følge opp avtaler om tiltak og tjenester på tvers av sektorer til rett tid samles på én hånd. Komiteen viser til kapittel 10.6.2 i stortingsmeldingen, som omhandler arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 15 og forskrift til lovbestemmelsen, som legger opp til individuell plan som det sentrale verktøyet for samhandling. Komiteen ber om at det i forbindelse med forskriftsarbeidet, under henvisning til målet om rask gjennomstrømming, vurderes å legge dette samordningsansvaret til førstelinjen i NAV-kontorene. Det innebærer at det allerede ved utarbeidelsen av den individuelle planen må inngås bindende avtaler med helseforetak, primærhelsetjeneste, utdanningsinstitusjoner, arbeidsmarkedsbedrifter, rehabiliteringsinstitusjoner osv. om leveranse av de tjenestene som er avtalt, slik at den individuelle planen blir realistisk og kan gjennomføres på en effektiv måte, både for bruker og forvaltning.

Handlingsplaner mot fattigdom og for integrering av innvandrerbefolkningen

Komiteen viser til sine merknader i forbindelse med statsbudsjettet for 2007, jf. Budsjett-innst. S. nr. 15 (2006-2007).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen Stoltenberg allerede i statsbudsjettet for 2006 økte fattigdomssatsingen i forhold til regjeringen Bondevik II sitt forslag med om lag 0,5 mrd. kroner og i statsbudsjettet for 2007 fulgte opp regjeringserklæringens satsing på fattigdomsbekjempelse ytterligere, med å sette av over 1 mrd. kroner til de to handlingsplanene mot fattigdom og for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen.

Komiteens medlem fra Høyre viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2007, hvor det i Høyres satsing for å redusere fattigdom ble lagt inn 125 mill. kroner mer enn i Regjeringens fattigdomssatsing. Dette medlem viser til at profilen i denne satsingen er at den beste veien ut av fattigdom er gjennom eget arbeid. I Høyres alternative statsbudsjett ble det fremmet flere forslag til målrettede tiltak for å hjelpe mennesker til å få en ny sjanse i arbeidslivet, blant annet gjennom økt satsing på tiltak som "Snu i døra", "Skreddersøm" og "Grønn omsorg".

Dette medlem viser til Handlingsplan mot fattigdom, hvor det største enkeltstående tiltaket i fattigdomsbekjempelsen var en avgiftsreduksjon. Dette medlem stiller seg positiv til å redusere avgifter i samfunnet, men påpeker at å fjerne en avgift i seg selv ikke er fattigdomsbekjempende. Det vises her til svar fra Finansdepartementet på budsjettspørsmål nr. 294 fra Høyre, i forbindelse med behandling av statsbudsjett for 2007, hvor det fastslås at det er vanskelig å si hvilken effekt tiltaket vil ha og hvor mange mennesker dette vil berøre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser videre til at den nest største bevilgningen under Regjeringens Handlingsplan mot fattigdom er en generell økning av de veiledende sosialhjelpssatsene. Denne bevilgningen er den samme som i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettforslag omtales som frie midler til kommunene. Da dette ikke er en budsjettpost som er øremerket, vil kostnaden knyttet til en heving av sosialhjelpssatsene ligge på kommunesektoren. Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen når det gjelder fattigdomssatsingen, bruker de samme budsjettpostene under ulike faner til ulike formål, samtidig som realiteten i handlingsplanen mot fattigdom innebærer en videresatsing på tiltak igangsatt under regjeringen Bondevik II.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er et overordnet mål i kampen mot fattigdom at alle som ufrivillig er utenfor arbeids-

livet, skal få tilbud om arbeid. De som ikke kan delta i arbeidslivet, skal sikres økonomisk og sosial trygghet. Dette må etter disse medlemmers mening kombineres med tiltak som direkte angriper årsakene til fattigdom. Disse medlemmer viser til sine respektive partiers alternative budsjett for 2007 hvor det ble prioritert å opprette flere nye plasser innenfor spesielle arbeidsmarkedstiltak ut over Regjeringens forslag. Det er etter disse medlemmers mening særlig viktig å legge til rette for at de som trenger mer langvarig kvalifisering og oppfølging, får god hjelp til å komme seg inn på arbeidsmarkedet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti dessuten prioriterte blant annet økte midler til rusomsorgen, til frivillige organisasjoners arbeid mot spilleavhengighet, til ettervern for straffedømte, til tiltak for å forebygge gjeldsproblemer og til inntektsgraderte satser i barnehagene. Dette medlem vil dessuten vise til Dokument nr. 8:95 (2005-2006) som ble fremmet av Kristelig Folkeparti, og inneholder flere forslag til tiltak for å bekjempe fattigdom og forebygge gjeldsproblemer.

3.2 Nye arbeidsrettede tiltak og tjenester

Under dette punktet blir det i meldingen redegjort nærmere for blant annet:

- Kjøp av avklarings- og oppfølgingstjenester, herunder formidling, oppfølging og arbeidsmotive- ring.
- Opplæringstiltak, herunder praksisnær opplæring - videreutvikling av arbeidsmarkedsopplæringen, samarbeid og samarbeidsavtaler mellom Arbeids- og velferdsetaten og fylkeskommunene, tilbud til voksne som mangler grunnleggende ferdigheter, samt utdannings- og yrkesveiledning og realkompetansevurdering.
- Forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd, herunder eksisterende lønnstilskuddsordninger, gradert uførepensjon kontra bruk av lønnstilskudd, bruk av lønnstilskudd i Sverige og Danmark, kostnads- overveltning og fortrenkning, utprøving av tids- ubestemt lønnstilskudd, forsøkets målgruppe.
- Tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne, herunder kvoter og kvotering, unge med nedsatt funksjonsevne, kompetanseutvikling og kunns- kapsformidling, samt lovgivning om vern mot diskriminering.
- Tiltak for innvandrerbefolkningen, herunder for- søk med moderat kvotering av personer med inn- vandrerbakgrunn til statsforvaltningen, aktiv rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til statsforvaltningen og helseforetakene, fortsatt fokus på etablerervirksomhet blant innvandrere, økning av integreringstilskuddet, arbeidsrettet innsats overfor innvandrere, program for basis- kompetanse i arbeidslivet, videreføring av Ny sjanse, norskopplæring for asylsøkere, tiltak for oppvekst, utdanning og språk, samt andre tiltak (øke sysselsettingen blant kvinner fra ikke-vest-

lige land og utrede en aktivitetsplikt i diskrimine- ringsloven).

- Varig tilrettelagt arbeid, herunder kommunal med- finansiering, forsøk med differensiert statlig drifts- støtte, målgruppe, samt bonuslønn.
- Forenkling av regelverket, herunder tjenester og tiltak samt stønader.

3.2.1 Sammenfatning og forslag

Det foreslås at det tradisjonelle skillet mellom ordi- nære og yrkeshemmede arbeidssøkere ikke lenger blir benyttet når målgruppene for nye tiltak og tjenester skal beskrives. Skillet vil gå mellom arbeidssøkere eller arbeidstakere med behov for bistand for å komme i arbeid og brukere som ikke trenger slik bistand. Man vil komme tilbake til hvilke konsekvenser dette nye skillet vil ha for lovverk og finansieringssystemer på tjenesteområdet.

Grenseflaten mellom brukere i ulike målgrupper er ofte flytende. Det er uheldig at en del tjenester og tiltak i dag tildeles ut fra tilhørighet til bestemte målgrupper og på bakgrunn av hvilken inntektssikring brukerne har, snarere enn individuelle behov. Det legges til rette for at tjenester og tiltak i framtiden skal kunne fordeles ut fra den enkelte brukers tjenestebehov. Denne omleg- gingen vil ikke forhindre at det skjer en prioritering av hvem som har størst behov for arbeidsmarkedstiltak ut fra situasjonen på arbeidsmarkedet.

Årsakene til at det oppstår problemer med å få eller beholde arbeid, kan være sammensatte. Ved tildeling av tjenester er det viktig at det fokuseres på mulighe- tene til overgang til jobb. Forslaget til et nytt avkla- ringstiltak gir mulighet for en bred vurdering av funk- sjons- eller arbeidsevne. Dette gir et bedre grunnlag for å finne fram til arbeidsrettede virkemidler som er til- passet den enkeltes bistandsbehov.

Selv om Arbeids- og velferdsetatens verktøykasse er velutstyrt, er det behov for å prøve ut noen nye former for virkemidler og behov for å gjøre enkelte endringer i regelverket slik at tjenester som i dag er forbeholdt avgrensede grupper av arbeidssøkere, kan gjøres til- gjengelige for nye brukergrupper.

Etablering av en ny arbeids- og velferdsetat gir økte muligheter for å se virkemidlene i sammenheng slik at tilbudet kan tilpasses den enkelte brukers bistandsbe- hov. Dagens virkemidler er først og fremst innrettet mot å påvirke de individuelle forutsetningene for å komme inn på arbeidsmarkedet. Det foreslås her virke- midler som skal skape åpninger og rom innenfor ordi- nært arbeidsliv for personer med redusert eller variabel arbeidsevne. Dette omfatter blant annet forslag om et nytt oppfølgingstiltak og forslag om økt bruk av lønns- tilskudd, blant annet gjennom iverksetting av et forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd.

OPPRETTELSE AV NYTT AVKLARINGSTILTAK

For å kunne skille mellom brukere med og uten behov for bistand er det en forutsetning at det utføres et godt avklaringsarbeid. Størstedelen av avklaringsar- beidet vil foregå i Arbeids- og velferdsetaten. Det er behov for både kompetanseheving og innarbeiding av

nye arbeidsmåter. Det bør samtidig settes i gang et langsiktig forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til bruk av avklarings tjenester og arbeidsevnevurderinger. God tilgang på avklarings tjenester kan bidra til bruk av tjenester og tiltak som fremmer rask overgang til arbeid.

Avklaring og arbeidsevnevurdering gjennom kjøp av tjenester benyttes der eksterne leverandører og samarbeidspartnere utfyller og supplerer etatens egne avklarings tjenester. Målgruppen er arbeidssøkere med behov for avklaringsbistand utover etatens ordinære tilbud.

Det foreslås å utvide adgangen i regelverket til å anskaffe avklarings tjenester. Det innebærer at det etableres et nytt avklarings tiltak innenfor Arbeids- og velferdsetaten som gjøres tilgjengelig for nye brukergrupper gjennom kjøp av slike tjenester hos eksterne leverandører.

TILTAK FOR Å STYRKE OPPLÆRINGEN I GRUNNLEGGENDE FERDIGHETER

Mange ledige har så svake grunnleggende ferdigheter at de har problemer med å klare seg i ordinært arbeidsliv. Mange med svak utdanningsbakgrunn er lite motivert for ordinær utdanning, og kan i tillegg ha sosiale eller helsemessige problemer.

For Arbeids- og velferdsetaten blir det derfor viktig å utvikle mer praksisnære opplæringsformer. Regelverket for arbeidsmarkedsopplæring vil bli endret for å styrke opplærings tilbudet til utsatte grupper på arbeidsmarkedet.

Det er ønskelig at Arbeids- og velferdsetatens vurdering av den enkeltes behov for opplæring inngår som en del av kommunens eller fylkeskommunens totale beslutningsgrunnlag når det tas stilling til den voksnes rett etter opplæringsloven, og hvilket tilbud som skal gis.

Det er nødvendig å styrke samarbeidet mellom arbeidsmarkedsmyndighetene og utdanningsmyndighetene. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har høsten 2006 tatt et initiativ overfor Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) for å få i stand en avtale om samarbeid med fylkeskommunene.

I løpet av 2008 vil man evaluere hvor godt samarbeidet om brukere med rett til opplæring fungerer. Det vil bli vurdert om det er behov for endringer i opplæringsloven.

OPPRETTELSE AV NYTT OPPFØLGINGSTILTAK

Mange forsøk har vist betydningen av å gjøre et godt oppfølgingsarbeid ved formidling av utsatte grupper, blant annet i kombinasjon med bruk av lønnstilskudd. Brukere med lange stønadsperioder bak seg vil også kunne ha behov for mer mestringsorienterte oppfølgingsopplegg, eventuelt kombinert med andre arbeidsmarkeditak. Oppfølgingsarbeid er tidkrevende og representerer en utfordring for forvaltningen.

For å sikre tilgang på oppfølgingstjenester for nye brukergrupper, vil Arbeids- og velferdsetaten gis anledning til kjøp av oppfølgingstjenester hos eksterne leverandører. Det foreslås et nytt oppfølgingstiltak som

kommer i tillegg til det eksisterende oppfølgingstiltaket Arbeid med bistand. Brukere som krever bistand utover den kompetanse og kapasitet som finnes lokalt i etaten, skal få et godt og likeverdig tilbud overalt i landet.

FORSØK MED VARIG LØNNSTILSKUDD FOR Å FÅ FLERE MED REDUSERT ARBEIDSEVNE I JOBB

Det er iverksatt ulike reformer for å redusere avgangen fra arbeidslivet. Det eksisterende virkemiddelapparatet mangler et arbeidsrettet tiltakstilbud til personer med en varig redusert arbeidsevne. Dagens lønnstilskuddsordninger kan bare brukes i en begrenset periode og benyttes i liten grad overfor personer med nedsatt arbeidsevne.

Det foreslås at det settes i gang forsøk med sikte på å etablere en ordning med et varig lønnstilskudd. Lønnstilskuddet skal gjøre det lettere for arbeidsgiver å beholde eller ansette personer med kroniske helseplager. Formålet med forsøket er å bedre mulighetene for å delta i arbeidslivet også etter at arbeidsevnen er varig og vesentlig redusert, og hvor brukere i dag ikke ser annen utvei enn å søke uførepensjon. Ordningen skal ikke gjøre innvilgelse av uførepensjon vanskeligere, men forebygge lange passive stønadskarrierer og sikre tilknytning til arbeidslivet på ordinære lønns- og arbeidsvilkår. For både samfunnet og den enkelte framstår det som fornuftig ressursbruk å bruke mindre penger på passiv inntektssikring og mer penger på å skape arbeidsplasser for personer som ellers risikerer uførepensjonering.

Målgruppen for forsøket er personer med varig og vesentlig reduksjon i arbeidsevnen og som i dag vil kvalifisere for en varig uførepensjon.

Bruken av et tidsubestemt lønnstilskudd skal ikke svekke arbeidsgivers ansvar etter arbeidsmiljøloven og skal i minst mulig grad fortrenge ordinær arbeidskraft. Dette forutsetter et nært samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten, arbeidsgivere og ansattes organisasjoner.

Ordningen er tidsubestemt ved at det ikke fastsettes noen maksimal varighet for hvor lenge lønnstilskuddet kan benyttes. For å unngå misbruk vil det være faste stoppunkt hvor man vurderer tilskuddets størrelse og varighet. Tilskuddet skal reduseres eller avvikles hvis den ansattes arbeidsevne bedres eller andre tiltak framstår som mer hensiktsmessige.

Forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd er planlagt igangsatt fra 2007 i Finnmark, Nord-Trøndelag, Aust-Agder, Vestfold og Akershus.

BRUK AV KVOTER OG KVOTERING

Bruk av kvoter og moderat kvotering, særlig rettet mot unge med nedsatt funksjonsevne, ønskes utredet. Forutsetningene for å gjennomføre forsøk med moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn vil også avklares. Basert på utredningen vil det bli tatt stilling til om det skal gjennomføres forsøk med moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn i statlig forvaltning. Eventuell bruk av kvoter og moderat kvotering av personer med nedsatt funksjonsevne vil

samordnes med utredningen om kvotering av personer med innvandrerbakgrunn.

SÆRLIGE TILTAK FOR PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Det er behov for et bredt spekter av virkemidler rettet mot personer med nedsatt funksjonsevne. Generelt bør arbeidsmarkeds- og velferdspolitikken være utformet slik at den omfatter alle gjennom mest mulig universelle løsninger. Bare der personer med nedsatt funksjonsevne møter spesielle hindringer og har spesielle behov, bør de generelle virkemidlene suppleres med egne løsninger, strategier og virkemidler.

Det er tidligere tatt en rekke initiativ for å øke sysselsettingen blant personer med nedsatt funksjonsevne uten at sysselsettingsandelen har økt. Det er derfor behov for å forsterke eksisterende virkemidler og vurdere nye virkemidler og strategier på enkelte områder overfor denne gruppen. Det foreslås omfattende endringer på tiltaks-, tjeneste- og inntektssikringsområdet som også kommer personer med nedsatt funksjonsevne til gode.

UNGE MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Unge med nedsatt funksjonsevne som ikke har arbeidserfaring, møter ofte særlige utfordringer når de skal inn på arbeidsmarkedet. Regjeringen vil satse på tiltak som kan lette overgangen mellom skole og arbeidsliv for unge med nedsatt funksjonsevne. Det igangsettes et forsøksprosjekt med bruk av ulike virkemidler, herunder praksisplasser. Prosjektet bør legges opp som et samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og arbeids- og velferdsforvaltningen, hvor hovedansvaret forankres hos sistnevnte.

Fornyrings- og administrasjonsdepartementet arbeider med å lage et trainee-program spesielt for personer med høyere utdanning med nedsatt funksjonsevne med tanke på framtidig arbeid i offentlig forvaltning. Etter planen vil programmet bli gjennomført i 2007.

KOMPETANSEUTVIKLING OG KUNNSKAPSFORMIDLING

God kompetanse i hjelpeapparatet er viktig for å sikre at den enkelte får nødvendig og hensiktsmessig bistand. Det vil derfor bli satset på kunnskaps- og kompetanseutvikling i Arbeids- og velferdsetaten.

Diskriminerende holdninger og fordommer kan hindre ansettelse av personer med nedsatt funksjonsevne. En viktig strategi for å endre disse holdningene er å gi arbeidsgivere mer informasjon om personer med nedsatt funksjonsevne, og orientere om støtte, tiltak og hjelpemidler for å kompensere for funksjonsnedsettelsen. I tillegg er det viktig at arbeidsgiver og arbeidstaker får tett oppfølging, råd og veiledning både i tiden før ansettelse, i ansettelsessituasjonen og i tiden etterpå.

Det vil gjennom Arbeids- og velferdsetaten iverksettes en egen satsing på systematisk kunnskapsformidling rettet mot arbeidsgivere. Regjeringen foreslår videre opprettelse og utdeling av en årlig pris til en virksomhet som har gjort en særlig innsats for å ansette personer med nedsatt funksjonsevne.

LOVGIVNING OM VERN MOT DISKRIMINERING

I NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet (Syseutvalget), ble det foreslått å innføre en lov om forbud mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven). En lovproposisjon vil fremmes så raskt som mulig.

På sikt er det behov for en samlet lov mot diskriminering for å tydeliggjøre at alle former for diskriminering skal bekjempes. Det vil derfor bli oppnevnt et nytt lovutvalg som skal utrede en samlet diskrimineringslov.

SÆRLIGE TILTAK FOR INNVANDRERBEFOLKNINGEN

Et viktig mål er å gjøre bedre bruk av den ressursen som innvandrerbefolkningen representerer, som arbeidskraft, kompetanse og innenfor entreprenørskap og innovasjon. Innvandrere i Norge er en sammensatt gruppe. Den lavere yrkesdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere er en viktig grunn til at denne gruppen har vanskeligere levekår enn befolkningen for øvrig. En hovedutfordring er å øke yrkesdeltakelsen særlig blant ikke-vestlige innvandrere.

Regjeringen vil gjennom tildelingsbrevene pålegge alle etater innenfor det statlige forvaltningsområdet og helseforetakene å utarbeide konkrete planer med mål om å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn. Det skal rapporteres på gjennomføring og måloppnåelse i virksomhetenes årsrapporter. Det skal også legges til rette for lederopplæring i forhold til mangfoldsledelse i de aktuelle virksomhetene.

Regjeringen vil i 2007 støtte forsøksvirksomhet med 2 mill. kroner for å vinne ytterligere kunnskap om tilrettelegging av etablerervirksomhet for innvandrere.

Kommunene er hovedaktører for å oppnå målsettingen om rask bosetting, og gjennomfører introduksjonsprogram som kvalifiserer flyktningene for arbeidslivet. Integreringstilskuddet er et viktig virkemiddel for å få til rask og god bosetting. Regjeringen foreslår i budsjettet for 2007 å øke integreringstilskuddet med 47 mill. kroner.

Regjeringen vil styrke arbeidsrettingen av introduksjonsprogrammet, samt styrke innsatsen overfor innvandrere som trenger særskilt bistand for å komme i jobb, men som ikke omfattes av introduksjonsprogrammet. Innenfor et tiltaksnivå på om lag 11 800 tiltaksplasser i 2007 vil Regjeringen styrke innsatsen overfor innvandrere ytterligere, og det er blant annet i den forbindelse lagt inn om lag 165 mill. kroner til oppfølging av handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Dette gir 1 300 tiltaksplasser, samt personellressurser til oppfølging av tiltaksdeltakerne.

SVake grunnleggende ferdigheter blant ikke-vestlige innvandrere skaper et behov for mer kvalifisering enn det som er vanlig innenfor ordinær arbeidsmarkedsopplæring. Regjeringen vil styrke og utvide program for basiskompetanse i arbeidslivet med 10 mill. kroner i 2007.

Regjeringen vil videreføre kvalifiseringsprogrammet Ny sjansje med 20 mill. kroner i 2007.

Regjeringen vil gjeninnføre norskopplæring for asylsøkere og setter av 42,6 mill. kroner til tiltaket. Opplæringen vil starte høsten 2007.

Regjeringens mål er at ungdom med innvandrerbakgrunn skal få like gode muligheter på arbeidsmarkedet som annen ungdom, og vil at arbeidet med inkludering av ungdom med innvandrerbakgrunn skal starte tidligst mulig.

Regjeringen vil framskaffe mer kunnskap om hvordan man skal bygge ned hindringer for innvandrerkvinner yrkesdeltakelse med sikte på å iverksette tiltak. Regjeringen vil satse på arbeidsmarkedstiltak som kan bedre innvandrerkvinner deltakelse i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig.

VARIG TILRETTELAGT ARBEID

Varig tilrettelagt arbeid er et arbeidsmarkedstiltak som skal gi tilbud om sysselsetting til personer som har små utsikter til ordinært arbeid. Målgruppen er personer som har eller i nær framtid ventes å få innvilget uførepensjon.

Regjeringen foreslår ingen endringer i de organisatoriske rammene for tiltaket. For å sikre en mer forutsigbar finansiering, tas det sikte på å sende på høring et forslag om mindre endringer i regelverket for den kommunale medfinansieringen av tiltaket.

FORENKLING AV REGELVERKET

Etter etableringen av NAV-kontorene er det behov for harmonisering, forenkling og sammenslåing av ulike ordninger. En større andel av personellressursene kan nå rettes mot å yte brukerne god service og utvikle kontakt med arbeidsliv og arbeidsgivere.

Det er et mål å få til en forenkling av både lovverk og finansieringsordninger.

3.2.2 *Komiteens merknader*

SAMMENFATNING OG FORSLAG

Komiteen støtter opphevelse av det tradisjonelle skillet mellom ordinære og yrkeshemmede arbeidstakere og ser dette som et ledd i arbeidet for at alle brukere får tiltak etter behov, ikke etter hvilke stønader man er på eller hvilken målgruppe man er i. Komiteen viser i den forbindelse til svarbrev fra statsråd Bjarne Håkon Hanssen, datert 23. januar 2007. Det framgår av brevet at utsatte grupper på arbeidsmarkedet med helsemessige eller sosiale problemer fortsatt vil bli prioritert ved tildeling av tiltak og tjenester.

Komiteen viser til sine merknader under punkt 2.9 om behovet for gode styringsindikatorer, som synliggjør resultatene for grupper med sammensatte behov og kvalitet i tiltakene for brukergrupper, også for dem som ikke kan ventes å komme i ordinært arbeid eller som vil ha behov for bistand for å kunne fungere i arbeidslivet.

Komiteen viser til sine merknader ovenfor om betydningen av et godt avklaringsarbeid som metode for den enkelte. For å styrke avklaringsarbeidet i etaten er det behov for både kompetansehevingstiltak og nye arbeidsmåter.

Komiteen støtter forslaget om å utvikle mer praksisnære opplæringsformer for brukere med svake grunnleggende ferdigheter, svak utdanningsbakgrunn og uten fullført videregående opplæring. Komiteen viser til behovet for god koordinering på tvers av Arbeids- og velferdsetaten og utdanningssektoren om felles brukere og samordning av samlede forpliktelser i henhold til individuell plan og individuell opplæringsplan i en felles individuell plan for brukerne.

Komiteen støtter opprettelse av nytt oppfølgings-tiltak for utsatte grupper og mulighetene for kjøp av tjenester fra eksterne leverandører.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at dette ikke innebærer økt bruk av anbud, men anbud tilrettelagt på en bedre måte. Flertallet viser til regjeringserklæringen, der det heter at Regjeringen ikke ønsker kommersialisering og privatisering av grunnleggende offentlige velferdstjenester. Flertallet vil understreke betydningen av at prosessene for kjøp av oppfølgings- og avklarings-tjenester, arbeidsmarkedstiltak og yrkesrettet rehabilitering organiseres på en måte som sikrer kontinuitet, omstillingsevne og tjenester av god kvalitet. Flertallet viser til at avklarings- og oppfølgings-tjenester er en del av kjerneaktiviteten til arbeids- og velferdsforvaltningen og for dens brukere. Flertallet mener det er viktig å unngå systemer som fører til hyppige skifter av tjenesteleverandører, som kan bidra til å redusere den kompetansen som i dag ligger i de etablerte attføringsbedriftene.

Flertallet støtter forslaget om forsøk med varig lønnstilskudd for personer med varig nedsatt arbeidsevne.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter også forslaget om å utrede bruk av kvoter og moderat kvotering som virkemiddel for å rekruttere unge personer med nedsatt funksjonsevne, forslaget om bruk av moderat kvotering for personer med innvandrerbakgrunn, samt andre særlige tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne, som foreslås i meldingen.

Komiteen viser imidlertid til at de unge funksjonshemmedes egne organisasjoner gjennom høringene viste til at mange i deres situasjon aldri kommer så langt som til fullført utdanning. Risikoen for høyt fravær, manglende studieprogresjon, store lån og problemer med diskriminering på arbeidsmarkedet, gjør det ekstra risikofyllt for denne gruppen av ungdommer å pådra seg stor gjeld. Det fører til at mange opplever seg innelåst i en situasjon med uførepensjon. En ytterligere barriere kan være regelverket, der det som hovedregel ikke gis støtte til utdanning som attføringstiltak før etter fylte 26 år. På dette tidspunktet er jevnaldrende stort sett ferdig med sin utdanning, i jobb og under etablering. Komiteen viser til at det finnes mulig-

heter for unge funksjonshemmede, men at disse trolig er lite kjent og har en begrenset adgang.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til kapittel 11 i stortingsmeldingen, der Regjeringen varsler en gjennomgang av regelverket for å sikre reell individuell tilpasning.

Flertallet viser videre til St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen og hang (Tidlig innsats for livslang læring) kapittel 2.3.2 Tilgang til og muligheter i høyere utdanning, der Regjeringen vektlegger at ordningene for utdanningsstøtte gjennom Statens lånekasse for utdanning skal bidra til like muligheter til utdanning, uavhengig av geografi, alder, kjønn, funksjonsdyktighet mv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har grundig vurdert forslaget om tidsubestemt lønnstilskudd. Forslaget kan medføre en viss fortrengning av ordinære arbeidssøkere/arbeidstakere, og det er uheldig. Like fullt erkjenner disse medlemmer at det kan være svært vanskelig å skaffe tilstrekkelige jobbtreningsmuligheter for svake grupper uten samtidig å akseptere at det medfører en viss fortrengning av ordinære arbeidsplasser. I Norge har man stor mangel på arbeidskraft, og i en slik situasjon må en viss fortrengningseffekt av en ordning med permanent lønnstilskudd anses som et mindre problem. Like fullt forutsetter disse medlemmer at en ordning med permanent lønnstilskudd rammes inn av klare regler som inneholder kriterier for å minimere fortreningsproblemet. Det er likevel nødvendig med en grundig evaluering av tiltaket.

Komiteen har merket seg at evalueringen av ordningen med tidsubestemt lønnstilskudd vil starte opp i 2007 og etter planen foreligge i 2008, jf. svarbrev fra statsråden av 23. januar 2007.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre forutsetter at Stortinget orienteres om resultatet av evalueringen snarest mulig etter at den foreligger.

Disse medlemmer peker på at det for å sikre god oppfølging av mennesker som mottar tidsubestemt lønnstilskudd, vil være behov for å gjennomføre en obligatorisk revurdering av innvilget lønnstilskudd, for å avklare om funksjons- og arbeidsevnesituasjonen er endret.

Komiteen viser til at det legges opp til omfattende kompetanseutvikling i Arbeids- og velferdsetaten i forbindelse med gjennomføringen av NAV-reformen, også i forbindelse med å yte arbeidsrettet bistand til personer med nedsatt funksjonsevne. Det legges videre opp til en strategi for systematisk kunnskapsformidling overfor arbeidsgivere om positive muligheter ved

ansettelse av personer med nedsatt funksjonsevne, samt opprettelse av en årlig pris til virksomheter som gjør en spesiell innsats på området. Komiteen peker på at dette, sammen med den varslede antidiskrimineringsloven, er sentrale suksessfaktorer for økt inkludering av funksjonshemmede i arbeidslivet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter forslaget om å pålegge alle etater i stat og helseforetak å utarbeide planer og avgi årlige rapporter om resultatet av rekrutteringstiltak for innvandrere.

Komiteen viser til at IA-avtalen har som et overordnet mål å øke rekrutteringen til arbeidslivet av personer uten arbeidsforhold. Dette er konkretisert i oppfølging av delmål nr. 2 i avtalen, hvor det er nasjonale mål både å redusere andelen personer som går fra arbeid til passive trygdeytelser, og å øke andelen med redusert funksjonsevne som går fra en trygdeytelse og over i arbeid. Komiteen viser til at oppnådde resultater i henhold til IA-avtalen skal rapporteres halvårlig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at støtte til forsøk med etablerervirksomhet og ytterligere arbeidsretting av introduksjonsprogrammet, samt økt antall tiltaksplasser for innvandrere, skal bidra til økt yrkesdeltakelse, sammen med planlagte kompetansehevingstiltak under handlingsplanen for inkludering.

Flertallet er positive til gjeninnføring av norskkopplæring for asylsøkere, som ble opphevet, i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2002-2003) Kommunal- og regionaldepartementet, bevilgninger på Statsbudsjettet for 2003, jf. Budsjett-innst. S. nr. 5 (2002-2003), og ser det som svært viktig at det iverksettes spesielle tiltak for innvandrerdømt og tiltak for å øke sysselsettingen blant kvinner fra ikke-vestlige land.

Komiteen viser til at det ikke foreslås endringer i de organisatoriske rammene for Varig tilrettelagt arbeid (VTA). Komiteen påpeker at arbeidslinja også må omfatte dem som har små utsikter til ordinært arbeid. For noen grupper kan det være nødvendig å redefinere begrepet arbeid til å omfatte andre organisatoriske rammer for aktiviteten enn den tradisjonelle definisjonen av et arbeidsforhold, slik at mulighetene for å realisere restarbeidsevne styrkes. Komiteen viser videre til at de som i dag tilbys arbeid innen virksomheter med VTA, har uførepensjon som viktigste kilde til livsopphold. Komiteen ser det som en styrke dersom VTA-bedriftenes kompetanse kan brukes til å gi et tilbud til flere, også personer som ikke primært vurderes for VTA, men forutsetter at dette ikke fører til at tilbudet til de opprinnelige målgruppene for VTA-bedriftenes virksomhet nedprioriteres. Komiteen understreker behovet for fleksibilitet og individuell tilpassing i tiltakene, og viser i den forbindelse også til forslaget om det nye tidsubestemte lønnstilskuddet som kan bli et viktig tiltak for deler av de målgruppene det her er tale om.

KJØP AV AVKLARINGS- OG OPPFØLGINGSTJENESTER

Oppfølgingstjenester

Komiteen viser til at god kvalitet i slike tjenester er et av de viktigste suksesskriteriene bak reformene, dersom man skal nå målet om utvidet bruk av restarbeidsevne hos enkeltpersoner.

Komiteens flertall medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til sine merknader om betydningen av måten slike anbudsprosesser organiseres på, jf. punkt 3.2.2.

Komiteen ser positivt på at det igangsettes forsknings- og utviklingsarbeid på området. Komiteen viser til at slike tjenester først og fremst skal rettes mot personer med sammensatte bistandsbehov, som langtidsledige, funksjonshemmede, ungdom, grupper av innvandrere og sosialhjelpsmottakere. Komiteen støtter dette. Komiteen viser imidlertid til at behovet for oppfølgingstjenester må avklares etter en individuell vurdering, slik at også andre brukere utover de nevnte målgruppene kan få slik oppfølging som ledd i sin individuelle plan. Komiteen støtter videre en samordning av dagens Arbeid med bistand, fadderordningen og ordningen med funksjonsassistenter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til St.prp. nr. 1 (2006-2007) Helse- og omsorgsdepartementet, kapittel 6, Nasjonal helseplan (2007-2010), der Regjeringen varsler at den i tråd med Soria Moria-erklæringen har under utarbeidelse en nasjonal strategi for styrking av helse- og sosialtjenestenes habiliterings- og rehabiliteringstjenester, som skal sikre rehabilitering og opptrening til alle som trenger det.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at for mennesker med kroniske lidelser som for eksempel revmatikere, hjertesyrke og lungesyke, vil behovet være sterkt knyttet opp mot tilgangen til jevnlig rehabiliteringstilbud. Dette kan være behandlingsreiser til utlandet, et opphold på oppføringsinstitusjoner, muligheten til ulike typer fysisk trening, varmtvannstrening og ikke minst fysioterapi.

Disse medlemmer er kjent med LHLs (Landsforeningen for hjerte- og lungesyke) undersøkelse og opplysninger fra Norsk Revmatikerforbund, som viser at gode rehabiliteringsopphold fører til at den enkelte klarer seg i lange perioder i arbeidslivet, for så igjen å ha stort behov for en ny rehabiliteringsrunde i tillegg til det jevne fysiske vedlikeholdet.

Disse medlemmer mener det er positivt at man fokuserer på arbeidsrettet rehabilitering som et viktig virkemiddel for at folk skal kunne holde seg i arbeidslivet.

Disse medlemmer opplever imidlertid at det avklarings- og arbeidstreningstilbudet som finnes i dag

ikke er tilstrekkelig, og mener det er viktig at det utvikles et bedre tilbud på dette området, slik at den enkelte kan få et best mulig tilpasset tilbud.

Disse medlemmer mener at arbeidsrettet rehabilitering for mange brukere bør inngå som et tiltak i en individuell plan.

Disse medlemmer viser til at det i meldingen påpekes at det er uklare ansvarsforhold mellom helse-tjenesten og NAV når det gjelder arbeidsrettet rehabilitering. Det er svært viktig at dette forhold blir løst så raskt som mulig.

Disse medlemmer mener videre at NAV-kontorene, som har ansvar for brukernes arbeidstilknytning, også bør kunne henvise brukerne til tilbud som gir arbeidsrettet rehabilitering.

Disse medlemmer er av den oppfatning at det her må satses på både offentlige og private tilbud, og at det ikke er noe mål i seg selv at det er NAV som selv skal utvikle tjenestene.

Disse medlemmer vil videre påpeke at kapasiteten ved rehabiliteringssentrene også bør bygges ut. Dette bør skje i nært samarbeid med nettverket av de sentrene som i dag driver arbeidsrettet rehabilitering.

Disse medlemmer har som mål at flest mulig som er syke, skal komme raskt tilbake til arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener kjøp av helsetjenester er en effektiv måte å gjøre dette på. I tillegg bør ansvaret for kjøp av helsetjenester overføres fra de regionale helseforetakene og til NAV-kontorene.

Disse medlemmer mener videre at økt satsing på arbeidsrettet rehabilitering vil være et viktig satsingsområde for å lykkes med å få flere tilbake til arbeid. I tillegg bør det opprettes en egen post i statsbudsjettet hvor man avsetter midler til dette formålet og ansvaret for midlene legges under NAV.

Disse medlemmer viser til at det i stortingsmeldingen blant annet uttales at:

"... mange er avhengig av tiltak og tjenester fra andre instanser enn arbeids- og velferdsforvaltningen, ikke minst helsesektoren, utdanningssektoren og andre kommunale tjenester"

og

"En god individuell oppfølging av den enkelte krever en samordnet innsats på tvers av tradisjonelle etatsgrenser."

Disse medlemmer vil påpeke at ca. 50 pst. av sykmeldingene her i landet skyldes revmatisme og muskel- og skjelettplager, og at mange av disse havner over på uføretrygd.

Disse medlemmer registrerer med forundring Regjeringens tilbakeholdenhet med å utarbeide en tiltaksplan for behandling, rehabilitering og opptrening av mennesker med blant annet muskel- og skjelettlidelser.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2008 utarbeide en helhetlig tiltaksplan for behandling, rehabilitering og opp trening av mennesker."

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2008 opprette en egen post til arbeidsrettet rehabilitering under Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten."

OPPLÆRINGSTILTAK

Regjeringen fremmer en rekke forslag til forenklinger og utvidelse av opplæringstilbudet til utsatte grupper. Komiteen støtter disse forslagene, som gjelder utvidet mulighet for praksisnær opplæring på arbeidsplass som del av Arbeidsmarkedsopplæringens (AMOs) ordinære tilbud, et samarbeid med fylkeskommunene om opplegg for arbeidssøkere uten videregående opplæring, vurdering av å gjøre program for basiskompetanse til en permanent ordning og utdannings- og yrkesveiledning for personer i utkanten av arbeidsmarkedet, som et samarbeid med Kunnskapsdepartementet. Komiteen vil understreke behovet for kvalitet og varighet i alle tiltak.

FORSØK MED TIDSUBESTEMT LØNNSTILSKUDD

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at forslaget stort sett fikk positiv omtale av dem som møtte til høring i Stortinget, men at enkelte også advarte mot mulighetene for misbruk. Flertallet viser til at Regjeringen vil ta hensyn til slike forhold i den konkrete utformingen av ordningen.

Et annet flertall, komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, legger vekt på at en ordning med tidsbestemt lønnstilskudd kan gjøre grupper som i dag er utestengt fra arbeidsmarkedet, til attraktiv arbeidskraft, og imøteser erfaringene med de forsøkene som nå igangsettes i fem fylker. Dette flertallet viser til at det fra noen høringsinstanser ble uttrykt visse motforestillinger til tiltaket. Dette flertallet viser til at de kontrolltiltakene som Regjeringen iverksetter, skal hindre utilsiktet bruk av ordningen.

Komiteen har merket seg at Regjeringen ønsker å videreføre ordningen med gradert pensjon, som retter seg mot en annen målgruppe enn dem som mottar lønnstilskudd som alternativ til pensjonering. Komiteen har også merket seg at bruken av lønnstilskudd er mer omfattende i andre nordiske land og mener det er viktig å lære av disse erfaringene, for å oppnå et best mulig resultat.

Komiteen har merket seg de innvendinger som kan reises mot ordningen i form av fortrenking og kostnadsovervelting, men støtter Regjeringens vurdering av at slike effekter kan motvirkes av en klar avgrensning av målgruppa til å gjelde personer i og utenfor

arbeidsmarkedet med varig og vesentlig nedsatt funksjonsevne og/eller arbeidsevne, og der alternativet til lønnstilskudd er uførepensjon, videreutvikling av gode metoder for avklaring i Arbeids- og velferdsetaten og faste stoppunkter hvor tilskuddets størrelse og varighet vurderes. På denne måten kan personer med slik varig nedsatt funksjonsevne bli en ressurs for arbeidsgivere i privat og offentlig sektor.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er i likhet med flere av høringsinstansene skeptisk til tidsbestemt lønnstilskudd, da dette kan få uheldige virkninger for både samfunnet og den enkelte, noe som ikke var hensikten. Disse medlemmer erkjenner allikevel at enkelte personer har en skade eller sykdom som gjør at han eller hun i perioder ikke greier å yte like mye som i andre perioder. Det vil for denne gruppen være en styrke både for dem og for arbeidsgiver at arbeidsgiver ikke lider økonomisk tap ved å gi disse en mulighet på arbeidsmarkedet. Under disse forutsetninger støtter disse medlemmer Regjeringens forslag om tidsbestemt lønnstilskudd.

TILTAK FOR PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Komiteen har merket seg at Norge er av de land som bruker mest ressurser på inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet, uten at det gir mer enn middels resultater sammenlignet med andre land. Komiteen mener derfor det er behov for å videreutvikle et godt system for oppfølging og resultatkontroll.

I tillegg til de tiltakene for personer med nedsatt funksjonsevne som det vises til i meldingen, utdanningsrelaterte virkemidler og virkemidler rettet mot arbeidsgiver, vil komiteen i tillegg understreke betydningen av et godt fungerende system for formidling av hjelpemidler. At tilgang på nødvendige hjelpemidler sikres til rett tid, er viktig for å støtte opp om gjennomføringen av brukernes individuelle planer. Komiteen viser til hjelpemiddelsentralenes betydning for bedret funksjonsevne og dermed mulighetene for å komme i utdanning og arbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at man i dag har ca. 470 000 mennesker med funksjonshemning, og at det i 2. kvartal 2005 bare var 44 pst. av befolkningen med funksjonsnedsettelse som var sysselsatt. Andelen i befolkningen for øvrig var 75 pst.

Disse medlemmer er kjent med undersøkelser fra andre land som viser at et stort hinder for å inkludere flere med nedsatt funksjonsevne inn i arbeidslivet, er dårlig kunnskap og holdninger hos arbeidsgiver når det gjelder å ha mennesker med funksjonsnedsettelse i arbeid.

Disse medlemmer konstaterer at de rød-grønne partienes politikk for inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet så langt har spilt fullstendig fallitt. Dette vises blant annet ved at staten ansatte bare halvparten så mange funksjonshemmede i

fjor (2006) som året før (2005). I det siste året med regjeringen Bondevik II var andelen av de nyansatte i staten som var funksjonshemmet 2,4 pst., mens andelen sank til bare 1,2 pst. i det første året med regjeringen Stoltenberg II.

Kvoter og kvotering

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter Regjeringens forslag om å ta i bruk antidiskrimineringslovgivning og forslag om å utrede kvoteordninger/moderat kvotering som virkemidler som stiller krav til arbeidsgiverne. Flertallet viser til at denne skal samordnes med utredningen for å avklare forutsetningene for å gjennomføre forsøk med moderat kvotering for personer med innvandrerbakgrunn. Flertallet har merket seg at dette kommer i tillegg til ordninger som skal gjøre personer med nedsatt funksjonsevne mer ettertraktet på arbeidsmarkedet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil påpeke at Norge gjennom mange år har forsøkt ulike virkemidler for å inkludere flere funksjonshemmede og personer med minoritetsbakgrunn i arbeidslivet, uten at man har lyktes i tilstrekkelig grad. Dette medlem erkjenner at bruk av kvotering er et sterkt virkemiddel for å nå ønskede mål. Etter dette medlems mening er tiden likevel kommet for å utrede nærmere hvordan kvoter/kvotering kan brukes for å oppnå reelt likeverd hva gjelder tilgang til arbeid. Dette medlem er likevel noe bekymret for at bestemmelser om kvotering kan medføre økt diskriminering og rasisme, og ber Regjeringen særlig om å vurdere dette i det videre arbeidet med saken.

Unge med nedsatt funksjonsevne

Komiteen viser til at Regjeringen foreslår ulike tiltak for å lette overgangen mellom skole og arbeidsliv for denne gruppa og støtter innføring av slike tiltak. Komiteen viser også til høringsrunden, der funksjonshemmedes egne organisasjoner viste til behovet for tiltak som kan sørge for at funksjonshemmede ungdommer får like muligheter til utdanning som andre ungdommer. Komiteen viser til sine merknader innledningsvis under dette punktet om behovet for å stimulere til utdanning blant unge funksjonshemmede, og mulighetene for å iverksette tiltak (økonomiske og andre) som fører til størst mulig likhet i resultat, sammenlignet med andre ungdommer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at meldingen er for svak når den konkret beskriver og foreslår hva slags oppfølging unge med nedsatt funksjonsevne trenger for å komme inn i arbeidslivet. Dette gjelder ikke minst i overgangen mellom skole og arbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og

Venstre viser til at ungdom med nedsatt funksjonsevne møter større utfordringer og hindringer i sitt utdanningsløp enn annen ungdom. Disse har ofte behov for ekstra hjelpemidler, har behov for å bruke lengre tid på å fullføre studiet og vil ofte ikke ha mulighet til å arbeide ved siden av studiene. Disse medlemmer mener at ungdom med nedsatt funksjonsevne bør gis tilskudd og stipend som veier opp for den merkostnad deres nedsatte funksjonsevne eller sykdom påfører dem.

Disse medlemmer vil påpeke at dagens aldersgrense på 26 år som kun unntaksvis åpner for å få skolegang som attføring, er en uakseptabel hindring for dem som allerede har tatt videregående opplæring eller studier, men som blir syke før fylte 26 år.

Disse medlemmer mener at det på grunnlag av en skjønnsmessig vurdering må kunne gis tilbud om skolegang som attføring også før en fyller 26 år.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at man får til ordninger som forhindrer at unge funksjonshemmede faller utenfor begge ordningene, slik at uføretrygd ikke blir det eneste alternativet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til økonomisk kompensasjon for økte utgifter unge med nedsatt funksjonsevne eller alvorlig sykdom påføres ved gjennomføring av studier, samt foreta nødvendige endringer slik at man tetter hullene mellom ordinær studiefinansiering og yrkesrettet attføring."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil vise til et positivt tiltak som FFOU (Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom) har utviklet. Dette er et nettsted (jobbressurs.no) hvor arbeidssøkende unge funksjonshemmede får oversikt over ledige jobber, samt formidling til arbeidsgivere som søker arbeidskraft. Dette er et eksempel på at enkle grep kan bety en stor forskjell.

Disse medlemmer mener det må satses langt mer på alle typer av virkemidler som kan hjelpe unge mennesker med nedsatt funksjonsevne å komme i jobb.

Kompetanseutvikling og kunnskapsformidling

Komiteen viser til at de største barrierene for funksjonshemmedes deltakelse i arbeidslivet ofte er manglende kunnskaper om funksjonshemmedes arbeidsevne, fordommer og mangel på kunnskap om allerede eksisterende tilretteleggingsordninger både blant arbeidsgivere og hjelpeapparat. Komiteen er positiv til at Regjeringen foreslår å iverksette systematisk kunnskapsformidling til arbeidsgivere og kompetanseutvikling på området, for ansatte i arbeids- og velferdsetaten.

Lovgivning om vern mot diskriminering

Komiteen har merket seg at Regjeringen vil fremme en lovproposisjon om ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov så raskt som mulig. Det blir også

opprettet et lovutvalg som skal utrede en samlet diskrimineringslov for de diskrimineringsgrunnlagene som i dag har et vern i lovgivningen. Utvalget skal i tillegg vurdere om eventuelle nye diskrimineringsgrunnlag bør omfattes av en samlet lov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Syse-utvalget som ble nedsatt i 2002. Lovarbeidet som pågår nå, er en direkte oppfølging av Syse-utvalgets rapport, NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet (Rettslig vern mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne. Bedret tilgjengelighet for alle) og Soria Moria-plattformen som varsler innføring av en antidiskrimineringslov for funksjonshemmede og handlingsplan for tilgjengelighet.

Komiteens medlem fra Høyre viser til at arbeidet med ny diskrimineringslov har sitt utgangspunkt i Innst. S. nr. 54 (2006-2007), etter et representantforslag fra Høyre. Dette medlem er tilfreds med at Regjeringen nå velger å sette fokus på dette viktige initiativet.

TILTAK FOR INNVANDRERBEFOLKNINGEN

Komiteen støtter Regjeringens mål om at den ressursen innvandrerbefolkningen sitter med, må utnyttes langt bedre enn i dag. Dette er viktig av hensyn til samfunnets behov for arbeidskraft, men det viktigste argumentet er at man ikke kan akseptere et samfunn der folk stenges ute fra deltakelse i arbeids- og samfunnsliv på grunn av etnisk opprinnelse.

Komiteen viser til at den samlede arbeidskapasiteten i innvandrerbefolkningen i dag utnyttes for dårlig. Dette er et problem både for dem som holdes utenfor arbeidslivet og for samfunnet, som går glipp av nyttig og nødvendig kompetanse. Komiteen presiserer at politikken må formes slik at det skapes muligheter for at hvert enkelt menneske skal få bidra med sine ressurser. Dette innebærer en nulltoleranse overfor stengsler som forhindrer mennesker i å delta i arbeidslivet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at Regjeringen fremmer en rekke forslag, som forsøk med moderat kvotering, aktiv rekruttering til statsforvaltning og helseforetak, fortsatt fokus på etablerervirksomhet blant innvandrere, økt integreringstilskudd, styrking av arbeidsretting av introduksjonsprogrammet for innvandrere, videreføring av program for basiskompetanse i arbeidslivet, videreføring av kvalifiseringsprogrammet Ny sjanse, gjeninnføring av norskopplæring for asylsøkere, særskilte tiltak innen området oppvekst, utdanning og språk (språkkartlegging av fireåringer med etterfølgende oppfølging på helsestasjon, gratis kjernetid i barnehage, økte ressurser til skoler med mer enn 25 pst. minoritetsspråklige, nye læreplaner i norsk og morsmål, rollemodeller og tiltak i bysamfunn), kvalifiseringsprogram for kvinner med ikke-vestlig bakgrunn og aktivitetsplikt i diskrimine-

ringsloven. Flertallet støtter disse tiltakene og understreker at det for tiltak som gjelder bedre integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen er spesielt viktig at det utarbeides individuelle planer som sikres god framdrift i gjennomføringen. Når tiltak sorterer under ulike sektorer, må koordineringsansvaret plasseres entydig på ett sted, for å sikre nødvendig progresjon i tiltakene.

Flertallet har også merket seg at Regjeringen i St.meld. nr. 16 (2006-2007) ser utdanning som verktøy for sosial utjevning i sammenheng med spørsmålet om inkludering av innvandrere på arbeidsmarkedet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre registrerer at 22 av 28 tiltak Regjeringen i sin bebudede satsing på integrering av innvandrerbefolkningen er en videreføring av tiltak innført under regjeringen Bondevik II.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre forventer at NAV gir alle de samme muligheter, tilbud og rettigheter til å komme inn på arbeidsmarkedet, uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne og etnisk opprinnelse.

VARIG TILRETTELAGT ARBEID (VTA)

Komiteen støtter Regjeringens forslag om videreutviklingen av VTA, også utenfor de skjermede virksomhetene, og med større vekt på overgang til arbeid på ordinære vilkår der dette er mulig.

Komiteen viser til at det parallelt med innføringen av ny, midlertidig inntektssikring i folketrygden, også skal foretas en vurdering av metodikk og innretning på de ulike tiltakene, for å sikre god, individuell tilpassning. Komiteen viser i den forbindelse til at enkelte bedrifter som tilbyr varig tilrettelagt arbeid, i tillegg har gitt tilbud som ledd i avklaring for enkeltpersoner. Det er viktig at den samlede kompetansen i tiltaksapparatet også i framtiden kan brukes til å yte gode tjenester, tilpasset den enkelte brukers forutsetninger, for eksempel brukere med psykiske lidelser og brukere med nedsatt funksjonsevne. Komiteen understreker imidlertid at dette ikke må fortrenge de opprinnelige målgruppene, blant annet personer med uførepensjon som hovedinntektskilde.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at flere VTA-bedrifter gir et arbeidstilbud til funksjonshemmede også over 67 år. Dette er verdifullt både for samfunnet og for den enkelte, ved at de har meningsfull aktivitet i dagliglivet. Når NAV på sin side ikke gir økonomisk støtte på grunn av pensjonsalderen på 67 år, gjør dette at disse VTA-bedriftene taper på å gi et tilbud til dem over 67 år. Disse medlemmer mener derfor at forholdene må legges til rette slik at VTA-bedriftene ikke taper på å gi et tilbud til mennesker over 67 år som fremdeles har arbeidsevne og ønsker å bidra. I forlengelsen av dette må avkortningsreglene i pensjonssystemet endres slik at alle mennesker over 67 år

som ønsker det, skal gis anledning til å jobbe uten at de taper økonomisk på det.

Disse medlemmer viser til at dagens regler for bidrag til VTA-bedriftene stiller krav om at deltagerne skal ha en minimums arbeidsevne. Dette kan bidra til en uheldig kategoriserings- eller graderingstankegang som utelukker funksjonshemmede fra et arbeidstilbud hvor de kan bidra med noe. Disse medlemmer ønsker at behovet for assistanse skal tilpasses den enkeltes behov, og ikke hvilken kategori en tilhører. Disse medlemmer ønsker å gi en ny sjanse til aktivitet til alle, hvor det viktigste spørsmålet er hva man kan bidra med, ikke hva man ikke kan.

Kommunal medfinansiering

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter forslaget om endringer som tydeliggjør kommunenes ansvar for medfinansiering av VTA.

Flertallet viser til sine merknader under punkt 2.9 om behovet for å kartlegge oppgaver i offentlig og privat sektor, som ellers ikke vil bli utført, som grunnlag for arbeidstreningstiltak og oppgaver som kan utføres av utestyrker i arbeidsmarkedsbedriftene og vekstbedriftene. Flertallet viser til at det å få fram slike oppgaver, også kan vurderes å inngå som en del av kommunenes medansvar innen varig tilrettelagt arbeid, der målet er tiltak med et reelt, arbeidsrelatert innhold.

Flertallet tar til orientering at forsøk med differensiert statlig driftsstøtte etter Regjeringens vurdering ikke gir grunnlag for å innføre en permanent ordning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at VTA er et reelt tilbud til alle som trenger dette og er i dag en svært viktig aktør for mange. Av den grunn bør tilbudet sikres for dem som har behov for dette, og det er viktig at tilbudet har høy kvalitet. Disse medlemmer ønsker likebehandling av tilbudet, uavhengig av geografi og kommunenes økonomi og prioriteringer.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til 100 prosent statlig finansiering av Varig tilrettelagt arbeid (VTA)."

Bonuslønn

Komiteen tar til orientering at det ikke foreslås innført veiledende normer for bonuslønn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har fått mange henvendelser angående bonuslønn. Noen VTA-bedrifter betaler lite, noen mye og andre igjen ingenting. Bonuslønn oppfattes som viktig for den enkelte, da de oppfatter dette som et bevis for at de yter noe og at de er i arbeid. Noen opplever å få ganske mye i bonuslønn, men at den blir borte på grunn av avkortinger eller på grunn av betalingsreglement i forbindelse med at de bor på institusjon.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede modeller for bonuslønn sammen med sak om endringer av uførepensjon."

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at både Arbeidssamvirkens Landsforening (ASVL) og Attføringsbedriftene til dels har, til dels arbeider med å utforme tariffavtaler for disse virksomhetene. Bonuslønnen fastsettes i dag blant annet på bakgrunn av økonomisk resultat i bedriftene. Å pålegge bedriftene å utbetale bonuslønn ville gripe direkte inn i den enkelte bedrifts økonomiske disposisjoner, og sannsynligvis utløse krav om økt statlig driftsstøtte. Regjeringen har ingen planer om å fremme forslag til statlige inngrep i partenes rett til å inngå tariffavtale.

FORENKLING AV REGELVERKET

Komiteen støtter forslagene til forenklinger og samordning av tiltak og stønadsordninger som et vesentlig element i den nye reformen, både for å gi et mer fleksibelt arbeidsredskap for ansatte i den nye NAV-etaten og et best mulig individuelt tilpasset opplegg for den enkelte bruker av tjenestene.

3.3 Reformert, midlertidig inntektssikring i folketrygden

Under dette punktet blir det i meldingen redegjort nærmere for blant annet:

- Harmonisering, forenkling og sammenslåing, herunder hvilke ytelser og hvorfor, folketrygdens midlertidige ytelser til arbeidssøkere, enslige forsørgere og etterlatte, samt folketrygdens ytelser til personer som har redusert inntektsevne på grunn av helseplager.
- Nærmere om forslaget om en tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden, herunder formål og målgruppe, inntektsgrunnlag, krav til egenaktivitet med sikte på å komme i eller tilbake til arbeid, prinsipper for utmåling (kompensasjonsnivå, avkorting mot arbeidsinntekt, skatt, generelt om supplerende stønader, nærmere om barnetillegg, nærmere om bostøtte, samt nærmere om forholdet til tjenestepensjoner), varighet og kontroll- og oppfølgingspunkter, opptjeningsrett til andre ytelser, harmonisering av de midlertidige livsoppholdsytelsene, obligatorisk revurdering av innvilget uførepensjon, samt samordning med offentlig tjenestepensjon.

3.3.1 Sammenfatning og forslag

Målet er å få flere i arbeid og at dette skjer raskere enn i dag. Et mer helhetlig og bedre arbeidsrettet inntektssikringssystem vil være et viktig bidrag for å nå dette målet. Regjeringens forslag må ses i sammenheng med forslagene om utvikling av mer arbeidsrettede tiltak og tjenester, og forslaget om et nytt kommunalt kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad.

Det har de senere årene vært en sterk vekst i personer som mottar helserelaterte ytelser. Andelen av befolkningen som mottar slike ytelser er blant de aller høyeste i OECD-landene. Det finnes ikke noen entydig forklaring på denne veksten. Noe kan forklares ved endring i alderssammensetningen i den yrkesaktive delen av befolkningen. Endring i familiemønstrene og økt omstillingstakt i arbeidslivet kan være andre forklaringsfaktorer.

Forslaget om å slå sammen rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad gir et viktig signal om at målet er å komme i arbeid, selv om det kan ta tid. Forslaget legger til rette for målrettet oppfølging i hele den perioden der personen mottar en midlertidig helserelatert ytelse.

Dagens regelverk består av mange ulike ordninger for inntektssikring, som dels ivaretar ulike formål og målgrupper og som kan avløse hverandre i tid. Oppdelingen av ytelsene har vært fulgt av en tilsvarende avgrensning av tilgangen på tiltak og tjenester. Det betyr at oppfølging og tiltak ofte har blitt nært koblet mot livsoppholdsyttelsen framfor mot stønadmottakerens behov. Systemet er ikke tilpasset målet om å gjøre flest mulig i stand til å forsørge seg selv ved arbeid. Mange mottar midlertidige helserelaterte ytelser over lang tid uten at aktive arbeidsrettede tiltak settes inn. OECD har pekt på manglende resultater i det omfattende, og i internasjonal målestokk, kostbare, norske rehabiliterings- og attføringssystemet. Noe av forklaringen kan ligge i at det i praksis har vært en lite hensiktsmessig kobling mellom ytelser og tiltak. Forslaget om en ny midlertidig ytelse bidrar til at Arbeids- og velferdsetaten får frigjort ressurser som i dag brukes på administrasjon.

Beregningene viser at samlet kompensasjonsnivå i forhold til tidligere inntekt for en del personer kan bli høyt, særlig når det tas hensyn til behovsprøvede tillegg. Det er grunn til å tro at dette fører til stønadsfeller, ved at enkelte mottakere av trygdeytelser taper på å ta en jobb. Forslagene om at den nye ytelsen skal skattlegges på samme måte som lønn, ha et standardisert barnetillegg, at det ikke skal være friinntekt, og at avkorting mot samtidig arbeid skal baseres på arbeidede timer, bidrar til å gjøre det lønnsomt for stønadmottakerne å arbeide og å øke arbeidsinnsatsen.

Etableringen av arbeids- og velferdsforvaltningen gir grunnlag for å gjøre dyptgripende endringer i forvaltningen av inntektssikringsordningene. Det er viktig at regelverket utformes slik at etatens oppmerksomhet og ressurser i størst mulig grad rettes mot oppfølgingsarbeidet. Regelverket må i større grad enn i dag understøtte at brukernes fokus rettes mot å komme i arbeid.

Forslaget gir et regelverk for inntektssikring som er enklere å forholde seg til for både brukerne og forvaltningen, og som gir mer entydige insentiver til å komme i arbeid. Det ønskes ikke å gjøre endringer i ansvarsdelingen mellom kommune og stat. Skillet mellom midlertidig inntektssikring for personer med redusert arbeidsevne på grunn av helseplager, og andre som har behov for midlertidig inntektssikring, opprettholdes. Hovedskillet i den helserelaterte inntektssikringen bør

gå mellom ordninger for personer det ikke er sannsynlig å få tilbake til arbeid, og personer som har mulighet til å skaffe seg eller beholde arbeid. De første har en varig ytelse gjennom uførepensjonen. For de andre foreslås det at dagens rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad slås sammen til en ny tidsbegrenset inntektssikring i folketrygdloven.

3.3.2 Komiteens merknader

REFORMERT MIDLERTIDIG INNTEKTSSIKRING I FOLKETRYGDEN

Komiteen viser til sine generelle merknader ovenfor og støtter forslaget til en reformert midlertidig inntektssikring i folketrygden, der formålet er forenkling og vridning av ressursbruken fra regelverksbehandling til aktive tiltak for brukerne og hjelpeapparatet. Komiteen understreker betydningen av et oversiktlig system, med tydelige rettigheter og plikter, tidlig avklaring av arbeids- og funksjonsevne, muligheter på arbeidsmarkedet og klarlegging av hvilken bistand personen trenger for å komme i arbeid. Komiteen viser til at intensjonen med den nye ordningen er å ha fokus på den enkeltes muligheter for arbeid og frigjøring av administrative ressurser.

Komiteen viser til at den nye ordningen skal omfatte dagens ordninger med rehabiliteringspenger, attføringspenger og midlertidig uførepensjon, som i stor grad gjelder samme målgrupper, med helseplager som inngangskriterium. Komiteen tar til orientering av det ikke foreslås endringer i sykepengeregulverket. Komiteen viser til svarbrev fra statsråd Bjarne Håkon Hanssen, av 24. mars 2006, vedrørende Dokument nr. 8:20 (2005-2006) om reglene for pleiepenger i folketrygdloven. Det vises her til at det er etablert en interdepartemental arbeidsgruppe, som vurderer strategier og tiltak for å kombinere yrkesdeltakelse med omsorg for pleie- og omsorgstrengende familiemedlemmer. Enkelte høringsinstanser har også påpekt at den eksisterende ordningen med omsorgslønn varierer mye fra kommune til kommune. En tredje problemstilling er mangel på inntektssikring for den pårørende, når pleiepasienten faller bort. Komiteen ber om at mulighetene for å etablere en overgangsordning med inntektssikring og kvalifisering vurderes, for dem som mangler inntekt og kvalifikasjoner for å komme i arbeid etter langvarig uformell omsorgsinnsats overfor pårørende. Komiteen viser til tilsvarende merknad fra helse- og omsorgskomiteen i behandlingen av St.meld. nr. 25 (2005-2006) Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer.

Komiteen viser også til at Regjeringen skiller mellom midlertidige ytelser som er helsebegrunnet og midlertidige ytelser som dekker andre årsaker til inntektstap og støtter at en opprettholder et slikt skille. Komiteen avventer Regjeringens varslede gjennomgang av noen av disse ordningene i forbindelse med andre endringer i pensjons- og stønadssystemet. Komiteen viser også til at det vurderes mindre justeringer i overgangsstønaden for enslige forsørgere og avventer Regjeringens tilbakemelding på dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til sine merknader om barnetillegget i den nye midlertidige inntektssikringsordningen i folketrygden ovenfor.

Komiteen har merket seg at den nye midlertidige inntektssikringen i folketrygden er tenkt å ha en varighet på 2 år. Komiteen støtter intensjonen om å ha en tidsplan med flere stoppunkter underveis. Dette gir begge parter klare holdepunkter å forholde seg til, samtidig som korrigeringer kan gjøres underveis, dersom det viser seg at feil tiltak er satt inn. Samtidig er det etter komiteens syn helt nødvendig å ha en form for fleksibilitet i varigheten på denne ytelsen. Alvorlig syke mennesker, som for eksempel kreftsyke og psykisk syke, vil i mange tilfeller ha behov for mer enn to års oppfølging, før man er 100 pst. restituert og klar for arbeidslivet. Denne fleksibiliteten er det viktig at NAV-kontorene får muligheter til å gi.

Folketrygdens ytelser til personer som har redusert inntektsevne på grunn av helseplager

Komiteen støtter Regjeringens ambisjon om å snu utviklingen fra kortvarige ytelser til permanent uførepensjon over til en utvikling fra kortvarige ytelser og tilbake til arbeidslivet.

NÆRMERE OM FORSLAGET OM EN TIDSBEGRENSET INNTEKTSSIKRING I FOLKETRYGDEN

Komiteen viser til sine tidligere merknader der forslaget til en ny midlertidig inntektssikring støttes. Det samme gjelder forslaget om en tydeligere kobling mellom ytelse og krav til egenaktivitet for å komme i arbeid, slik det framgår av det prinsipielle innholdet i velferdskontrakten.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Venstre, tar til orientering at det ikke foreslås endringer i forhold til dagens stønadsnivå, når det gjelder den nye midlertidige inntektssikringen i folketrygden.

Komiteen har imidlertid merket seg at Kommunal- og regionaldepartementet nå foretar en gjennomgang av bostøtteordningene og viser til at dette er ordninger med betydning for mange i målgruppene for denne meldingen. Komiteen viser videre til at systemet for offentlige tjenestepensjoner er til vurdering i forbindelse med pensjonsreformen. Dette vil få betydning for oppfølgingen av Uførepensjonsutvalget.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Venstre, viser til Regjeringens forslag om å endre avkortingsreglene mot arbeidsinntekt gjennomgående i det nye stønadssystemet og gir sin tilslutning til dette, samt til at ytelsen beskattes som arbeidsinntekt.

Flertallet tar til orientering at Regjeringen vil gjennomgå systemet av supplerende ytelser og avventer resultatet av denne gjennomgangen.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser også til forslaget om samordning av reglene for barnetillegg, der det gjøres et skille mellom midlertidige og permanente ytelser. Dette flertallet har ingen merknader til dette.

Komiteen viser til forslaget om kontroll og oppfølging og begrensninger i stønadens varighet. Komiteen understreker behovet for fleksible ordninger som tar rimelig hensyn til den enkelte brukers behov.

Komiteen ser positivt på at Regjeringen vurderer å likestille den nye ytelsen med lønnsinntekt på alle måter, også på de områdene som vil være til fordel for mottakerne. Komiteen tar til orientering at det også skal foretas en gjennomgang av andre midlertidige ytelser for å legge til rette for felles saksbehandlings- og utbetalingsrutiner. Dette vil etter komiteens mening bidra til ytterligere forenklinger i regelverket.

Komiteen viser til at uførepensjonsutvalget får utvidet sitt mandat til også å omfatte en vurdering av ev. obligatorisk revurdering av innvilget uførepensjon og avventer forslag til oppfølging av utvalgets innstilling på dette punktet. Komiteen viser også til at reglene for samordning med offentlig tjenestepensjon skal gjennomgås.

3.4 Kvalifiseringsprogram for utsatte grupper med ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden

Under dette punktet blir det i meldingen redegjort nærmere for blant annet:

- Behov for en styrket innsats for utsatte grupper.
- Tidligere utredning av forslag til arbeidssøkerstønad.
- Eksempler fra andre land (Sverige, Danmark og Storbritannia).
- Bruk av vilkår i tilknytning til økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven.
- Forslag til kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad, herunder formål og målgruppe, inngangskriterier, ventetid, kartlegging og avklaring, tiltak i kvalifiseringsprogrammet (bred, helhetlig og individuell tilnærming, rehabilitering med arbeid som mål, kommunale sysselsettingstiltak, kvalifiserende tiltak og oppfølging under etablering i arbeidslivet), kvalifiseringsstønaden, avkorting mot arbeidsinntekt, varighet, konsekvenser av brudd på vilkårene for stønaden, nærmere om forholdet til økonomisk sosialhjelp, samt lovforankring av kvalifiseringsprogrammet og stønad.
- Nærmere om forvaltningsansvar, finansiering og forholdet mellom stat og kommune.

3.4.1 Sammenfatning og forslag

Det er behov for en forsterket innsats overfor personer med svak tilknytning til arbeidsmarkedet. En spesiell utfordring er knyttet til dem som har ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden, og som står i fare for å komme i en passiv situasjon preget av inn-

tekstfattigdom kombinert med andre levekårsproblemer av helsemessig og/eller sosial karakter. Dette handler i stor grad om personer som i dag er avhengige av økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde over lengre perioder.

Langtidsmottakere av sosialhjelp har i gjennomsnitt lav utdanning og svak arbeidsmarkedstilknytning sammenlignet med befolkningen for øvrig. Relativt sett oppgir de også å ha svak helse. Det er uheldig at personer er avhengig av sosialhjelp over lang tid, da sosialhjelpen har som formål og er innrettet på å gi økonomisk trygghet i en vanskelig midlertidig livssituasjon.

Selv om det gjøres mye for å aktivisere mottakere av økonomisk sosialhjelp, er det ønskelig å gjøre dette mer systematisk og forpliktende, både for stønadsmottakerne og tjenesteapparatet. Omfanget av målrettede arbeidsmarkedstiltak rettet blant annet mot denne gruppen, er trappet opp de siste årene. Det er imidlertid behov for å trappe opp innsatsen ytterligere.

Sosialtjenesteloven som åpner for bruk av vilkår knyttet til økonomisk sosialhjelp, brukes i varierende grad. Spesielt synes arbeid for sosialhjelp å bli benyttet i relativt liten grad på grunn av manglende tilgang på relevante arbeidsoppgaver og manglende ressurser til oppfølging.

For å styrke innsatsen overfor de aktuelle gruppene foreslås det at det etableres et tilbud om et kvalifiseringsprogram med en standardisert inntektssikring (kvalifiseringsstønad). Det arbeides videre med utforming av et regelverk for ordningen, herunder konkretisering av inngangskriterier, innholdet i kvalifiseringsprogrammet mv.

Formålet med et kvalifiseringsprogram og en kvalifiseringsstønad er å bidra til at flere i målgruppen kommer i arbeid. Tilbudet skal gis til personer som vurderes å ha en mulighet for å komme i arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging, også i tilfeller der veien fram kan være relativt lang og usikker. Den gir stønadsmottakeren forutsigbarhet, mulighet til å planlegge sin økonomi over tid, og skiller seg fra økonomisk sosialhjelp ved at ytelsen ikke er økonomisk behovsprøvd samt at den gir økonomisk motivasjon for den enkelte til å prøve seg i arbeidslivet.

Kvalifiseringsprogrammet og kvalifiseringsstønden vil med de inngangskriteriene som foreslås, og med et krav om at programmet i utgangspunktet skal være på full tid, ikke være aktuelt for alle som i dag er avhengige av økonomisk sosialhjelp over lengre tid.

Kvalifiseringsprogrammet skal være arbeidsrettet og bestå av arbeidsmarkedstiltak, opplæring, arbeidstrening, motivasjons- og mestringstrening mv., eventuelt i kombinasjon med at det settes av tid til medisinsk behandling, opptrening og egenaktivitet i form av jobbsøking mv. Tiltakene og tjenestene som skal inngå i et slikt program, vil kunne inkludere eksisterende tilbud i form av Arbeids- og velferdsetatens tiltak for sosialt yrkeshemmede, andre målrettede arbeidsmarkedstiltak, samt arbeidsrettede tiltak mv. i kommunene. Bedre avklaring og en tettere kobling mellom rett og plikt for deltakeren vil kunne bidra til mer effektiv bruk av eksisterende ressurser, men det er grunn til å anta at det

i tillegg vil være behov for noe økte ressurser til tiltak og tjenester.

Et kvalifiseringsprogram med rett til kvalifiseringsstønad vil fange opp og gi et tilbud til personer med et relativt omfattende bistandsbehov før de kan komme i arbeid. Personer som på grunn av omfattende og sammensatte problemer ikke møter kriteriene for kvalifiseringsprogrammet ved første vurdering, vil kunne vurderes på nytt etter en innledende periode med tiltak i form av blant annet behandling, boligtiltak og opptrening.

Kvalifiseringsprogrammet skal gis en utforming og et innhold som sikrer at ikke nye grupper utsluttet kommer inn under ordningen.

Den konkrete utformingen av ordningen vil blant annet ta utgangspunkt i introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere. Kvalifiseringsprogrammet/kvalifiseringsstønden skal i likhet med introduksjonsordningen ha et sterkt fokus på aktivitetskrav. Samtidig tilsier forskjeller mellom målgruppene at innholdet i kravene ikke nødvendigvis skal være det samme i de to ordningene. Kvalifiseringsprogrammet må i større grad tilpasses individuelt til målgruppens ulike forutsetninger og behov. Det som kan overføres, er de positive erfaringene som er gjort med en fast normert stønad og beregningen av denne, brukermedvirkning, trekk ved fravær og permisjon, samt kravet til tett og individuell oppfølging.

Forslaget om et kvalifiseringsprogram ses i sammenheng med øvrige forslag som fremmes i meldingen og de pågående endringene i organiseringen av velferdsforvaltningen. Alle med behov for inntektssikring og bistand for å komme i arbeid vil i større grad enn tidligere bli vurdert i forhold til det samlede tiltaksapparatet som i dag forvaltes av Arbeids- og velferdsetaten og kommunene. Dette vil bidra til en raskere og mer effektiv bistand og avklaring, slik at flere kommer i arbeid og antallet langtidsmottakere av sosialhjelp reduseres. Forslaget om tidsubegrenset lønnstilskudd innebærer også en styrking av innsatsen overfor de gruppene som står relativt svakt på arbeidsmarkedet.

Det foreslås at ansvaret for ordningen blir kommunalt, og at forvaltningen legges til NAV-kontoret. Dette innebærer i hovedsak en videreføring av kommunenes ansvar for inntektssikring og tiltak for målgruppen. Svært mange i målgruppen vil også være avhengige av annen kommunal oppfølging. Det legges opp til en lovmessig regulering av kvalifiseringsprogrammet i form av stønadsnivå, innhold, varighet, maksimal ventetid mv. Kommunene får plikt til å tilby kvalifiseringsprogram med en tilhørende kvalifiseringsstønad. Kommunene vil på samme måte som i dag kunne tilby tjenester, tiltak og økonomiske ytelser ut over kvalifiseringsprogrammet ut fra en individuell vurdering av den enkeltes situasjon. Med de foreslåtte ytelsene for deltakere i kvalifiseringsprogrammet legges det imidlertid til grunn at det i de fleste tilfellene ikke vil være behov for å supplere med økonomisk sosialhjelp.

Det legges ikke opp til å lovfeste en plikt til å delta i programmet. Kommunene kan imidlertid ut fra gjel-

dende bestemmelser i sosialtjenesteloven kreve at den enkelte skal utnytte alle muligheter til å forsørge seg selv, ved arbeid, trygderettigheter osv. før det tildeles økonomisk sosialhjelp. Dette vil også kunne inkludere søknad om deltakelse i kvalifiseringsprogrammet.

Det legges opp til at det fremmes et lovforslag våren 2007. Ordningen fases gradvis inn, jf. etableringen av NAV-kontorene. Det tas sikte på at de første kommunene skal kunne tilby programmet i løpet av 2007.

3.4.2 *Komiteens merknader*

KVALIFISERINGSPROGRAM

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Venstre, viser til sine merknader ovenfor. Forslaget om innføring av et kvalifiseringsprogram med tilhørende ytelse på 2 G gir utvidete rettigheter til en gruppe som i dag ikke har noen eller små rettigheter i trygdesystemet. Flertallet er av den oppfatning at dette bidrar til å forsterke arbeidslinja for en gruppe som hittil har falt utenfor, med de fordeler dette medfører for den enkelte og for samfunnet. Personer som hittil i stor grad har vært henvist til en tilværelse som passive stønadsmottakere, vil med den nye ordningen få muligheter til å kvalifisere seg for arbeidsmarkedet gjennom aktive tiltak og med en sikkerhet for inntekt på et høyere nivå i en lengre periode.

Komiteen viser imidlertid til at dette ofte er personer som i utgangspunktet står svært langt fra arbeidsmarkedet, og understreker betydningen av fleksible løsninger som tar hensyn til den enkeltes behov for oppfølging. Komiteen viser blant annet til evalueringen av "Forsøk med arbeidsretta tiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp", en fireårig nasjonal satsing der i alt 16 kommuner har fått støtte til å prøve ut nye arbeidsmåter for å hjelpe flere over fra sosialhjelp til å være selvhjulpne gjennom lønnsarbeid. Det understrekes her at "arbeidsrettede tiltak for forsøkets målgruppe krever (...) langsiktig og ressursintensiv innsats" (Høgskolen i Oslo, 2005). I samme evalueringsrapport vises det til omfattende og til dels store helseproblemer hos langtidsmottakerne av sosialhjelp, vesentlig tyngre enn i normalbefolkningen. Fire av fem har enten dårlig fysisk helse, dårlig psykisk helse, rusproblemer eller smerter. Hver tredje langtidsmottaker har tre av disse fire helseproblemene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, viser til at erfaringer fra andre land med tilsvarende stønader til dels har gitt positive resultater for denne målgruppa. Flertallet ser positivt på at det foreslås å innføre frister for saksbehandling og iverksetting av kvalifiseringsprogram for den enkelte bruker. Flertallet merker seg at Regjeringen kommer tilbake med vurderinger av om ventetid bør innføres før brukeren kan tre inn i programmet.

Flertallet viser videre til at det legges opp til å bruke det samme metodiske og kvalitetsmessige rammeverktøyet som for øvrige brukere av NAV-kontoret og ser positivt på dette. Siden dette er av de tyngste målgruppene, er det spesielt viktig med god kvalitet i avkla-

rings- og oppfølgingstjenestene, slik at resultatet for den enkelte og for samfunnet blir best mulig, med flest mulig tilbakeført til arbeidslivet, helt eller delvis. Flertallet ser positivt på den klare arbeidsrettingen av tiltakene, kombinert med motivasjon og mestrings trening. Flertallet er også positivt til at NAV-kontorene oppmuntres til å ta i bruk ekstern kompetanse som finnes i det frivillige organisasjonslivet. Flere organisasjoner har god kompetanse på bistand og oppfølging av de gruppene dette gjelder. Flertallet viser også til det positive i at det legges opp til oppfølging utover selve kvalifiseringsprogrammet, i form av oppfølging i og under etablering av et arbeidsforhold. Etter flertallets mening øker dette sjansene for et godt resultat.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at nivået på ytelsen settes lik nivået på ytelsen under introduksjonsprogrammet, som er den ordningen som ligner mest på det nye programmet. Flertallet er positivt til avkortingsregler som alltid gjør det lønnsomt å øke arbeidsinnsatsen. Flertallet ser også positivt på at deltakere i kvalifiseringsprogram som har gått perioden ut uten at det er etablert et arbeidsforhold, får muligheter til å bli vurdert i forhold til NAV-kontorets øvrige virkemiddelapparat. Det sikrer en fleksibilitet i forhold til brukere med sammensatte behov. Flertallet viser til at dagens system med sosialhjelp som et siste sosialt sikkerhetsnett for personer med behov for bistand i kortere eller lengre perioder, beholdes uendret. Flertallet avventer Regjeringens forslag til ny lovgivning som et ledd i oppfølgingen av denne stortingsmeldingen. Flertallet deler Regjeringens syn på forholdet mellom stat og kommune, hva gjelder forvaltningsansvar og finansiering av det nye programmet og den nye stønaden. Flertallet viser til at lovforslag om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad ble sendt på høring 16. februar 2007, med høringsfrist 30. mars 2007. Regelverket for ordningen foreslås foreløpig lagt inn som et nytt kapittel i sosialtjenesteloven, og programmet vil bli tilbudt i takt med etableringen av lokale NAV-kontor. Det er satt av 53 mill. kroner i statsbudsjettet for 2007 til innfasingen av programmet i kommuner som får NAV-kontor. Flertallet viser til at det i tråd med forslagene i St.meld. nr. 9 (2006-2007), legges opp til at kommunene får finansieringsansvaret for kvalifiseringsstønaden og kommunale tjenestetilbud knyttet til ordningen, mens utgifter til statlige tiltaksplasser og tjenestetilbud finansieres av staten som i dag. Det legges videre opp til at kommunene skal kompenseres for eventuelt økte utgifter knyttet til reformen gjennom rammebevilgninger, og at kommunene ved KS trekkes med i det løpende konsekvensutredningsarbeidet. Flertallet har merket seg at Regjeringen legger opp til å fremme lovforslaget for Stortinget, slik at ny lov kan vedtas i våresjonen 2007 og iverksettes allerede fra høsten 2007.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti slutter seg til intensjonene i kvalifiseringsprogrammet

og mener at personer som har arbeidsevne, stor eller liten, men som av andre grunner mangler muligheter til å komme inn i arbeidslivet og er avhengig av økonomisk sosialhjelp til livsopphold, bør få hjelp til kvalifiseringstiltak. En individuell plan bør etter disse medlemmers mening også legges til grunn for de tiltak som iverksettes overfor den enkelte.

Disse medlemmer anser det som en plikt for brukeren å følge de opplegg og tilbud som blir gitt, slik at alle tiltak som kan bidra til yrkesaktivitet, egeninnsats og muligheter til å klare seg selv økonomisk blir tatt i bruk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at dette kan skje innenfor dagens rammer for økonomisk sosialhjelp dersom satsene blir normert, tilnærmet like og på et nivå som det er mulig å leve av.

Disse medlemmer vil imidlertid ikke støtte innføring av en kvalifiseringsstønad på 2 G, og mener at det er et rimelig krav at sosialhjelpsmottakere skal gjøre den innsats som skal til for å bli selvhjulpne også innenfor dagens rammer. Disse medlemmer vil ikke bidra til å dele sosialhjelpsmottakere i to grupper. Innsatsen overfor den enkelte sosialhjelpsmottaker må ta utgangspunkt i den enkeltes behov og muligheter, og det må kunne forventes at brukeren følger opp de tiltak som iverksettes uten at dette skal knyttes til den økonomiske hjelpens nivå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er av den oppfatning at samspillet mellom innsatte og NAV-kontorene må styrkes. Mange som er inne til soning, for kortere eller lengre tid, har ikke bolig og/eller arbeid å komme tilbake til etter endt soning. Dato for ferdig soning er ikke i samsvar med den dato man faktisk avslutter soningen. Tettere kontakt mellom innsatt og NAV-kontor kan kun oppnås ved oppsøkende virksomhet i fengselet. Når soningstiden går mot sin slutt, bør en sette inn motivasjons- og mestringstrening og etter hvert avklaringstjeneste. Dette vil kunne gi gode resultater for den enkelte og for samfunnet. Det vil etter disse medlemmers syn være viktig for den innsatte å vite at NAV-kontoret vet når en faktisk har sonet ferdig og at NAV-kontoret står klar med et tilbud den innsatte selv har vært med å utforme, samme dag som soningen avsluttes. Etter disse medlemmers mening vil dette sammen med tett oppfølging øke sjansen for å lykkes.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er noe urolig for at kvalifiseringsstønaden til personer mellom 18 og 25 år som deltar i kvalifiseringsprogram, er så vidt høy at den vil kunne virke demotiverende for ungdom som vurderer å ta utdanning. Disse medlemmer ber Regjeringen særlig vurdere dette aspektet når ordningen skal evalueres, og at man eventuelt raskt foreslår endringer som korrigerer for uønskede virkninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det i Regjeringens forslag til kvalifiseringsstønad allerede ligger inne en reduksjon i kvalifiseringsstønaden til nevnte aldersgruppe, med en tredjedel av det generelle stønadsnivået på 2 G.

Komiteens medlem fra Venstre viser til sine tidligere merknader om borgerlønn og individuell plan.

3.5 Et forebyggende arbeidsliv

Under dette punktet blir det i meldingen redegjort nærmere for blant annet:

- Dagens roller og strategi i arbeidsmiljøarbeidet, herunder Arbeidsmiljøloven (Arbeidsgivers og arbeidstakers plikter), Arbeidstilsynet (Arbeidstilsynets rolle og oppgaver samt nye strategi og organisasjon) og Petroleumsstilsynet.
- Videreutvikling av arbeidsmiljø- og tilretteleggingsarbeidet, herunder utfordringer, samhandlingsprosjektet - mer effektiv og samordnet oppfølging av virksomhetenes tilretteleggingsansvar, bransjeprojektet - utprøving av bransjetilpassede og bransjeforankrede tiltak, samt videreutvikling og styrking av bedriftshelsetjenesten.
- Kunnskapsbehov og kunnskapsutvikling på arbeidslivs- og arbeidsmiljøområdet, herunder pågående arbeid med å forbedre kunnskapsgrunnlaget på arbeidsmiljøområdet, ny satsing på kunnskap om årsaker til sykefravær og uførhet og utstøting, samt arbeidslivet som rusbruksgenererende arena.

3.5.1 Sammenfatning og forslag

Arbeidsmiljø- og tilretteleggingsarbeid handler om å gjøre praktiske grep som fjerner negative og fremmer positive arbeidsmiljøfaktorer, og sørger for at arbeidet så langt det er mulig tilpasses den enkeltes helse og øvrige forutsetninger.

Ifølge arbeidsmiljøloven er det arbeidsgiver som har hovedansvar for å drive et godt arbeidsmiljø- og tilretteleggingsarbeid. I de senere år har det vært foretatt en rekke endringer i loven med sikte på å klargjøre og til dels utvide arbeidsgiveres og arbeidstakers plikter og oppgaver for å skape et forebyggende og inkluderende arbeidsliv. Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet har ansvaret for å føre tilsyn med virksomhetene og veilede dem slik at de følger opp sitt ansvar etter loven.

VIDEREUTVIKLING AV ARBEIDSMILJØ- OG TILRETTELEGGINGSARBEIDET

Store deler av norsk arbeidsliv har opparbeidet en god standard på arbeidsmiljø og sikkerhet. Det har vært et tydelig fokus på arbeidsplassen som arena for å forebygge utstøting. Mange virksomheter har også de siste årene gjort et godt arbeid med sykefraværsoppfølging og tilrettelegging for arbeidstakere med redusert arbeidsevne. Imidlertid gis det grunn til å stille spør-

mål ved om virksomhetene i tilstrekkelig grad etterlever arbeidsmiljølovens vidtrekkende plikter mht. forebygging og tilrettelegging, samt om myndighetenes oppfølging av tilretteleggingsarbeidet i virksomhetene er god nok og tilstrekkelig samordnet. Regjeringen vil se nærmere på dette. Det er et klart behov for å videreutvikle virkemidler og samarbeidsformer som ytterligere kan bidra til at arbeidsmiljølovgivningens intensjoner omsettes til praktiske tiltak i virksomhetene. Departementet vil på denne bakgrunn gjennomføre to prosjekter:

- Analysere hvordan virksomhetene i praksis følger opp sine forpliktelser. Kunnskap om hvordan Arbeidstilsynet, Petroleumsstilsynet (for petroleumssektoren) og Arbeids- og velferdsetaten, hver for seg og i samarbeid, kan arbeide mer effektivt for å påvirke og hjelpe virksomhetene til å iverksette nødvendige tiltak for å motvirke at arbeidstakere med redusert arbeids-/funksjonsevne forlater arbeidslivet.
- Prøve ut om en større grad av bransjetilpasning og bransjeforankring av arbeidet med å identifisere arbeidsmiljøproblemer og tilretteleggingstiltak kan bidra til å forbedre arbeidsmiljøet, redusere sykefraværet og øke den reelle pensjoneringsalderen i bransjer med store utstøtingsproblemer.

VIDEREUTVIKLING AV BEDRIFTSHELSETJENESTEN

Bedriftshelsetjenesten har en viktig rolle som faglig rådgiver for virksomhetenes forebyggende arbeidsmiljøarbeid og tilretteleggingsoppgaver. Departementet har i samarbeid med berørte myndigheter og parter igangsatt et prosjekt der bedriftshelsetjenestens rolle, ansvar og samhandling i forhold til både primærhelsetjenesten og Arbeids- og velferdsetaten, er et av vurderingstemaene. Det skal i tillegg vurderes hvilke kriterier som skal legges til grunn for om en virksomhet skal ha plikt til å etablere bedriftshelsetjeneste, samt om det foreligger behov for eventuelle kvalitetskrav eller en godkjenningsordning.

NY SATSING PÅ KUNNSKAP OM ÅRSAKER TIL SYKEFRAVÆR OG UFØRHET

Det foreligger mye kunnskap om enkeltårsaker, men kunnskapsgrunnlaget om disse årsakenes relative styrke og hvordan de virker sammen, er fortsatt for svakt. Sykefraværsforskningen vil gis et løft gjennom å sette i gang en ny satsing. Formålet er å klarlegge viktige årsakssammenhenger og sikre forskningsbasert kunnskap om effektive virkemidler for å forebygge sykefravær og uførhet. Det er et mål for satsingen å legge til rette for at undervisningen i relevante utdanninger kan bli mer forskningsbasert. Den nye forskningssatsingen vil startes opp i 2007 og gå over ti år. Det er satt av 10 mill. kroner til oppstart av satsingen i statsbudsjettet for 2007.

Det er et nært forhold mellom arbeidsgivers forpliktelser etter arbeidsmiljøloven og det regelverk som gjelder for sykmelding og Arbeids- og velferdsetatens oppfølging.

3.5.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, presiserer at det i Arbeidslivslovutvalgets innstilling (NOU 2004:5), i regjeringen Bondevik II og regjeringen Stoltenberg har vært bred enighet om at fast ansettelse skal være hovedregelen i arbeidsmiljøloven. Videre har det vært enighet om å videreføre den tidligere begrensningen på 6 måneder for varigheten av en prøvetidsperiode, jf. arbeidsmiljøloven § 16-6 tredje ledd.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at den nye arbeidsmiljøloven, slik den ble vedtatt i juni 2005 under regjeringen Bondevik II, åpnet for en generell adgang til å ansette midlertidig for en periode på 6 måneder, men som kunne forlenges slik at den samlede ansettelsesperioden ble 12 måneder. Denne bestemmelsen ble reversert av regjeringen Stoltenberg før loven trådte i kraft.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at lov og rettspraksis ikke gir grunnlag for påstand om at det ved nedskjæringer alltid er den som har arbeidet kortest tid, som må gå. Riktignok står ansennitetsprinsippet sterkt ved utvelgelsen i forbindelse med nedskjæringer. Det er imidlertid en rekke andre momenter, som for eksempel forsørgerbyrde, som også skal vektlegges i den vurderingen som må foretas.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at det norske arbeidsmarkedet er bygd for "insidere". Arbeidsretten gir god beskyttelse for den som har arbeid, men utgjør et hinder for den som står utenfor. Arbeidsgivere kjenner tvil ved å skulle "ta sjansen" på å ansette en person med innvandrerbakgrunn, eller funksjonsnedsettelse. Om det ikke fungerer, står arbeidsgiveren fast med vedkommende etter 6 måneder. Ved nedskjæringer er det gjerne praksis at den som har arbeidet kortest må gå, hvilket som oftest er nye nordmenn eller ungdom. Her må i større grad holdningskampanjer brukes. Den generelle politikken for å skape nye arbeidsplasser, er den viktigste løsningen for at nye nordmenn skal komme inn på arbeidsmarkedet. Gjennom en bedre politikk for gründere; et nytt syn på etablerere og enklere regler for nye bedrifter, kan mange nye arbeidsplasser oppstå. Regelverket og administrasjonen rundt bedrifter er i dag for vanskelige, og for dårlig tilpasset små virksomheters virkelighet. Det er et hinder for alle bedrifter, men kanskje særlig for dem som ikke har norsk som morsmål. Enkeltmannsforetak bør kunne levere et forenklet foretaksskjema, som privatpersoner. Dessuten bør enkle "startpakker" for etablere være tilgjengelig, for å gjøre det enklere for enkeltpersoner å starte for seg selv.

Komiteens medlem fra Venstre mener det er viktig å satse på entreprenørordninger for innvandrere. Dette kan for eksempel tas inn i introduksjonsprogrammet og kombineres med mikrokredittordninger, det vil si små lån til mennesker som ikke blir regnet som kredittverdige av vanlige banker.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til tiltak under Handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen, om videreføring og styrking av forsøk med etablererstøtte til innvandrere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil understreke at arbeidsrettsreglene må reformeres slik at fleksibilitet og mottakelighet oppmuntres. Det er en selvfølge at fast ansettelse skal være hovedregelen i arbeidsmiljøloven. Dagens fiksering på en eneste ansettelsesform - den faste - skyver automatisk ut mennesker uten fast ansettelse i håpløst svake posisjoner. Den som har arbeid og er med i fagforeningen, prioriteres. Systemet er ikke til for dem på utsiden.

Disse medlemmer er opptatt av at arbeidet med å modernisere arbeidsrettsreglene må fortsette. Muligheten til å prøveansette noen må utvides fra 6 til 12 måneder. Også bedriftenes muligheter til å ansette midlertidig ved arbeidstopper må utvides fra 6 til 12 måneder. Da øker sannsynligheten for at bedriften våger å ansette folk som ikke tidligere har vært etablert på arbeidsmarkedet. Også fagbevegelsens vetomuligheter mot "kontraktører" må bort. Denne regelen har lite med arbeidstakernes rettigheter å gjøre, men er tvert imot en bestemmelse som hemmer konkurranse og entreprenørskap. Nye foretak, ikke minst i tjenestesektoren der mange innvandrere er ansatte og entreprenører, får ikke sjansen til å komme seg inn i markedet.

Komiteen viser til Regjeringens redegjørelse for to nye prosjekter med det siktemål å videreutvikle virkemidler for en bedre gjennomføring av arbeidsmiljølovens intensjoner. Komiteen støtter intensjonene bak prosjektene. Det samme gjelder videreutvikling av bedriftshelsetjenestens rolle, ny satsing på kunnskaper om årsaker til sykefravær og uførhet, gjennom ny satsing på forskning om sykefravær. Komiteen viser til sine merknader om behovet for å kunne skille mellom ulike grupper i sykelønnsordninger, herunder de gruppene som tilbakeføres til yrkeslivet. Dette er grupper en kan forvente har et høyere sykefravær enn gjennomsnittet. Komiteen mener det er viktig at ikke gode resultater på ett område av et inkluderende arbeidsmarked, tilsynelatende slår ut i manglende resultater på et annet område. Komiteen viser til sine merknader under punkt 2.9 om behovet for en bedre sykepengestatistikk. Komiteen viser videre til at en raskere avklaring i det nye systemet av dem som skal ha trygd, også kan tenkes å påvirke sykepengeforbruket den motsatte veien.

Komiteen støtter Regjeringens forslag til styrking av tilsynsmyndighetenes rolle i overvåking og tiltak for ytterligere forbedringer i arbeidsmiljøet generelt. Komiteen viser også til det positive i de tiltakene som foreslås for videreutvikling av arbeidsmiljø- og tilretteleggingsarbeidet, både samhandlingsprosjektet for klarlegging av klientforløp fram mot uførepensjon og utprøving av bransjespesifikke tiltak for et bedre arbeidsmiljø. St.meld. nr. 9 (2006-2007) handler i stor grad om tilbakeføring til arbeidslivet. Komiteen ser positivt på at Regjeringen også iverksetter tiltak av forebyggende art, både når det gjelder arbeidsmiljøet generelt og rusforbyggende arbeid spesielt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, har merket seg at 40 pst. av alkoholforbruket til norske arbeidstakere skjer i en eller annen tilknytning til arbeidslivet. Dette innebærer etter flertallets oppfatning at arbeidslivet som alkoholfri sone er under press. Forskning viser at det økte alkoholforbruket i gråsonen mellom arbeidsliv og fritid har direkte betydning for sykefravær, arbeidstakernes effektivitet og arbeidets kvalitet.

Flertallet viser til at det ifølge rapport av 2004 fra Rokkansenteret, "Utredning av de samfunnsmessige kostnadene relatert til alkohol", er stor usikkerhet knyttet til kostnadsestimatene, men at beregninger kan tyde på at redusert produktivitet og kvalitet som følge av bruk av alkohol koster det norske arbeidsliv 8,7 mrd. kroner per år, og at de totale samfunnsmessige kostnadene kan utgjøre opp mot 18 mrd. kroner per år. Av dette er ca. 70 pst. beregnet som kostnader for arbeidsplassen og økonomien i Norge.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti ber Regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet iverksette en holdningskampanje for å gjenetablere arbeidsplassen som en alkoholfri sone.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet iverksette en holdningskampanje for å gjenetablere arbeidsplassen som en alkoholfri sone."

3.6 Konsekvenser for enkeltmennesker, samfunn, offentlig økonomi og forvaltning

Under dette punktet blir det i meldingen redegjort nærmere for:

- Forventede virkninger for enkeltmennesker og grupper.
- Virkninger for samfunnet, herunder generelt om virkninger for velferd og samfunnsøkonomi, hva om vi lykkes? Regneeksempler for mulige økonomiske virkninger, virkninger av alternative utviklingsbaner for antall uførepensjonister og kort om kvalifiseringsprogrammet.

- Virkninger for offentlig økonomi, herunder styrke tiltaksapparatet og arbeidsmiljøtiltak, ny tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden, kvalifiseringsprogram med tilhørende kvalifiseringsstønad.
- Virkninger for offentlig forvaltning.
- Kunnskapsbehov.
- Gjennomføring av reformen.

3.6.1 Sammenfatning

Det er vanskelig å anslå de samlede virkningene av forslagene i meldingen. Det skyldes at det foreslås endringer som omfatter en rekke virkemidler samtidig og at konsekvensene i form av resultater og måloppnåelse først vil kunne komme noe fram i tid. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil prioritere resultatoppfølging og analyser av tiltakene som foreslås i denne meldingen.

VIRKNINGER FOR ENKELTMENNESKER

Hovedgrepene og tiltakene i meldingen er alle rettet mot at flere mennesker i utkanten av arbeidsmarkedet skal komme i arbeid, og få bedre fotfeste i arbeidslivet. Samlet stønadstid, ventetid osv. vil kunne bli betydelig kortere. Fem år lenger i arbeid kan bidra til å øke livsinntekten for et individ med ca. 1/2 mill. kroner (regnet i nåverdi). I tillegg kommer personlige og velferdsmessige effekter av å være i arbeidsfellesskapet og forsørge seg ved eget arbeid.

Stønadssystemet for dem som er midlertidig ute av arbeid, vil bli enklere og mer forutsigbart. Inngangsvilkår og kompensasjonsnivå vil ikke bli endret. Det vil være enkelte virkninger knyttet til omlegging av barnetilleggene. Siden disse endringene ikke forutsettes å omfatte dem som allerede har vedtak om ytelse, vil ingen påvirkes direkte av disse endringene.

Kvalifiseringsprogrammet med tilhørende kvalifiseringsstønad gir nye muligheter til personer som i dag ikke omfattes av klart definerte oppfølgingsregimer. De foreløpige erfaringene fra innføringen av introduksjonsprogrammet for innvandrere er positive. Målgruppen for kvalifiseringsprogrammet er en helt annen, men det er grunn til å tro at også mange fra denne gruppen kan inkluderes i arbeidslivet som følge av programmet.

VIRKNINGER FOR SAMFUNNET

Det er vanskelig, eller umulig, å anslå hvor mange flere som vil kunne komme i arbeid som følge av Regjeringens forslag. Andelen i yrkesaktiv alder som er utenfor arbeidslivet og mottar offentlig inntektssikring, er høyt i Norge i forhold til andre land. Det kan si noe om potensialet.

Muligheten for å lykkes vil ikke bare avhenge av oppfølgingen av den enkelte, men av utviklingen i arbeidslivet generelt. I en situasjon med stor etterspørsel etter arbeidskraft er mulighetene for å inkludere nye grupper i arbeidslivet større enn i en situasjon med større ledighet i økonomien.

VIRKNINGER FOR OFFENTLIG ØKONOMI

På kort sikt anslås de samlede "investeringsutgiftene" på usikkert grunnlag opp mot om lag 1 300 mill.

kroner per år som følge av de tiltak som omtales i meldingen. Mesteparten knytter seg til det varslede nye kvalifiseringsprogrammet og kvalifiseringsstønaden.

På lengre sikt forventes forslagene å gi netto innsparring i form av flere mennesker i arbeid og færre på offentlige stønader. Virkningene på offentlig økonomi vil i stor grad være en avspeiling av de samfunnsøkonomiske virkningene.

VIRKNINGER FOR OFFENTLIG FORVALTNING

De grep og tiltak som varsles i meldingen, ventes å bidra til forenkling og mer effektiv ressursbruk i arbeids- og velferdsforvaltningen, til det beste for brukere av ytelser fra etatene. Samtidig vil reformen stille nye krav til utøvelsen av arbeidet lokalt. I meldingen pekes det også på behovet for ny og bedre kunnskap på en rekke områder. Det legges opp til en systematisk evaluering av reformen. I tillegg vil behovet for bedre kompetanse i forvaltningen og behovet for økt kunnskap følges opp.

3.6.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til sine generelle merknader om at de nye reformene først og fremst representerer en forbedring og utvidelse av velferdssamfunnet, gjennom forsterket innsats for at flere skal få muligheten til å forsørge seg selv gjennom inntekt av eget arbeid. Det er viktig for livskvaliteten til den enkelte på mange levekårsområder. Komiteen viser imidlertid også til de positive sidene for samfunnet som helhet, ved at flere kommer i verdiskapende aktivitet og at samfunnet sikres tilgang på nødvendig arbeidskraft. Komiteen viser til at til tross for høye "investeringskostnader" på opp mot 1 300 mill. kroner, forventes det at samfunnsregnskapet etter hvert går i pluss, gjennom reduserte stønadsutbetalinger, bedre levekår og helse, økt verdiskaping og en mer effektiv forvaltning. Det henvises i den forbindelse til Regjeringens egne tall, slik de er presentert i dette kapitlet.

Komiteen viser til den foreslåtte tidsplanen for gjennomføring av reformene, med sikte på iverksetting av kvalifiseringsprogram i de første kommunene allerede fra 1. oktober 2007, iverksetting av endringer på tiltaks- og tjenesteområdet fra 2008 og nødvendige endringer i folketrygden fra 1. januar 2009. Hele reformen vil være iverksatt fra det tidspunktet alle NAV-kontorer er på plass, ved utgangen av 2009.

4. KOMITEENS BEHANDLING

I forbindelse med komiteens behandling av meldingen ble det 16. og 17. januar 2007 avholdt høring. Følgende deltok på høringen:

- Fellesforbundet
- Fellesorganisasjonen (FO)
- Unio
- Akademikerne
- YS-forbundene Parat og AVYO
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

- Landsorganisasjonen i Norge (LO)
- Norsk Tjenestemannslag (NTL)
- Arbeidssamvirkenes Landsforening (ASVL)
- Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)
- Bransjeforeningen Attføringsbedriftene i NHO
- Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH)
- Forum for Fagskoler- Abelia
- Synshemmede Akademikers forening
- Kreftforeningen
- Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)
- Advokatforeningen
- Velferdsalliansen
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom (FFOU)
- Norsk Revmatikerforbund
- REHABILITATION NORGE (RI-Norge)
- Landsforeningen for hjerte- og lungesyke (LHL)
- Norsk Epilepsiforbund (NEF)
- Hørselshemmedes Landsforbund (HLF)
- Foreningen Fattignorge
- Legeforeningen
- Juss-Buss
- Norges Handikapforbund

Som ledd i komiteens behandling av meldingen stilte komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund, 8. januar og 16. februar 2007 en rekke spørsmål til arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen. Disse brevene samt svarbrevne fra statsråden av 23. januar og 23. februar 2007 følger vedlagt.

5. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen vurdere å utvide dagens klageordning for brukerne av NAV, og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig komme tilbake til Stortinget med konkret forslag til lovbestemmelse som implementerer en arbeidsevnevurdering av brukerne i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak med gjennomgang og forenkling, eventuelt avvikling, av de arbeidsrelaterte ytelsene, ventestønad, ventelønn og vartpenger.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som innebærer at den reformerte stønaden for tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden gir opptjeningsrett for fødsels- og adopsjonspenger.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen inngå et nærmere samarbeid med de aktuelle frivillige organisasjonene hvor disse får et langt større ansvar for informasjonen om hvilke tiltak staten dekker i forbindelse med ansettelse av personer med nedsatt funksjonsevne overfor næringslivet.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til økonomisk kompensasjon for økte utgifter unge med nedsatt funksjonsevne eller alvorlig sykdom påføres ved gjennomføring av studie, samt foreta nødvendige endringer slik at man tetter hullene mellom ordinær studiefinansiering og yrkesrettet attføring.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen foreta en kritisk gjennomgang av de ulike velferdsordninger, pensjonssystemet (herunder regler for avkortning) og skattesystemet og fremme konkrete forslag til endringer som gjør at det alltid skal lønne seg å arbeide fremfor å gå på stønad eller trygd.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nivå, tilleggssytelser og avkortning på den nye tidsbegrensete ytelsen, samt sikring av revurdering av arbeidsevne, samtidig med behandlingen av ny uførepensjon.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2008 utarbeide en helhetlig tiltaksplan for behandling, rehabilitering og opp trening av mennesker.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2008 opprette en egen post til arbeidsrettet rehabilitering under Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til 100 prosent statlig finansiering av Varig tilrettelagt arbeid (VTA).

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen utrede modeller for bonuslønn sammen med sak om endringer av uførepensjon.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet iverksette en holdningskampanje for å gjenetablere arbeidsplassen som en alkoholfri sone.

Forslag fra Venstre:

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen iverksette en prøveordning i regi av den nye Arbeids- og velferdsetaten som gir langtidsmottakere av sosialhjelp rett til en borgerlønn på 2,5 G. I første omgang bør prøveprosjektet utføres i 10 ulike kommuner innenfor en ramme på 60 mill. kroner i året.

6. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 9 (2006-2007) - om arbeid, velferd og inkludering - vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 12. mars 2007

Karin Andersen
leder

Lise Christoffersen
ordfører

Vedlegg 1**Brev fra arbeids- og sosialkomiteen til Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden,
datert 8. januar 2007****Spørsmål i forbindelse med behandling av St.meld.
nr. 9 (2006-2007) - Arbeid, velferd og inkludering**

Jeg viser til St.meld. nr. 9 (2006-2007) og til behandlingen av denne i Stortingets Arbeids- og sosialkomité, og tillater meg å stille følgende spørsmål:

1. Evalueringsrapporter om tiltak for langtids sosialhjelpsmottakere viser at arbeidsrettede tiltak for denne gruppen krever langsiktig og ressursintensiv innsats. Dette til tross for at seleksjonen til disse tiltakene så langt har vært sterk og til dels bare omfattet de med best sjanse på arbeidsmarkedet. Det foreslåtte kvalifiseringsprogrammet legger opp til å skulle omfatte en noe videre personkrets og skal dessuten tilbys i større omfang enn dagens arbeidsmarkedstilbud til langtidsmottakere av sosialhjelp. Dette fordrer betydelige ressurser i de lokale NAV-kontorene. I hvilken grad mener Statsråden at de lokale NAV-kontorene har kompetanse og ressurser til å gi en slik individuell oppfølging som forutsettes med forslag om innføring av kvalifiseringsprogram?
2. Innføring av et kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad på 2G kan medføre et A- og B-lag i gruppen av sosialhjelpsmottakere basert på om den enkelte vurderes egnet til programdeltakelse eller ikke. Meldingen inneholder ingen drøftelse av dette, og jeg ber om Statsrådens vurdering av problemstillingen.
3. På side 244 i meldingen står det at "Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil sørge for løpende resultatoppfølging og mer langsiktig forskning for å følge opp og evaluere reformen." Denne generelle formuleringen fremstår noe underlig når ordningen med tidsbegrenset lønnstilskudd er presentert som et "forsøk". Når og på hvilken måte vil forsøket med tidsbegrenset lønnstilskudd bli evaluert, og når kan Stortinget forvente å få seg forelagt resultatet av evalueringen?
4. I meldingen foreslår Regjeringen å fjerne skillet mellom ordinære og yrkeshemmede arbeidssøkere.

Bakgrunnen for dette er at tjenester og tiltak skal fordeles etter den enkeltes behov, og ikke etter hvilken kategori den enkelte er plassert i. Gitt at nevnte skille fjernes, ber jeg Statsråden redegjøre for hvordan man vil sikre at de som i dag defineres som yrkeshemmede gis fortsatt høy prioritet og god tjenestekvalitet i arbeids- og velferdsetaten?

5. OECD mener at vi i Norge bør skjerpe kontrollen med allmenlegenes sentrale rolle i vårt trygdesystem. Hvorfor inneholder ikke meldingen forslag som følger opp dette?
6. Barnetillegget er i dag behovsprøvd for mottakere av tidsbegrenset uføretrygd. Denne uførestønad skal etter forslag i meldingen implementeres i en ny tidsbegrenset folketrygdytelse og mottakerne av denne søknaden kan gis et standardisert barnetillegg som i de fleste tilfeller vil utgjøre langt mindre enn et behovsbasert tillegg. Mener Statsråden at dette forslaget kan defineres som "sosialt"? Kan Statsråden gi konkrete regneeksempler som viser hvordan dette vil slå ut for enslige forsørgere med hhv. ett, to og tre barn?
7. Meldingen legger opp til økt bruk av skjønn i arbeids- og velferdsforvaltningen. Dette innebærer større makt til det lokale NAV-kontoret/saksbehandler som i stor grad vil kunne påvirke den enkelte brukers hverdag. I en slik situasjon er det avgjørende viktig for rettssikkerheten at man sikrer reell brukermedvirkning og rett til å klage. Klageadgang behandles imidlertid ikke i meldingen, og man problematiserer heller ikke klagemuligheten i forhold til at enkeltvedtak nå kan "kamoufleres" i en velferdskontrakt. Gitt disse forhold ber jeg om Statsrådens vurdering av hvorvidt brukernes rettssikkerhet fullt ut vil være ivarettatt uten en viss oppmyking av klageadgangen i arbeids- og velferdsforvaltningen?

Det bes om at svar på denne henvendelsen sendes direkte til Arbeids- og sosialkomiteen ved komitésekretær Berit Skovly.

Vedlegg 2**Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 23. januar 2007****Spørsmål i forbindelse med behandling av St.meld. nr. 9 (2006-2007) - Arbeid velferd og inkludering**

Jeg viser til brevet fra Arbeids- og sosialkomiteen ved Åse Gunhild Woie Duesund av 8. januar 2007.

1. Det er riktig, som det påpekes i brevet, at arbeidsrettede tiltak for langtids sosialhjelpsmottakere krever langsiktig og ressursintensiv innsats. Jeg mener at det er viktig å forsterke innsatsen for at flest mulig av disse kan bli selvhjulpne og komme i arbeid. Innsatsen er allerede trappet opp, blant annet gjennom økte bevilgninger til målrettede arbeidsmarkedstiltak i Regjeringens handlingsplan mot fattigdom.

Det gjøres mye godt arbeid for å aktivisere mottakere av økonomisk sosialhjelp, både av kommunenes sosialtjeneste og av Arbeids- og velferdsetaten. Kvalifiseringsprogrammet vil bygge på dette arbeidet, men vil utgjøre en ekstra og mer helhetlig satsing mot enkeltpersoner det hittil har vært vanskelig å få inkludert i arbeidslivet fordi de har hatt omfattende og sammensatte bistandsbehov. Tiltakene og tjenestene som skal inngå i programmet vil kunne inkludere eksisterende tilbud i form av Arbeids- og velferdsetatens tiltak for sosialt yrkeshemmede, andre målrettede arbeidsmarkedstiltak, samt arbeidsrettede tiltak mv. i kommunene.

Innføringen av programmet må ses i sammenheng med de pågående endringene av arbeids- og velferdsforvaltningen. Det statlige ansvaret som var delt på to etater - Aetat og trygdeetaten - er nå samlet i én etat; Arbeids- og velferdsetaten. Kommunene skal fortsatt ha en sentral rolle i arbeids- og velferdspolitikken og beholder sitt ansvar for oppgaver etter sosialtjenesteloven og får i tillegg ansvaret for kvalifiseringsprogrammet. NAV-reformen innebærer at alle med behov for inntektssikring og bistand for å komme i arbeid i større grad enn tidligere vil bli vurdert i forhold til det samlede tiltaksapparatet som i dag forvaltes av Arbeids- og velferdsstaten og kommunene. Arbeids- og velferdsforvaltningen skal ivareta brukernes samlede behov for bistand gjennom de felles lokale kontorene.

Vurdering og oppfølging av deltakere i kvalifiseringsprogrammet vil dermed kunne trekke på den samlede kompetanse i kommunene og Arbeids- og velferdsforvaltningen. Det er imidlertid åpenbart at det er behov for ny og oppdatert kompetanse i NAV-kontorene for å møte disse utfordringene. Som en del av NAV-reformen, vil det derfor investeres betydelig i kompetanseoppbygging. Dette skal skje i et nært samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og Sosial- og helsedirektoratet, og de to direktoratene har inngått en samarbeidsavtale om NAV-reformen. I tillegg er ressursituasjonen

for NAV-kontorene styrket gjennom at det er i statsbudsjettet er bevilget 53 mill. kroner til innføring av kvalifiseringsprogrammet i kommuner med NAV-kontor i 2007.

2. Et kvalifiseringsprogram med rett til kvalifiseringsstønad vil fange opp og gi et tilbud til personer med et relativt omfattende bistandsbehov før de kan komme i arbeid. Det er imidlertid ikke alle som er i en situasjon at de bør inngå i et program med arbeid som mål. Personer som på grunn av omfattende og sammensatte problemer ved første vurdering ikke møter kriteriene for kvalifiseringsprogrammet, vil derimot kunne vurderes på nytt etter en innledende periode med tiltak i form av behandling, boligtiltak, opptrening mv.

Formålet med kvalifiseringsprogrammet er med andre ord å fange opp en gruppe med et mer langvarig bistandsbehov før de kan komme i arbeid, og den vil dermed avlaste økonomisk sosialhjelp for formål denne ordningen i utgangspunktet ikke er ment for. Den viktigste forskjellen mellom et kvalifiseringsprogram og økonomisk sosialhjelp er ikke stønadsnivået, men at det gis et tilbud med sikte på å komme inn i eller tilbake til arbeid til dem som vil ha nytte av det. Forslaget om å innføre et kvalifiseringsprogram kommer med andre ord i tillegg til de ordningene som er der fra før, og jeg mener derfor at det her ikke er riktig å beskrive dette som et A- og et B-lag.

Vi er av den grunn samtidig opptatt av at de som ikke kan arbeide også skal fanges opp av det sosiale sikkerhetsnettet, blant annet gjennom folketrygdens ytelser og økonomisk sosialhjelp. Regjeringen har også sammen med budsjettet lagt fram en handlingsplan mot fattigdom, med en rekke tiltak der formålet er å redusere fattigdom. Et av tiltakene i denne handlingsplanen var en økning av sosialhjelpssatsene på 5 pst. utover ordinær pristigning.

3. Følgeevalueringen av ordningen med tidsubegrenset lønnstilskudd vil starte opp i 2007 og etter planen foreligge på slutten av 2008. Stortinget vil deretter bli orientert på egnet måte.
4. Opphevelse av skillet mellom ordinære og yrkeshemmede arbeidssøkere innebærer ingen endring i prioriteringen mellom arbeidssøkere. Begrepsinnstillingen avvikles dels fordi den ikke gir et operasjonelt og nyttig skille i arbeidsmarkedspolitikken og dels fordi den kan oppfattes som stigmatiserende. Det kan også være noe tilfeldig hvor arbeidssøkere kategoriseres, for eksempel hvis man er sosialhjelpsmottaker. Regjeringens utgangspunkt er at tjenestetilbudet fra Arbeids- og velferdsetaten skal tilpasses den enkeltes bistandsbehov uavhengig av hva slags inntektssikring man har eller hvilken målgruppe man tilhører. Priorite-

ringen av utsatte grupper på arbeidsmarkedet med helsemessige eller sosiale problemer vil fortsatt skje gjennom de årlige budsjettprioriteringene og gjennom krav til etatens arbeid.

5. Allmennlegen har en sentral rolle ved tildeling av trygdeytelser. Det gjelder hele forløpet fra sykmelding til vedtak om uføreytelse. Behandlende lege eller annen behandler er som ledd i oppfølgingen av Sykefraværsutvalget fra 1. mars 2007 ilagt plikt til å delta i dialogmøte med arbeidsgiver og den sykmeldte for å diskutere tilrettelegging / oppfølging dersom det er hensiktsmessig, jf. Ot. prp. nr. 6 (2006-2007).

OECD har pekt på allmennlegens dominerende rolle i forbindelse med tildeling av uføreytelse som et problem. I mange andre land vurderes søknad om uførepensjon av uavhengige leger som ikke kjenner søkeren. Disse er enten ansatt i trygdeadministrasjon eller tilknyttet på annen måte. Trygdeetatens gjennomførte i 2005 et forsøk med å la uavhengige leger vurdere uføresøknader. Målet var å finne ut om de uavhengige legene (legespesialister som ikke kjente pasienten og rådgivende leger ansatt i annet fylke) sikret en bedre kvalitet på vurderingen. Forsøket har vært evaluert av SINTEF-Helse som også har intervjuet legene som deltok i forsøket. Evalueringen viser at det var stor grad av overensstemmelse mellom trygdeetatens vurdering og de uavhengige legenes vurdering. Det var imidlertid bred enighet blant legene om at det burde vært gjort et bedre arbeid med å avklare medisinske forhold tidligere i stønadsforløpet. Prosjektet omtales i St. prp. nr. 1 (2006-2007) og St.meld. nr. 9 (2006-2007).

Etableringen av den nye Arbeids- og velferdsetaten vil etter min mening gi et bedre grunnlag for å kunne foreta en tidlig avklaring av den enkelte stønadmottakers funksjons- og arbeidsevne. Jeg vil i tillegg vurdere om det i større grad skal benyttes uavhengige leger i vurderingen av søknad om trygdeytelser og i tilfelle på hvilket tidspunkt i stønadsprosessen det vil være mest hensiktsmessig å overlate vurderingen til andre enn pasientens egen lege. I denne sammenheng vil også rådgivende leges rolle bli vurdert.

Uførepensjonsutvalget har som mandat å vurdere tildelingsreglene for uføreytelse. Med tildelingsregler menes både vilkårene for å få ytelse og prosessen fram til vedtak. Utvalget skal avgi sin innstilling i mars. Jeg antar utvalget vil ha synspunkter på hvilke rolle behandlende lege skal ha ved innvilgelse av uføreytelse. I brev til Stortinget av 9. okt. 2006 har jeg gitt uttrykk for at jeg vil avvente innstillingen fra Uførepensjonsutvalget før jeg tar endelig stilling til dette spørsmålet.

6. Mottakere av tidsbegrenset uførestønad hadde inn-til 1. juni 2006 rett til et standardisert barnetillegg på 17 kroner per dag per barn. Regelendringen i 2006 ble begrunnet med at mottakere av tidsbegrenset uførestønad med barn ikke skulle komme vesentlig

dårligere ut enn dersom de hadde blitt innvilget uførepensjon.

Uførereformen (delingen i en tidsbegrenset og varig stønad) i 2004 har ikke vært evaluert. Dette har sammenheng med at det har gått for kort tid siden ordningen med tidsbegrenset uførestønad ble innført, og at det foreløpig er et relativt lite antall stønader som er blitt revurdert. Agderforsknings evaluering av innstrammingen i rehabiliteringspengeordningen i 2004 kan imidlertid tyde på at mange av dem som har fått innvilget tidsbegrenset uførestønad etter å ha gått lenge på rehabiliteringspenger har liten tro på at de vil komme tilbake i arbeid, og at de fleste sammenlikner seg med uførepensjonister.

Målet med å inkludere tidsbegrenset uførestønad i den nye tidsbegrensede inntektssikringsordningen har vært å få et sterkere fokus på tilrettelegging med sikte på at stønadmottakere skal komme tilbake i arbeid både gjennom utformingen av stønadsordningen og mer målrettet virkemiddelbruk. For personer som er uføre vil omleggingen også kunne føre til at en raskere får avklart hvorvidt de bør motta uførepensjon eller ikke, eller om det er hensiktsmessig å fortsette på en stønad der en har arbeid som mål.

Personer som ved en slik vurdering blir ansett å være uføre, vil i det foreslåtte systemet motta behovsprøvd barnetillegg tilsvarende det som i dag gis i uførepensjonsordningen og i ordningen for tidsbegrenset uførestønad. Personer som ved en slik vurdering blir ansett å være i en situasjon der arbeid fortsatt er målet, vil få et standardisert barnetillegg på linje med det som i dag gis til personer som mottar attførings- og rehabiliteringspenger.

En viktig begrunnelse for at en ikke bør ha behovsprøvd barnetillegg i en stønadsordning som har arbeid som mål, er at det blir lite lønnsomt for personer med lave inntekter å komme i arbeid. Det skyldes at de vil miste barnetillegget dersom de får arbeid. Dette kan skape "stønadsfeller" og vil etter min oppfatning gjøre det vanskeligere å oppnå en målsetting om flere på arbeid og færre på stønad.

Høye forsørgingstillegg bør derfor etter min mening forbeholdes personer som er på langvarige ytelse der det på kort sikt ikke er realistisk med tilbakeføring til arbeid. I stortingsmeldingen er det også presisert at endringene i regelverket skal bli gjort gjeldende for nye tilfeller, slik at det ikke vil ramme dem som i dag mottar tidsbegrenset uførestønad.

Det er ikke tatt stilling til nivået på barnetillegget i den nye tidsbegrensede inntektssikringen. Eksempelene nedenfor tar utgangspunkt i et barnetillegg på samme nivå som dagens rehabiliteringspenger og attføringspenger, dvs. 27 kroner per dag per barn. En enslig stønadmottaker med hhv. ett, to og tre barn og en tidligere inntekt på 250 000 kroner vil få følgende ytelse før skatt.

Dagens regler for rehabiliteringspenger og attføringspenger:

Ett barn:	
Ytelse til livsopphold	165 000 kroner
Barnetillegg for ett barn	7 020 kroner
Samlet ytelse	<u>172 020 kroner</u>

To barn:	
Ytelse til livsopphold	165 000 kroner
Barnetillegg for to barn	14 040 kroner
Samlet ytelse	<u>179 040 kroner</u>

Tre barn:	
Ytelse til livsopphold	165 000 kroner
Barnetillegg for tre barn	21 060 kroner
Samlet ytelse	<u>186 060 kroner</u>

Dagens regler for uførepensjon:

Ett barn:	
Ytelse til livsopphold	141 342 kroner
Barnetillegg for ett barn	25 156 kroner
Samlet ytelse	<u>166 498 kroner</u>

To barn:	
Ytelse til livsopphold	141 342 kroner
Barnetillegg for to barn	50 313 kroner
Samlet ytelse	<u>191 656 kroner</u>

Tre barn:	
Ytelse til livsopphold	141 342 kroner
Barnetillegg for to barn	75 468 kroner
Samlet ytelse	<u>216 810 kroner</u>

Det er i eksemplene med uførepensjon lagt til grunn jevn inntekt og 40 poengår. Med en relativt lav inntekt på 250 000 kroner gis uavkortet behovsprøvd barnetillegg. Enslige med ett barn på dette inntektsnivået vil altså isolert sett få en økt ytelse med et standardisert tillegg, mens ytelsen går ned for dem med to barn. Jeg understreker igjen at endringen kun vil gjøres gjeldende for nye tilfeller. Videre er det grunn til å legge vekt på at et viktig formål med omleggingen er å styrke innsatsen rettet mot at stønadsmottakerne skal komme tilbake i arbeid. Dersom dette lykkes, vil det normalt medføre at de får en høyere samlet inntekt enn de har mens de mottar stønad.

7. Hensynet til rettsikkerhet og likebehandling for brukerne av arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester er viktig, og dette understrekes også i stortingsmeldingen. Det påpekes derfor at hensyn til at de enkeltes rettigheter blir ivaretatt gjennom saksbehandlingsprosedyrer, klageordninger osv. blir av stor betydning i det videre arbeidet med oppfølgingen av meldingen.

I stortingsmeldingen brukes begrepet velferdskontrakt først og fremst som et uttrykk for et gjennomgående og systematisk prinsipp for å konkretisere gjensidige forventninger, krav og forpliktelser mellom forvaltning og bruker. Det er en betegnelse på en pedagogisk framgangsmåte som i lovgivningen kommer til uttrykk gjennom bestemmelser om brukermedvirkning. Velferdskontrakten, slik denne beskrives i meldingen, vil med andre ord ikke komme til erstatning for dagens enkeltvedtak med tilhørende klagemulighet. Dette vil bli ytterligere klargjort i forslaget til lovbestemmelser for kvalifiseringsprogrammet med rett til kvalifiseringsstønad for utsatte grupper, som departementet om kort tid vil sende ut på høring.

Vedlegg 3**Brev fra arbeids- og sosialkomiteen til Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden,
datert 16. februar 2007****Vedrørende St.meld. nr. 9 (2006-2007)**

Arbeids- og sosialkomiteen behandler for tiden St.meld. nr. 9 (2006-2007).

I meldingen foreslås en ny tidsbegrenset folketrygdytelse til erstatning for rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uføretrygd. I den forbin-

delse ønsker jeg å vite hva det vil koste om denne stønaden ga opptjeningsrett for fødsels- og adopsjonspenger.

Av hensyn til komiteens behandling av saken ber jeg om et raskt svar. Jeg ber også om av svaret sendes direkte til komitésekretær Berit Skovly.

Vedlegg 4**Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til arbeids- og sosialkomiteen,
datert 23. februar 2007****Spørsmål i forbindelse med behandling av St.meld nr. 9 (2006-2007) Arbeid, velferd og inkludering - kostnader ved å la den nye tidsbegrensede inntekts-sikringen gi opptjeningsrett for foreldrepenger**

Jeg viser til brevet fra Arbeids- og sosialkomiteen ved Åse Gunhild Woie Duesund av 16. februar 2007.

Det går fram av St.meld. nr. 9 (2006-2007) Arbeid, velferd og inkludering kap. 15 (s. 249) at en eventuell

rett til fødsels- og adopsjonspenger (fra 1. januar 2007 kalt foreldrepenger) vil øke nettoutgiftene med anslagsvis 50 mill. kr. Dette er basert på anslag fra Arbeids- og velferdsdirektoratet om at bruttoutgiftene ved en slik opptjeningsrett vil bli på mellom 80 mill. kroner og 120 mill. kroner årlig og at dette vil føre til netto merutgifter etter ompostering på statsbudsjettet på mellom 30 og 50 mill. kroner.

